

KI-notat nr.: 33/2009 - Bakgrunn for vedtak

Søker/sak:	Småkraft AS - Bygging av Hatlestad kraftverk	Middelthuns gate 29
Fylke/kommune:	Sogn og Fjordane/Sogndal	Postboks 5091 Majorstua 0301 OSLO
Ansvarlig:	Øystein Grundt	Telefon: 22 95 95 95
Saksbehandler:	Ingrid Haug	Telefaks: 22 95 90 00
Dato:	2.9 JUN 2009	E-post: nve@nve.no
Vår ref.:	NVE 200702105-11 ki/inh	Internett: www.nve.no
Sendes til:	Søker og alle som har uttalt seg til saken	Org. nr.: NO 970 205 039 MVA
		Bankkonto: 0827 10 14156

Søknad om tillatelse til å bygge Hatlestad kraftverk i Sogndal kommune, Sogn og Fjordane

Innhold

Sammendrag	1
Søknaden	2
Høring og distriktsbehandling	4
Søkers kommentarer til høringsuttalelsene.....	37
Tilleggsutredninger og justering av søknaden.....	48
Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader	50
NVEs vurdering.....	58
NVEs konklusjon.....	63
Merknader til konsesjonsvilkårene	64

Sammendrag

Småkraft AS søker om tillatelse til å bygge Hatlestad kraftverk i Sogndal kommune som er ett av totalt 5 samtidig omsøkte småkraftverk rundt Fjærlandsfjorden. Hatlestadelvi ligger på vestsiden av Fjærlandsfjorden og har utløp ved grenda Hatlestad, ca. 2 km sør for Mundal. Kraftverket vil etter justerte planer utnytte et fall på 615 m og gi en årlig produksjon på rundt 13,5 GWh.

Hovedargumentene imot en utbygging av Hatlestad kraftverk er i hovedsak knyttet til rørgate i et eksponert fjellterreng, samt inngrep i det åpne landskapet i Hamradalen med negative konsekvenser for kulturlandskap og turgåere. Det totale landskapsbildet og forringelse av opplevelseskvaliteten til Fjærlandsfjorden sett i sammenheng med de andre omsøkte småkraftprosjektene, er også argumenter imot Hatlestad kraftverk.

NVE mener at dersom vannveien legges i tunnel på hele utbyggingsstrekningen, samt bruk av helikopter ved bygging slik at anleggsveier i hovedsak unngås, vil de negative virkningene ved en utbygging av Hatlestad kraftverk i stor grad unngås. Eventuelle andre konsekvenser kan avbøtes med

grundig landskapsmessig planlegging, samt slipp av tilstrekkelig minstevannføring på utbyggingsstrekningen hele året.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelser mener NVE at fordelene og nytten av tiltaket overstiger skaden for private og allmenne interesser som blir berørt slik at kravet i vannressursloven § 25 er tilfredsstillt. NVE gir derfor Småkraft AS tillatelse etter § 8 i vannressursloven til å bygge Hatlestad kraftverk på de vilkår som følger vedlagt.

Søknaden

NVE har mottatt 5 søknader om utbygging av småkraftverk rundt Fjærlandsfjorden. I tillegg til Hatlestad kraftverk gjelder dette Jordal, Berge/Bjåstad, Lidal og Romøyri kraftverk. I dette notatet behandles kun søknaden om bygging av Hatlestad kraftverk. De andre kraftverkene er behandlet i egne vedtaksnotater. I tillegg har NVE laget et eget notat som omhandler sumvirkninger av de fem kraftverkene med tilhørende kraftlinje. Selve kraftlinjen fra Lidal til Leikanger gjennom Grindsdalen er behandlet som egen sak.

NVE har mottatt følgende søknad fra Småkraft AS om bygging av Hatlestad kraftverk, datert 13.07.05:

"Småkraft AS ønsker å utnytte vannfallet i Hatlestadelvi i Sogndal kommune i Sogn og Fjordane fylke, og søker herved om følgende tillatelser:

1. Etter vannressursloven, jf. § 8, om tillatelse til:

- å bygge Hatlestad kraftstasjon hovedsakelig i samsvar med framlagte planer.

2. Etter energiloven om tillatelse til:

- bygging og drift av Hatlestad kraftverk, med tilhørende koblingsanlegg og kraftlinjer hovedsakelig som beskrevet i søknaden.

3. Etter forurensningsloven om tillatelse til:

- gjennomføring av tiltaket

Nødvendig opplysninger om tiltaket fremgår av vedlagte utredning. Vi ber om en snarlig behandling av søknaden."

Her gjengis sammendraget av søknaden:

"Hatlestadelvi forutsettes utnyttet til kraftproduksjon gjennom bygging av ett kraftverk. Det fremmes kun en utbyggingsløsning i prosjektet.

Hatlestad kraftverk vil utnytte avløpet fra et felt på 4,4 km² av vassdraget i ett 615 m høyt fall i Hatlestadelvi mellom kote 620 og kote 5. Installasjon vil være på 3,2 MW med en estimert årsproduksjon på 12,2 GWh.

Det er forutsatt en minstevannføring i prosjektet på 0,04 m³/s i perioden 1.5.-30.9. Dette utgjør 0,75 GWh i tapt produksjon (allerede innregnet i pris og produksjon).

Det er foretatt konsekvensvurderinger av miljø- og naturressurstema. Det forventes liten positiv konsekvens for fagtema landbruk, og liten negativ konsekvens for vannforsyning. Middels negativ konsekvens forventes på fagtema biologisk mangfold, inngrepsfrie naturområder og kulturminner. Det forventes middels til stor negativ konsekvens for fagtema friluftsliv, og stor

negativ konsekvens for fagtema landskap. Det er ikke fisk i Hatlestadelvi. Det forventes ubetydelige konsekvenser for grunnvann, flom, erosjon, vanntemperatur, isforhold og lokalklima.”

Hoveddata for kraftverket gjengitt fra søknadens tabell 2.2:

Hatlestad kraftverk, hoveddata		
TILSIG		
Nedbørfelt	km ²	4,4
Middelvannføring (1961 – 60)	m ³ /s	0,42
Alminnelig lavvannføring	m ³ /s	0,04
KRAFTVERK		
Inntak	Moh	620
Avløp	Moh	5
Fallhøyde, brutto	M	615
Midlere energiekvivalent	kWh / m ³	1,42
Slukeevne, maks	m ³ /s	0,63
Slukeevne, min	m ³ /s	0,03
Tilløpsrør, diameter	Med mer	600
Tunnel, tverrsnitt	m ²	-
Tilløpsrør/tunnel, lengde	M	1960
Installert effekt, maks	MW	3,2
Brukstid	Timer	3800
PRODUKSJON		
Produksjon, vinter (1/10 – 30/4)	GWh	4,3
Produksjon, sommer (1/5 – 30/9)	GWh	7,9
Produksjon, året	GWh	12,2
ØKONOMI		
Byggekostnad	mill.NOK	25,3
Utbyggingspris	NOK /kWh	2,07
Hatlestad kraftverk, Elektriske anlegg		
GENERATOR		
Ytelse	MVA	3,8
Spennning	kV	6,0
TRANSFORMATOR		
Ytelse	MVA	3,8
Omsetning	kV/kV	6/22
KRAFTLINJER		
Lengde	Km	6
Nominell spenning	kV	22

Høring og distriktsbehandling

I dette notatet behandles kun søknad om bygging av Hatlestad kraftverk. De uttalelser som gjelder de andre småkraftverkene i Fjærland, samt fremføring av ny kraftledning, blir behandlet i egne vedtaksnotater og blir ikke gjengitt eller kommentert her. Mange av høringspartene har sendt inn samlet uttalelse for de fem kraftverkene og kraftledningen. Merknader som er direkte knyttet til et av de andre kraftverkene er da ikke referert her, men i vedtaksnotatet til det aktuelle kraftverk.

NVE har mottatt følgende høringsuttalelser til søknaden om å bygge Hatlestad kraftverk:

Sogndal kommune fattet følgende foreløpige vedtak i formannskapet 15.12.2005:

"Fjærlandsområdet har eit stort kraftpotensiale. Utfordringar knytt til innmating av straumen til det regionale straumnettet og store interesser knyttet til landskap, natur og turisme gjer at kommunen ser det som ønskjeleg at konsesjonssøknadene frå Småkraft AS ikkje vert handsama før ein samla plan for vassdrag som er aktuelle å byggje ut i Fjærlandsområdet ligg føre.

Denne planen bør innehalde følgjande:

- Ei vurdering av kva vassdrag som ut frå kraftpotensialet og økonomi kan vere aktuelle for utbygging i Fjærland*
- Kartlegging og vurdering av dei enkelte vassdraga i høve naturfaglege og landskapsmessige verdiar*
- Vurderer kva linjenett som bør byggjast ut for på ein effektiv og miljømessig god måte sikre tilstrekkeleg linjekapasitet for dei vassdraga i Fjærland som etter ei samla vurdering kan byggjast ut.*

Planen bør liggja føre seinast innan utgangen av 2006."

Vi referer videre fra forvaltningsutvalgets tilråding i møte av 8.12.2005:

[...]

"Vurdering

Landskap, turisme og friluftsliv

Inngrepa det her er snakk om har potensiale i seg til å skape store negative verknader for landskapet og med det for turisme langs fjorden og opplevingsverdi for friluftsliv.

Fjærlandsfjorden er lang, men dersom ein ikkje legg vekt på å gjennomføre inngrep på ein mest skånsam måte vil ein likevel kunne redusere landskapet langs fjorden på ein uboteleg måte.

[...]

For Hatlestad er negativ påverknad på fagfeltet knytt til særleg to punkt. Det eine er vannvegen opp lia frå Hatlestad. Denne lia er bratt, godt synleg frå store delar av indre Fjærlandsfjorden og frå rasteplass ved riksvegen på Berge. Her er det tenkt at vannvegen delvis skal gå med røyr i dagen. Her må ein ved detaljprosjektering nøye vurdere løysingar som nedgrave vannveg, optimal stikking og ta vare på toppdekke slik at revegeteringa går raskare og ein hindrar utvasking av jordsmonn. Det andre punktet er oppe i Hamradalen. Inntaksdammen vert liggjande i eit ope landskap og inngrepa vil syne langt.

[...]

Samla sett representerer dei aktuelle tiltaka store inngrep. Dei ligg truleg fremst framme i ei "bølgje" av planar om små-, mini-, og mikrokraftverk i Sogn og Fjordane og i Sogndal kommune og ein bør vere forsiktig med å bygge ut dei områda som i størst grad representerer den villaste og mest urøyvde naturen i fjorden her. Dersom ein gjev løyve til tiltak som viser seg å ha store verknader for natur og landskap i Fjærlandsfjorden vil det kunne setje bom for andre utbyggingar. NVE skal i sine vurderingar av ein søknad om konsesjon sjå mellom anna på verknader for landskap og natur. Dersom ein no gjennom desse utbyggingane set hardt press på desse verdiane i Fjærlandsområdet vil dette kunne vere med å vanskeleggjere andre utbyggingar.

Biologisk mangfald (BM)

Som bakgrunn for miljørapporten har Sweco Grøner nytta skriftleg materiale, samtalar med ressurspersonar og eigne observasjonar. Temaet biologiske mangfaldet er etter vår vurdering ikkje godt nok handsama i rapporten. Vi stiller dei undersøkingane og vurderingane som er gjort på ein god nok måte avklarar om det finst verdfulle artar og vegetasjonstypar i området. Det er og døme på at det vert vist til at ein naturtype berre har lokal verdi eller at ein fugleart er vanleg, og nyttar det som argumentasjon for at konsekvensen av ei utbygging er lita.

Her er det snakk om 5 kraftverk innanfor ein og same fjord. Samtidig veit vi at potensialet for kraftutbygging i Fjærlandsområdet er stort, og at det då ikkje lenger vil vere snakk om berre lokale påverknader. Summen av negative påverknader vil kunne verte stor, også for artar eller naturtypar som ikkje er rekna for å vere truga eller sjeldne i dag. Dette viser at det er behov for å sjå vassdraga i samanheng gjennom ein plan og der ein kan sjå på verknadene på biologisk mangfald for heile Fjærlandsområdet.

Busetnad og ringverknader av ei utbygging

Grunneigar og kommunen vil få betydelege inntekter av desse utbyggingane, og Småkraft AS har sett opp ei oversikt (sjå vedlegg) over kva inntekter kommunen kan vente seg. I tillegg til dei direkte økonomiske ringverknadene vil ei utbygging og representere moglegheiter for t.d. å leggje til rette for lettare tilkomst til andre naturressursar, og enklare tilkomst til veglause grender. I dei fleste tilfelle vil slike bieffektar gjelde moglegheit for å nytte førebels eller permanente anleggsvegar til utnytting av skog- og utmarksressursar og utnytting av overskotsmasse til moloar for lettare tilkomst.

Oppsummering

Rådmannen meiner at den planlagde utbygginga vil ha mange positive verknader. Utbygginga vil i anleggsperioden føre til aktivitet som vil vere positiv for lokalt næringsliv og underleverandørar. Etter oppstart vil den gje gode og jamne inntekter til grunneigarane og kommunen gjennom skattar og avgifter. Desse inntektene vil igjen kunne vere viktig for å halde oppe busetnad og sysselsetning i Fjærland.

Samtidig gjer andre interesser seg gjeldande. Reiselivsinteresser kan kome i konflikt med tiltak som i vesentleg grad endrar landskapet sin karakter og øydelegg det villmarkspreget som delar av fjorden har. Kommunen har og eit ansvar i høve biologisk mangfald, friluftssinteresser og kulturlandskap

Fallrettshavarar i Mundal og indre Fjærland har gjeve uttale til konsesjonssøknaden i brev av 23.11.05 til NVE. Dei peiker på at den kraftlina som no blir bygt ut Fjærlandsfjorden blir planlagt og dimensjonert slik at ho og kan ta imot framtidige kraftutbyggingar i Fjærland.

Desse fallrettshavarane planlegg å utarbeide ein samla plan for vassdrag som er aktuelle å bygge ut i Fjærland.

Fjærlandsområdet har eit stort kraftpotensiale, og det er knytt utfordringar til innmating av straumen til det regionale straumnett. Ved ei vidare utbygging av andre potensielle kraftverk vil det bli behov for tilknytning av også desse til nettet, og vi vil tru at det og vil vere moglegheter for effektivisering og optimalisering av det "indre" nettet.

Desse momenta, saman med utfordringar knytt til landskap, natur og turisme gjer at vi ser det som hensiktsmessig å få utarbeidd ein samla plan for kraftutbygging i Fjærland.

Denne planen bør innehalde følgjande:

- Ei vurdering av kva vassdrag som ut frå kraftpotensialet og økonomi kan vere aktuelle for utbygging i Fjærland*
- Kartlegging og vurdering av dei enkelte vassdraga i høve naturfaglege og landskapsmessige verdiar*
- Vurderer kva linjenett som bør byggjast ut for på ein effektiv og miljømessig god måte sikre tilstrekkeleg linjekapasitet for dei vassdraga i Fjærland som etter ei samla vurdering kan byggjast ut.*

Planen bør liggja føre seinast innan utgangen av 2006. Planen kan lagast i eit samarbeid mellom grunneigarar/heimelshavarar, reiselivsinteresser, Bygdeutvalet, samarbeidande kraftselskap og kommunen".

Kommunestyret fattet vidare følgjande vedtak i møte 14.12.2006 sak 67/06 vedrørende samlet vurdering av småkraftverk i Fjærland:

"Kommunestyret tilrår at det kan gjevast konsesjon for vasskraftutbygging for dei 5 konsesjonssøkte vassdraga.

Samrøystes:

Det bør setjast følgjande generelle vilkår for dei konsesjonssøkte vassdraga:

- det må vere minstevassføring minimum tilsvarande alminneleg lågvassføring om sommaren (1.5 - 3 0.9)*
- veg og røyr gater må ikkje kome i konflikt med stiar, evt. må stiane ordnast til igjen etter utbygginga*
- permanente veger må tilpassast terrenget på ein god måte og avsluttast på ein slik måte at synlege terrenginngrep vert minst mogleg*
- inntaka vert gjort minst mogleg synlege ved terrengtilpassing, revegetering rundt inntaket, forblending med naturstein eller liknande*
- støynivået frå kraftstasjonen skal halde seg innanfor rettleiande grenser gitt av Statens forureiningstilsyn*
- kantvegetasjon langs vassdraga vert teke vare på*
- tiltaka vert gjennomført så skånsamt som mogleg med god terrengtilpassing og istandsetjing så fort som råd*

- *det skal utarbeidast rapport som gjer greie for kva negative konsekvensar utbyggingane vil ha for fossekall (eventuelt også vintererle). Rapporten skal og kome med framlegg til avbøtande tiltak.*
- *Det vert sett krav til tilpassing av vegar til annan næringsverksemd etter drøfting/godkjenning av kommunen.*
- *Kraftstasjonane skal trekkjast opp frå fjorden eller på andre måtar gjerast minst mogleg synlege frå fjorden. Turbinvatnet skal fortrinnsvis leiast ut i elveløpet. Endeleg plassering vil verte handsama som byggesak.*

Det bør setjast følgjande vilkår for dei enkelte prosjekta:

[...]

Kraftanlegg Hatlestad:

- *Så langt råd er skal det ikkje byggast anleggsveg men nyttast anleggsmaskiner ved hjelp av helikopter ved nedlegging av røyrgate. Der nedgravd røyr ikkje er mogleg å få til skal det ikkje leggjast rør i dagen men borast tunnel.*

[...]

Samrøystes:

Kommuneplan

Vurderingane som er gjort i saksframstillinga knytt til kommunedelplan for kraftutbygging i Fjærland, vert lagt til grunn for arbeidet med revisjon av arealdelen i kommuneplanen."

Sogndal kommune har senere fått utarbeidet en strandsoneanalyse for Fjærlandsfjorden som ble oversendt NVE 31.01.07. Det foreslås at dersom det blir gitt konsesjon til å bygge Hatlestad kraftverk bør kraftstasjonen flyttes ovenfor strandsonen slik at avløpsvannet slippes ut i elva før utløp i fjorden.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har i brev av 20.12.2005 uttalt følgende til søknad om bygging av Hatlestad kraftverk:

[...]

"Behov for supplerande opplysningar

Vi har vurdert utførte undersøkingar, opplysningar og konsekvensvurderingar i søknaden. Før det vert teke endeleg avgjerd i denne saka bør vurderingsgrunnlaget supplerast noko.

Biologisk mangfald/raudlisteartar/naturtypar

For Hatlestadelvi trengs det meir undersøkingar om ferskvassbiologien, jf. felles notat.

Det er i miljørapporten vist til at det fins ein del lokalitetar med fossesprøytsamfunn, og det er naturtypen "velhevdet naturbeitemark". Desse bør også undersøkast og konsekvensvurderast nærare.

Vurdering

Fylkesmannen vil vurdere saka ut i frå ureiningslova, lov om laksefisk og innlandsfisk og om tiltaket kan føre til skade eller ulempe for allmenne interesser i høve til § 8 i vassressurslova. Vi vil også vurdere konsekvensar for landbruk.

MILJØVERNFAKLEGE VURDERINGAR

Vi vurderer at ei kraftutbygging av Hatlestad kraftverk vil ha stor negativ konsekvens for landskapsbilete og i høve til friluftsliv. Dette må vurderast i samband med dei andre utbyggingsprosjekta.

Inngrepsfrie naturområde (INON)

Ei utbygging av Hatlestad elva vil medføre naturinngrep i urørte naturområde. Reduksjonen av inngrepsfrie naturområde ved bygging av Hatlestad kraftverk er angitt i tabellen nedanfor, og i vedlagt kart:

Kategori	Areal	Merknad
Sone 2 (1-3 km frå inngrep)	2,4 km ²	2,4 km ² fell bort

Inngrepsfrie område blir stadig mindre, og områda blir sett på som ein avgrensa ressurs både i nasjonal og internasjonal samanheng. Det er difor uheldig at inngrepsfrie naturområde vert redusert ved ei utbygging av Hatlestad kraftverk, men reduksjonen er liten og omfattar berre inngrepsfri natur i sone 2 (1-3 km frå inngrep).

For meir informasjon om inngrepsfrie områder sjå felles notat.

Landskap

Nedre del av utbyggingsplanane kjem i eit område som allereie er ein del påverka av menneskelege inngrep. Det går bileveg fram til Jordal og Raudboti. Området ved sjøen, der kraftstasjonsbygning skal plasserast, er påverka av busetnad og landbruk. I dette området skal det skal byggjast ein 100 m permanent veg, frå eksisterande veg til kraftstasjonen, røyrgata vert lagt i same trase. Vi meiner landskapet sett frå fjorden vil forringast noko ved bygging av veg og kraftstasjon.

Øvre del av utbyggingsområdet ligg ovanfor tregrensa i eit ope fjellandskap i Hamradalen, sjå vedlagt bilete. Området er utan tekniske inngrep og ei utbygging med inntak på kote 620, med inngrep knytt til inntaksdam, legging av røyrgate og bygging av mellombels veg til inntaket, vil bli svært godt synleg frå stien opp til Nesahaugen og frå sjølve Hamradalen. Ei vegframføring, sjølv om den er mellombels, vil medføre store sår i det opne fjellandskapet. Revegetering av røyrgatetraseen og mellombels anleggsveg vil ta lang tid, fleire tiår, noko som vil vere svært uheldig for landskap og friluftsliv.

Nedanfor Hamrastølen, ca. kote 400, og ned til fjorden er landskapet mindre sårbart på grunn av meir vegetasjon med skog. Elva er på denne strekninga også mindre synleg ved at den ligg i forsenkingar/gjel. Eit eventuelt inntak nedanfor dei opne områda i Hamradalen vil kunne redusere konfliktnivået monaleg.

I søknaden vert det sagt at 250 m av røyrgata vert lagt som tradisjonelt røyr i dagen ved kote 340. Dersom det vert etablert rør i dagen på denne strekninga, vil det i følgje utgreiingane bli godt synleg frå fjorden og utsiktsplassen frå Berge. Røyr i dagen vil vere negativt for fjordlandskapet, og det bør vurderast tunnel på denne strekninga. Eit anna alternativ er at det vert bora tunnel på heile strekninga, då slepp ein også mellombelse anleggsvegar. Konfliktnivået vil reduserast dersom ein unngår røyrgate i dagen, anten ved at delar eller heile røyrgata vert lagt i fjell, og med inntak nedanfor skoggrensa.

Redusert vassføring i elva vil også påverke landskapskvalitetane i negativ retning. Vassdraget er relativt lite synleg frå fjorden, og påverknaden vil vere størst der stiane følgjer Hatlestadelvi, og i Hamradalen.

Vi vurderer at inngrep knytt til utbygginga av Hatlestad kraftverk vil ha stor negativ konsekvens for landskapet i Hamradalen, og noko negativ konsekvens for fjordlandskapet. For meir informasjon om fjordlandskapet sjå felles notat.

Friluftsliv

Det går merka sti frå Homrane via Hamrastølen og opp til Nesahaugen som ligg 665 m.o.h.. Turstien vert nytta av fastbuande i kommunen og tilreisande turistar. Turruta er merka av på turkart for Sogndal og Leikanger, og er ei av dei mest nytta turrutene i Fjærland. Turstien vert og nytta som utgangspunkt for turar vidare innover i Hamradalen. Frå Nesahaugen er det flott utsikt over Hamradalen og mot Fjærland med fjorden, fjella og breane. Terrenget i Hamradalen er ope med lite vegetasjon og elva er godt synleg og utgjer eit vesentleg landskapselement i Hamradalen.

Kraftverket får ei maksimal slukeevne på 1,5 gonger middelvassføringa. Med ei så høg utnytting vil elva bli tørrlagt store delar av året. Ei redusert vassføring vil redusere opplevingsverdien av elva og landskapet i Hamradalen, samt turen opp til Nesahaugen. Redusert oppleving av elva vil særleg gjere seg gjeldande i periodar med låg vasstand. Ei redusert utbygging, med inntak lenger ned og lågare vassuttak, vil redusere konfliktnivået med tanke på friluftsliv.

Biologisk mangfald

Dersom supplerande undersøkingar viser at tiltaket ikkje kjem i konflikt med viktige naturtyper/raudlisteartar, vil denne utbygginga ha middels negativ påverknad av biologisk mangfald.

Fisk og fiske

Det er ikkje innlandsaure i vassdraget. Bratt fall mot fjorden gjer at det ikkje går opp laks eller sjøaure. Ut i frå fisk og fiskeinteressene er tiltaket akseptabelt.

Ureining og støy

Kraftstasjonen vert plassert like nær busetnaden ved Hatlestad. Frå kraftstasjonen er det kort veg til bustadhus, fritidshus og hytter. I tillegg kan vassflata bære støyen langt utover fjorden. Det bør difor leggjast stor vekt på støydempende tiltak knytt til ny kraftstasjonen. Støynivået bør halde seg innanfor rettleiande grenser gitt av Statens forurensningstilsyn (SFT). I rettleiaren "Retningslinjer for begrensnig av støy fra industri m.v." TA-506 frå SFT, er grenseverdiane for bustadområde og hyttebusetnad sett til høvesvis 40 db(A) for bustadar og 35 db(A) for hytter. Dersom støyen omfattar tydelege enkelttonar og/eller impulslyd skal grenseverdien for ekvivalentnivået reduserast med 5 db.

Vi ser det som lite sannsynleg at vasskvaliteten vil bli vesentleg endra av omsøkte tiltak. Ut i frå føreliggjande opplysningar, og med føresetnad om at støykrava vert oppfylt, vurderer vi tiltaket som lovleg etter ureiningslova.

LANDBRUKSFAGLEGE KONSEKVENSA

Det vert opplyst at grenda i dag har aktivt landbruk med mjølkeproduksjon og sauehald, samt noko turisme som tilleggsnæring. Vi kan ikkje sjå at omsøkte tiltak vil ha negative følgjer for tradisjonelt landbruk, korkje for jordbruk eller skogbruk. Redusert sjølvgjerdningseffekt som følgje av låg vasstad i elva, kan føre til auka kostnader med gjerdehald. Vi rår difor til at slike problemstillingar vert avklara med grunneigarane. I den grad det let seg gjere, bør anleggsvegar leggest slik at dei også kan tene landbruksføremål, t.d. i samband med uttak av skog. Utbygging vil gje grunneigarane inntekter frå kraftproduksjonen, noko som kan medvirke til at busetjing og vidare drift på gardane kan halde fram.

Konklusjon

Med tanke på verdiane knytt til landskap og friluftsliv er det svært uheldig med ei utbygging i det opne fjellandskapet i Hamradalen. Ut i frå verknaden for allmenne interesser, vil fylkesmannen rå til at det ikkje vert gjeve konsesjon for Hatlestad kraftverk ut i frå føreliggjande søknad.

Dersom inntaket vert flytta nedanfor det opne landskapet i Hamradalen, og røyrgata vert grave ned eller lagt i tunnel på heile strekninga, vil konfliktnivået i høve til landskap og friluftsliv vere monaleg mindre. Fylkesmannen vurderar at ei noko redusert kraftutbygging i Hatlestadelvi med visse føresetnader kan aksepteras i forhold til allmenne interesser, jf. vassressurslova § 8, og at den er lovleg i høve til lakse- og innlandsfiskeleva.

Føresetnader for tilrådinga er at:

- Røyrgata må gravast ned, eller det må borast tunnel slik at røyrgata ikkje vert liggjande i dagen
- det må vera minstevassføring minimum tilsvarende alminneleg lågvassføring om sommaren (1.5. - 30.9.)
- supplerande undersøkingar viser at tiltaket ikkje kjem i konflikt med viktige miljøverninteresser, ev. at trasear vert tilpassa
- veg og røyrgater må ikkje kome i konflikt med stiar, ev. må stiane ordnast til igjen etterpå
- vegen til inntaket vert ein mellombels anleggsveg
- inntaket vert gjort minst mogleg synlege med for eksempel forblending
- det ikkje vert generande støy for busetnad eller for dei som ferdast på fjorden
- kantvegetasjon langs vassdraga vert teke vare på
- tiltaka vert gjennomført så skånleg som mogleg med god terrengtilpassing og istandsetting så fort som råd

Det er Miljøverndepartementet som har avgjerdsrett etter ureiningslova når det gjeld konsekvensar av redusert vassføring.

Denne søknaden må og vurderast i samanheng med dei andre søknadane for området. Dette gjeld det samla omsynet til fjordlandskapet. Fylkesmannen vil oppmode om at det vert utarbeidd ein samla plan for området, jf. felles vedlegg for søknadane.”

Fylkesmannen har også sendt et felles notat for de fem kraftverksprosjektene og linjeutbyggingen datert 20.12.2005:

"I dette vedlegget har vi samla vurderingar og opplysningar som er felles for søknadane.

Viktige verdiar i og ved Fjærlandsfjorden

Fjordlandskap

Fjærlandsfjorden er ein av svært få fjordar i fylket, og på Vestlandet, som framleis er lite påverka av større tekniske inngrep. Vestnorsk fjordlandskap er eineståande i verdsmålestokk, og vestlandsfjordane har hatt ei magisk tiltrekningskraft på turistar i over 100 år. Verdsarvområdet Vestnorsk fjordlandskap med delområda Geirangerfjorden og Nærøyfjorden vart innskrive på UNESCO si Verdsarvliste 14. juli 2005. Dette er Noreg sitt første bidrag som naturarv til Verdsarvlista. UNESCO si Verdsarvliste representerer det høgaste kvalitetstempleet som det er mogleg å få for natur og kulturminne. Nærøyfjorden og Geirangerfjorden reknast blant dei vakraste fjordlandskap i verda, og byr på fjord, fossar, stupbratte fjell, brear og innslag av nedlagte gardsbruk og stølar. Fjærlandsfjorden har mange av dei same kvalitetane som Nærøyfjorden, og er ein del av det same Sognefjordsystemet. Noreg har eit internasjonalt ansvar for å ta vare på typiske fjordlandskap som Nærøyfjorden, Fjærlandsfjorden og Sognefjorden.

Norske fjordar vart i 2004 kåra til verdas best bevarte reisemål av det anerkjende tidsskriftet National Geographic Traveller (mars 2004). Saman med 200 ekspertar på berekraftig turisme har National Geographic Traveller vurdert 115 av dei mest kjende turismåla i verda, ut i frå seks kriterium, som gjeld kor godt bevart, kor lite forureina og kor vakker staden er, samt kor politisk klokt turistattraksjonen vert administrert, forvalta og halde vedlike. På ein skala frå ein til hundre kjem norske fjordar på ein klar fyrsteplass med 82 poeng, og det i konkurranse med det dypparste av "draumeferiemål".

Magasinet "Reiser og Ferie" kåra i 2004 Fjærland til det beste reisemålet i Noreg. I sumarhalvåret vert Fjærlandsfjorden trafikkert av cruiseskip, ferje og privatbåtar. Turisttrafikken på fjorden er aukande og berre ferja hadde i 2004 og 2005 om lag 25 000 reisande. Urørte fjordområde slik som Fjærlandsfjorden vil truleg i framtida bli enno meir attraktive som reisemål.

Sogndal kommune satsar på å auke cruisebåttrafikken på fjorden og investerar i flytebrygger i Fjærland neste sommar, og på sikt er det ønskjeleg med kai som kan ta imot større skip.

Godt synlege fossar og stryk er ein sentral del av dei geologiske prosessane som har forma landskapet, og utgjer eit særtrekk i fjordlandskapet. Dei utgjer såleis ein heilt vesentleg del av opplevinga av fjordane, og må takast vare på for å oppretthalde denne opplevingsverdien. Saman med dei snøkleddede toppane og grønne liene utgjer dette naturopplevingar som for mange er veldig imponerande, og som gjev sterke inntrykk og lærdom om naturen.

Inngrepsfrie naturområde (INON)

Det har i lang tid vore eit mål å bevare attverande inngrepsfrie naturområde i Noreg, noko som m.a. er uttrykt i fleire stortingsmeldingar dei siste åra. Mellom anna heiter det i St.meld. nr. 39 (2000-2001) "Friluftsliv. Ein veg til høgare livskvalitet" at "Område utan tekniske inngrep er blitt ein knapp ressurs både i nasjonal og internasjonal samanheng. Desse områda er ein viktig nasjonal naturarv og er sjølve grunnpilaren i arbeidet med å ta vare på "naturleg natur". Stortinget og regjering har fleire gonger understreka verdien av å ta vare på gjenverande

inngrepsfrie område". I St. meld. nr 25 (2002-2003) "Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand" vert det sagt at inngrepsfrie naturområde har stor verdi for friluftsliv og naturoppleving, og kan også vere svært viktig for det biologiske mangfaldet. Det er særleg dei ytre delane av Fjærlandsfjorden som er utan vegframsføring og andre tyngre tekniske inngrep, som har større inngrepsfrie områder. Desse områda går frå fjord til fjell, og like sør for Romøyri går villmarksprega naturområder (> 5 km frå tyngre tekniske inngrep) heilt i fjorden, sjå vedlagt kart nr 1. I Sogn og Fjordane er det, i tillegg til Fjærlandsfjorden, berre to andre stadar at villmarksprega område går heilt frå fjord til fjell, det er i ytre del av Nærøyfjorden og ytre del av Lustrafjorden. Dei to områda med "villmark" i Nærøyfjorden og Lustrafjorden er begge mindre enn det villmarksprega området i Fjærlandsfjorden.

I utbyggingsplanane er det særleg bygging av Romøyri kraftverk og Lidal kraftverk som får størst konsekvensar for inngrepsfrie naturområder. Til saman vil ei utbygging av dei to kraftverka føre til at omlag 50 km² med inngrepsfrie områder vert påverka, og 15,5 km² villmarksprega områder fell bort, sjå kartvedlegg nr. 2. Ny kraftlinje på 132 kV eller 66 kV vil på same måte føre til at dei inngrepsfrie områda blir reduserte, også på austsida av fjorden.

Kunnskapsgrunnlaget

Sogndal kommune var tidleg ute her i fylket med "kartlegging" av naturtypar. Dette arbeidet vart utført med svært avgrensa midlar, og det har i stor grad vore konsentrert om å samle eksisterande kunnskap i rapportform. Det har vore lite høve til å undersøke nye område. Fjærland låg tidlegare i Balestrand kommune, men vart ved grenseendringar (i 2001) liggande i Sogndal kommune. Dette skjedde når rapporteringa i Sogndal var inne i slutføringa. Fjærland og Fjærlandsfjorden vart difor i enda mindre grad "undersøkt" enn resten av kommunen. Eksisterande kunnskap om området er svært mangelfull. På generell basis vurderar vi fjellsidene i Fjærlandsfjorden til å ha eit stort potensiale både for sjeldne og verdifulle naturtypar og artar. Dette gjeld særleg vestsida som har mest sol. Lite/ingen inngrep er også ein del av det som gjer området spennande i artssamanheng. Ein annan grunn til at området er lite undersøkt, er at det til no har vore vurdert til i stor grad "å verne seg sjølv".

Behov for supplerande opplysningar

Miljørapportane er utført av Sweco Grøner. Dei har synfare eit stort område i løpet av kort tid, og vi er usikre på i kva grad raudlisteartar er undersøkt. Ein del observasjonar vil også vere avhengig av synfaringstidspunktet. Eitt eksempel er fuglelivet. Registreringar av fuglefaunaen bør foregå om våren, spesielt om ein vil påvise raudlisteartar av rovfugl og spetter. Vi oppfattar miljørapporten frå Sweco Grøner meir som ein "scanning" av området, og det blir noko mangelfullt i høve til å få fram godt nok grunnlag for konsekvensane av utbyggingane. Dei har likevel peikt på ein del aktuelle verdifulle område/naturtypar. Også botanisk finst det truleg område med raudlisteartar som ikkje er registrert i rapporten. Vi ber om at område som er dårleg undersøkt eller som har vorte peika på som særskilt verdifulle vert undersøkt nærare, før det vert teke endeleg avgjerd om utbygging.

Berge/Bjåstad åleine er på grensa til å utløyse konsekvensvurdering etter plan og bygningslova, og til saman er dei omsøkte kraftverka godt over kravet i høve til det som bør utgreiast etter eit konsekvensutgreiingsprogram. Sjølv om det er fem ulike vassdrag så ligg dei samla i eit geografisk avgrensa område og må vurderast samla.

Nedanfor har vi samla dei viktigaste manglane som går att i fleire av søknadane. I tillegg viser vi til vurderingar av dei enkelte søknadane.

Vassføring

Vassføringar er rekna ut med bakgrunn i målingar frå Feiosvassdraget. Det er også sett ned målestasjon i Bergselvi, Bjåstadelvi og Jordalselvi. Desse var etablert i 2004. Vi ønskjer at NVE samanliknar målte vassføringer med dei utrekna for tilsvarende tidsrom, og vurderar om utrekna vassføring stemmer bra med det som er målt. Vi er klar over at måleperioden i elvane er for kort til å rekne ut vassføring, men reknar med at ein ved å samanlikne vassføringer i Feios og Berge/Bjåstad/Jordal på same tidspunkt får ein god peikepinn om Feios var rett val som referansevassdrag og kvalitetssikring av utrekna vassføring.

Alminneleg lågvassføring er rekna etter to metodar (E-tabell og LAVANN) og den endelege verdien er ein vektta midling av resultatet frå både metodane. Vi reknar med NVE også sjekkar utrekningar av alminneleg lågvassføring, jf. ovanfor.

Landskap

Søknadane bør supplerast med bilete frå eksponerte parti ved ulike vassføringer. Til dømes har Bjåstadelvi eit parti ganske langt nede som er synleg frå fjorden m.m. ved sommarvassføring. Dette kom fram på bilete som Småkraft presenterte på møte i Fjærland 26.10.05.

Raudlisteartar/BM/naturtypar

På grunn av manglande undersøkingar frå tidlegare, og av di det i søknadane går fram at det er eit potensiale for raudlisteartar bør dette undersøkast nærare av spesialistar. Vi ventar ikkje at søkjar skal finansiera undersøkingar utanfor influensområda for kraftverka og kraftlinjene. I enkelte område kunne det likevel vore interessant om utbyggjar i samarbeid med miljøvernforvaltninga kunne fått kartlagt større felt langs fjorden. Fylkesmannen vil undersøke med Direktoratet for naturforvaltning om det fins finansiering til dette.

I miljørapportane for kraftverka er ferskvassbiologi vurdert svært overflattisk. I rapportane er det konkludert med at elvane ikkje oppfyller viktige kvalitetar for biologisk mangfald i ferskvatn, og at prosjekta sine influensområde difor ikkje har spesielt stor verdi på dette feltet. Dette vert bygt på ein påstand om at vasskvaliteten er god, og at ein då reknar med at ferskvassfaunaen er relativt ordinær. Ferskvassfauna bør undersøkast nærare av spesialistar minimum i dei vassdraga som ikkje vil ha vassføring heile året, eller der vassføringa etter utbygging blir så låg at det vil bli "botnfrysing" på større delar. Når eit vassdrag vert turrlagt delar av året blir verdien for biologisk mangfald drastisk redusert. Da må det også "bevisast" at det ikkje vil gå tapt sjeldne ev. ukjende artar av fauna som har livssyklus knytt til vatnet (botndyr m.m.).

Når det gjeld supplerande undersøkingar i samband med utbyggingane elles viser vi til vurdering av kvar enkelt søknad.

Samla plan for Fjærland

Det er positivt at vi har fått desse søknadane samla. Dette gjer at det er lettare å sjå samanhengen mellom fleire utbyggingar i eit område og vurdere dei opp mot andre interesser. Hovudgrunnen til at dei kjem samla er likevel at det ikkje er kapasitet på eksisterande kraftlinjenett til å føre produsert energi ut til aktuelle sluttbrukarar, og kostnader med oppgradering/bygging av kraftleidningar må fordelast på fleire utbyggingar for å få lønnsame prosjekt.

Det er fleire som hevdar at småkraftverk berre gjev eit marginalt bidrag til energibalansen her i landet, og at den næringsmessige sida er mykje viktigare. I alle søknader om utbygging vert det vist til at utbygginga kan føre til at hus og kulturlandskap vert halde ved like og at busetting

vert oppretthalde. Det er ikkje knytt vilkår til konsesjonane som sikrar dette, og mykje kan endre seg i løpet av ein og to eige-domsovertakingar/generasjonar. Småkraftverk gjev ofte store inntekter for utbyggjarane, men kva resten av bygda og samfunnet elles sit att med er dessverre mykje mindre handfast. Små kraftutbyggingar kan være positivt, og gje bidrag til lokal næringsutvikling, busetting, og mogleg oppretthald av kulturlandskap, men det kan også vere konflikhtar med andre distriktsnæringer, særleg dei som er basert på naturopplevingar.

Regjeringa har ei restriktiv haldning til vidare vasskraftutbygging, og vil at dei aller fleste vassdraga som står att skal bli verande urørte. Samtidig skal bruken av små-, mini- og mikrokraftverk aukast, utan å kome i konflikt med naturverninteresser.

I naturvernsamanheng arbeider vi med eit perspektiv på 200 år framover i tid. Dette er mange generasjonar. Med den farten det no er innan vasskraftutbygging i mindre vassdrag, vil vi på mindre enn ein generasjon sjå store endringar i den vassdragsnaturen som folk flest i vår landsdel forhold seg til og opplever. Dette vil merkast både av fastbuande og besøkande. Det vert hevda at små kraftverksutbyggingar er reversible. Dette føreset at vi veit at det ikkje blir teke knekken på spesielle artar knytt til det enkelte vassdraget/område. Sumeffektar på økosystem vil først merkast etter ei viss tid.

Konklusjon

Vi viser til ovanforståande, og uttale og vurdering for kvart enkelt prosjekt.

Fylkesmannen har vurdert søknadane etter ureiningslova, lakse- og innlandsfiskelova, og høve til allmenne interesser, jf. vassressurslova § 8. Det er NVE som avgjer søknadane etter vassressurslova.

Fylkesmannen vurderar med visse atterhald at det kan gjevast konsesjon for Berge /Bjåstad og Jordal kraftverk. For Hatlestad kraftverk rår vi til ei noko redusert utbygging. Ut i frå verknaden for allmenne interesser, vil fylkesmannen rå til at det ikkje vert gjeve konsesjon for Romøyri og Lidal kraftverk.

Før det vert gjeve konsesjon for bygging av ny kraftline ber vi om det vert vurdert om det skal stillast krav til konsekvensutgreiing.

Av omsyn til miljøverninteresser, andre næringer og fallrettshavar i Fjærland vil fylkesmannen oppmode om at det vert utarbeidd samla planar for området før ein gjev konsesjon til utbygging av kraftverk og kraftliner.

Vi forstår at Småkraft AS og fallrettshavarane for desse prosjekta, ønskjer avklaring så snart som råd. Ein samla plan vil likevel gje eit mykje betre grunnlag for å vurdere konsekvensar og konflikhtar for området sett under eitt. I tillegg kan det føre til at ein finn fram til betre løysingar, m.a. for utføring av produsert kraft. Sogndal kommune, andre fallrettshavarar i Fjærland og Sognekraft AS har også lagt vekt på dette i sine uttalar. Det er også eit mål for regjeringa å få ei meir samla planlegging, som skal sikre at ikkje naturmangfald, friluftsliv eller store landskapsverdiar går tapt, jf. "Soria Moria-erklæringa".

Sogn og Fjordane fylkeskommune behandlet de fem kraftverkssøknadene i fylkesutvalget den 01.02.2006. Det ble gjort følgende vedtak:

- "Fylkeskommunen viser til Sogndal kommune sitt vedtak 15.12.2006 om å utsette handsaminga av dei fem planlagde kraftverka og linjeprosjektet langs Fjærlandsfjorden til det ligg føre ei samla vurdering av aktuelle konsekvensar.

- *Fylkeskommunen støttar kommunen i denne tilnærminga til saka ut frå at det er viktig å få ei samla vurdering av kva prosjekt som kan vere aktuelle for utbygging i heile Fjærlandsbygda sett i samanheng med aktuelle løysingar for uttransportering av kraftproduksjonen.”*

Fra saksutredningen refereres følgende for Hatlestad kraftverk:

”Samla vurdering av fordeler og ulemper, evt. forslag til avbøtande tiltak

Fordelane ved tiltaket er fyrst og fremst av økonomisk karakter og knytt til energiproduksjon på 12,2 GWh/år. Utbygginga vil styrke lokalt nærings- og busettingsgrunnlag. I tillegg til litt ekstra lokal sysselsetting i anleggsperioden vil det bli skatteinntekter til det offentlege.

Ulempene ved tiltaket er vurderte til å bli frå ubetydelege til store negative avhengig av tema som er vurdert. Utbyggjaren har sjølv foreslått avbøtande tiltak m.a. ved å sleppe minstevassføring lik alminneleg lågvassføring om sommaren, revegetering av rørtrase og anleggsveg, ved å bygge opp att steinmurar der slike må kryssast og ved at kraftstasjonsbygget skal oppførast i tråd med eksisterande bygningar og terreng. Tiltakshavar vil dessutan vurdere bruk av helikopter i staden for å bygge anleggsveg utanfor rørtrase.

Fylkesrådmannen ser negativt på den øvre delen av vassvegen der det skal leggest rør i eit ope og grunnlendt landskap. Sjølv om rørgatetraseen skal revegeterast, vil det truleg ta fleire tiår før den går i eitt med landskapet elles. Ut frå verknaden dette vil få for allmenne interesser, rår fylkesrådmannen frå at det vert gitt konsesjon ut frå søknaden slik den ligg føre. Inntaket må evt. flyttast nedanfor det opne landskapet i Hamradalen og rørgata vidare nedover må gravast ned eller borast i fjell.

Det er ikkje kjende automatisk freda kulturminne i utbyggingsområdet, men fylkesrådmannen kan likevel ikkje sjå bort frå at det kan liggje uregistrerte automatisk freda kulturminne innafor tiltaksområdet og ber difor om at tiltakshavar vert gjort merksam på følgjande:

”Tiltakshavar har plikt til å vise varsemnd og til straks å melde ifrå til Kulturavdelinga dersom ein under arbeidet skulle støyte på automatisk freda kulturminne, jf. Lov om kulturminne § 8, 2.ledd”

Fylkesutvalget gjorde vidare følgjande vedtak 31.01.2007:

1. *”Sogn og Fjordane fylkeskommune rår til at konsesjon vert gitt for Berge/Bjåstad, Lidal, Jordal, Romøyri og Hatlestad kraftverk på visse vilkår, ut frå at dei økonomiske fordelane av tiltaka vert vurderte til å vere større enn ulempene og kraftverka vil styrkje næringsgrunnlaget lokalt.*
2. *Fylkeskommunen støttar dei krava som Sogndal kommune har sett, og vil knyte følgjande merknader i tillegg:*
 - *Berge/Bjåstad kraftverk alternativ A (med tunnel til inntak i Bjåstadelvi) vert prioritert framfor alternativ B.*
 - *For Romøyri kraftverk må det sleppast ei minstevassføring frå inntaket i storleik 80 liter/sek om sommaren.*
 - *Jordal kraftverk alternativ A (inntak kote 270) vert prioritert framfor alternativ B (inntak kote 200)”*

Statens vegvesen - Region vest har i brev datert 21.12.2005 sendt følgende uttalelse for de fem kraftverkene:

"Av dei fem kraftverka er det berre Berge/Bjåstad og Hatlestad som kan kome i konflikt med riksveg eller fylkesveg. Dei andre kan vi ikkje sjå vil ha noko å seie for eksisterande veg eller framtidig vegutbygging.

På Berge er det sagt at det skal byggast ein permanent veg frå rv 5 til kraftstasjonen. Vi rekner med at det er tenkt å nytte eksisterande avkøyrslø nedover mot Berge og bruke brua over rv 5 for tilkomst oppover mot kraftstasjonen. Det ligg ikkje til rette for å få ny avkøyrslø frå rv 5 så nær tunnelen. Det er ikkje vist korleis røyrgata skal krysse rv 5.

Ved Hatlestad er det fylkesveg. Her er det trulig små problem med å anlegge ny avkøyrslø og kryssing av vegen med røyrgate.

For begge stadene må det takast nærare opp med vegvesenet korleis tilkomster og kryssing av vegar kan ordnast. Elles har vi ikkje merknader til søknaden."

Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane har i brev datert 02.12.2005 uttalt følgende om søknad til å bygge fem kraftverk og ny kraftlinje langs Fjærlandsfjorden:

"Naturen i området

Fjærlandsfjorden frå Rauboti og ut er den eine av tre strekningar av Sognefjorden som på begge sidene er utan større tekniske inngrep, med unnatak for Meneset. Austsida er uforstyrra frå Berge. Dei to andre er delar av Aurlandsfjorden og ytre delen av Lustrafjorden. Dei bratte fjellsidene, rasmarker og markerte elvedalar ned mot den tronge Fjærlandsfjorden gjev eit dramatisk landskap frå naturen. Nokre eldre bygningar og andre kulturminne er små menneskeverk i det lite forstyrra landskapet. Opplevingsverdiane er store. Dei fråflytte og vegause husklyngene Lidal og Romøyri ligg som einslege påminningar om ei tid og ein kultur som var, om eit jordbruk og ein levemåte som for mange i dag er svært framandarta, men ettertrakta å oppleve. Fjærlandsfjorden er ein av dei fjordane på Vestlandet som er aller minst prega av dominerande inngrep.

National Geographic kåra i 2004 dei norske fjordane til det beste reisemålet i verda. Kriteria var mellom anna kor vakre områda er og kor godt dei er forvalta. Dette er eit kvalitetsstempel utan omsyn til kor mange som er turistar i desse fjordane. Fjærlandsfjorden er i sommarhalvåret trafikkert av cruiseskip, ferje og private båtar. Trafikken er aukande. I 2004 var det rundt 25 000 reisande berre med ferja. I 2004 kåra magasinet "Reiser og Ferie" Fjærland til det beste reisemålet i heile Noreg.

Desse erklæringane fortel at søknadene gjeld inngrep i noko av det mest storarta av natur og landskap som er å finne, både i nasjonal og større samanheng. Eit inngrep i Fjærlandsfjorden er ikkje berre ei lokal sak. Det er eit spørsmål om korleis vi forvaltar ein eineståande del av eit fjordlandskap som Noreg er åleine om i verda.

[...]

Om konsekvensvurderingane

Miljørapportane byggjer på korte synfaringar i område som frå før er dårleg undersøkte. Litteraturlistene i rapportane inneheld generelt stoff, ikkje publikasjonar eller artiklar som gjev faktiske opplysningar om det naturskapte inventaret langs fjorden. Litt tilleggsopplysningar har forfattarane henta frå databasar og personar som kjenner nokre av områda. Det er høgst usikkert kor dekkjande eller kor tilfeldige desse opplysningane er. Det verkar opplagt at dei er

ufullstendige. Om floralistene står det i rapportane at dei gjeld karplanter og at er ikkje på nokon måte komplette. Det vil seie at dei er bortimot verdilause anna enn som varsel om at vi grovt sett finn vegetasjon som er å vente i området. Spesielle biotopar som bekkeløfter har forfattarane ikkje studert i det heile. Vi må gå ut frå at opplysningar om raudlista artar er høgst mangelfulle.

Forfattarane har vurdert kvart prosjekt for seg, og ikkje gjort ei samla vurdering av konsekvensane. Dette kunne kanskje vere forsvarleg om det var snakk om å byggje ut det eine eller det andre av dei prosjekterte verka. Miljørapportane følgjer eit vanleg mønster for tematisk oppdeling, eit i og for seg kurant opplegg så langt det rekk. Men dei rekk ikkje så langt at dei gjev noko samla og dekkjande bilete av den heilskapen som står på spel i denne saka. Vi får berre kjennskap til ein del fragment i kvart nedbørsfelt og langs kraftlinetraseen.

Etter vår oppfatning fører metoden til ei undervurdering av den samla effekten når planen går ut på at praktisk tala alle dei større elvane langs fjorden skal i røy. Risikoen er stor for at sjeldne biotopar går tapt utan at nokon veit om det. Då har vi, med svært mangelfulle opplysningar i saka, ikkje lenger ei kunnskapsbasert, men ei dogmatisk forvaltning, ei handtering som er i strid med det som er eit vedteke mål for norsk naturforvaltning. Rapportane oppfyller ikkje dei krava som vi må stille til sakleg grunnlag for å seie at utbyggingane er forsvarlege. Førre var-prinsippet tilseier at rapportane ikkje gjev grunnlag for eit vedtak om utbygging.

Det er mogeleg at rapportane har rett når dei til dømes seier at konsekvensane for opplevingsverdien er middels negativ av at ei vatnet for det meste går under jorda. Men når det meste av vatnet i alle elvane langs fjorden vert borte, blir heile landskapet utarma, og dei samla konsekvensane er ikkje middels. For det første blir positive verdiar i landskapet borte ved at vatnet forsvinn. I tillegg vil kraftlina tilføre landskapet eit klart negativt element. Å realisere planen inneber ei industrialisering av eit landskap som er prega av ein rik og vakker natur, med ein del kulturminne som ikkje er meir dominerande enn at dei treng stadig vedlikehald for ikkje å forsvinne i skogen.

Dersom oppsamlinga av vatnet i dei fem elvane hadde vore ein del av ein plan for å samle vatnet til ei trykksjakt og ein generator, eit tradisjonelt takrennesystem, ville konsekvensutgreiinga ha måtta vurdere dei samla effektane. For naturen og landskapet er det liten eller ingen skilnad på eit slikt prosjekt og den aktuelle planen. Men i denne aktuelle saka er konsekvensvurderingane så fragmenterte og mangelfulle at dei alt i alt ikkje er forsvarlege som grunnlag for eit utbyggingsvedtak.

Om verknadene for landbruket

For fire av verka (alle utanom Romøyri) hevdar miljørapportane at dei vil ha positive, men rett nok små, verknader for landbruket. Eit av dei fire bruka, Lidal, er fråflytta.

I den offentlege debatten høyrer vi hevda at småkraftverk er eit gode fordi inntektene sett bøndene i stand til å ta vare på kulturlandskapet. Denne påstanden er det i mange tilfelle grunn til å avvise. Om kulturlandskap med kulturhistoriske, biologiske og estetiske verdiar er i forfall, ser ut til å vere uavhengig av inntektene for dei som eig desse landskapa, også om dei driv som bønder. Nokre gjer ein stor og dårleg løna innsats for å hindre gjengroing, dei slær blomsterenger og held dyr på beita. Men forfallet er som regel eit resultat av at den drifta som har skapt dei verdifulle landskapa ikkje lenger løner seg. Det står att å sjå nok dekning for påstanden om at inntekter frå kraftverk vil utløyse ein større innsats i å drive med det som løner seg dårleg, når denne drifta ikkje ein gong lenger trengst av økonomiske grunnar.

På mykje av dei gamle kulturlandskapa er attgroinga komen langt. Sjølv om det skulle vere slik at inntekter frå kraftverka skulle verke til å dempe gjengroinga på dei areala som i dag er relativt opne, er det vår oppfatning at dette er ikkje ein effekt som talar for å gje konsesjon. Til det er skadane av dei planlagde inngrepa for store.

Det er heller ikkje opplyst kor store inntekter grunneigarane har i vente. Det kan ikkje vere uvesentleg dersom inntektene for grunneigarane skal vere eit argument i saka.

Bygdeøkonomisk er det ofte ei klar motsetning mellom økonomiske tiltak som går ut på å bygge større tekniske inngrep og tiltak som går ut på å gjere pengar på attraktive opplevingsverdiar. Det første kjem som regel i vegen for det andre. Noko form for samla, bygdeøkonomisk vurdering av utbyggingsplanen er ikkje gjennomført. Ingen veit om, og eventuelt i kva grad, utbyggingane vil gje Fjærlandssamfunnet økonomiske tap eller nytte. Kraftverksinntektene er passive, i den forstand at dei er ikkje betaling for arbeid. Ingen treng bu på Hatlestad eller Jordal for å ta mot utbyttet av å selje straum. Med dei store opplevingsverdiane og det gode ryktet Fjærland og Fjærlandsfjorden har som grunnlag for turisme gjennom meir enn 100 år, er det grunn til å stille spørsmål ved om planen frå Småkraft AS vil styrke busettinga i Fjærland på lengre sikt, eller om effekten vert den motsette.

På denne bakgrunnen meiner Naturvernforbundet at dei heilt ukjende inntektene for grunneigarane kan ikkje vere noko argument for utbygging. Å legge vekt på forhold som det ikkje eksisterer noko faktaopplysningar om, og heller ikkje noko form for kvalifisert vurderinga av, er i eit slikt tilfelle å ta usaklege omsyn.

Om avveginga i konsesjonsspørsmålet

Etter § 25 i vassressurslova kan konsesjon

”bare gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser som blir berørt i vassdraget eller nedbørfeltet”.

Tiltaket er i dette tilfellet først og fremst dei fem kraftverka, samla, ikkje kvar for seg. Ut frå kommentarane til vassressurslova § 25 i Ot.prp. nr. 39 (1998-99) Lov om vassdrag og grunnvann vil det i dette tilfellet etter vår oppfatning ikkje vere forsvarleg å vurdere kvart kraftverk for seg, utan å sjå dei i samanheng. Det heiter på side 343, 1. spalte:

”Selv om minstekravet er oppfylt, og tiltaket alene ikke har store nok skadevirkninger, kan det begrunne et avslag at sumvirkningen av mange slike tiltak som kan forventes i fremtiden, kan ha det.”

I dette tilfellet har vi å gjere med sumverknaden av fleire tiltak som det er tenkt å realisere på same tid.

For det andre vil vi hevde at også kraftlina må vere med som ein del av vurderingsgrunnlaget etter vassressurslova § 25, all den tid kraftlina er eit vilkår for å realisere utbyggingsplanane. Vi viser til Ot.prp. nr. 39 side 343, 2. spalte:

”Også virkningene av hjelpeiltak og –anlegg utenfor vassdraget som vil bli iverksatt sammen med hovedtiltaket, kan være aktuelle å ta i betraktning ved konsesjonsvurderingen.”

Kraftlina er etter søknaden eit vilkår for å realisere kraftverksplanane.

Føremonane ved tiltaket er industriell og økonomisk utnytting av fallenergien i fem vassdrag. Dette er private føremonar, for eitt selskap og for nokre grunneigarar. Kraftutbyttet er kalkulert til 114-122 GWh, ved ulike alternativ. Dette er ein promille av den årlege straumproduksjonen i

norske vasskraftverk, og den krafta representerer det som er råd å kalle dei allmenne føremonane ut frå eit politisk mål om å auke produksjonen av elektrisitet. Norges Naturvernforbund er ikkje samd i dette målet, men det er i denne samanhengen ei anna sak. Saka handlar heller ikkje om straumforsyning til eit visst område eller om eit tiltak som har særlege og definerte føremonar for samfunnet, lokalt eller nasjonalt. Om tiltaket ikkje blir realisert, vil ingen andre enn dei private interessentane ha noko ulempe av eit slikt utfall.

Tiltaket har ulemper for fleire allmenne interesser. Naturvern i vid forstand er ei slik allmenn interesse etter lova, likeeins kulturminnevern. Naturvern handlar om å ta vare på produksjonsevna og mangfaldet i naturen, men ikkje berre det. Også opplevingsverdiene i naturen tilseier naturvernomsyn i forvaltninga. Naturvern femnar òg om innslaga av kulturlandskap og andre kulturminne langs Fjærlandsfjorden.

Kravet i § 25 er altså at det må vere ei overvekt av føremonar ved tiltaket, jamført med ulempene. Dette er eit minstekrav for å få konsesjon. Saksframstillinga må vise at føremonane faktisk er større enn ulempene (Ot.prp. nr. 39 side 343, 2. spalte), ikkje berre gå ut frå at det er slik. Vasskraftverk er eit langsiktig tiltak, og etter Vassressurslova § 25, andre leden, må kriteria i første leden vere oppfylt på lang sikt. Dette må til dømes innebere at forvaltninga har gjort det som er mogeleg for å hindre at uventa skadar på naturen ikkje dukkar opp i framtida som følgje av manglande kunnskap om tilstanden før vedtak og konsekvensane av tiltaket. I dag ser vi at verdsettinga av uforstyrra natur aukar i samfunnet, både fordi opplevingane av slik natur er meir ettertrakta enn før, og fordi slik natur er av stigande verdi for turisme som næring. Dette tilseier at ulempene av utbygging vil komme til å vere meir negative i framtida. Som inngrepsfri natur er Fjærlandsfjorden og vassdraga å sjå på som eineståande. Elektrisitet frå desse elvane er det ikkje.

Vassdragsnaturen er ein viktig del av den naturlege heilskaperet i landskapet ved Fjærlandsfjorden, sjølv om elvane ikkje alltid er synlege frå fjorden. Stortinget har ved fleire høve presisert at

”hensynet til framtidige generasjoners naturopplevingar tilsier en restriktiv holdning til vidare vassdragsutbygging, og at vi lar de aller fleste vassdrag som står igjen forbli urørte”.

Vassdragsnaturen er etter dette å sjå på som eit knapt gode, slik at føremonane med ei utbygging må vere større enn tidlegare for å forsvare eit konsesjonsvedtak. Også av førearbeida til Vassressurslova § 1 går det fram at omsynet til naturlege prosessar etter lova skal ha større vekt enn tidlegare, særleg i dei urørde vassdraga som er att.

Konsekvensar for naturen og landskapet

Den viktigaste innvendinga mot kraftanlegga og kraftlina er at eit stort fjordlandskap som i svært liten grad er prega av nyare og større tekniske inngrep blir industrialisert av fleire tyngre inngrep. Både økologisk og visuelt er Fjærlandsfjorden ein lite forstyrra del av dei spesielle norske fjordlandskapa. Dersom planen blir realisert, inneber det eit vesentleg tap av uforstyrra natur. Dette er ikkje berre ei lokal sak. Det er heller ikkje berre snakk om eit nasjonalt tap. Dette er ein landskapstype som Noreg har eit internasjonalt ansvar for, ut frå prinsippet om at kvar stat må ta vare på sin eigenart av verdsnaturen. To område av den vestnorske fjordnaturen kom nyleg på Verdsarvlista, som framståande representantar den norske fjordnaturen som noko eineståande i verda. Dette skjedde med lokal og nasjonal oppslutning, og det bør tilseie at eit eigenarta og høgt verdsett landskap som Fjærlandsfjorden heller ikkje blir skusla vekk.

Miljørapportane opplyser at planen vil redusere det villmarksprega arealet langs fjorden med 26,9 km², dersom vi summerer tala for dei ulike delane. Talet er noko mindre fordi kraftverka

Romøyri og Lidal i denne sammenhengen overlappar kvarandre, men det går ikkje fram kva som er den korrekte summen. Talet 26,9 km² er meir enn fire gonger det årlege bortfallet av villmarksprega område i Sogn og Fjordane i 1988-98. Sjølv om vi reduserer talet ovanfor til det halve, blir tapet langs Fjærlandsfjorden dobbelt så stort som den årlege nedgangen i perioden. Frå før har Sogn og Fjordane 4 prosent villmarksprega areal, som er mindre enn gjennomsnittet for Sør-Noreg. Det ligg rundt fem prosent.

Dei nedre delane av alle dei større elvane langs Fjærlandsfjorden sør for Mundal blir praktisk tala borte dersom planen vert sett ut i livet. Dette inneber å fjerne vatnet som landskapsdannande kraft og ein viktig økologisk faktor i dei mest produktive og biologisk varierte delane av landskapet. Det at ein del av elvane ikkje er heile tida er synlege, er ikkje eit argument for at dei delane som ikkje er synlege, er utan verdi for opplevingane. For mange er det vesentleg å vite om naturen går i sin naturlege rytme eller ikkje. Landskapet vil gjennom mange år vere prega av tydelege sår langs røytraseen. Titusenvis av menneske får dårlegare eller direkte negative opplevingar kvart år. Ei ny kraftline vil for alltid vere eit negativt element. Det verkar som ei høgst subjektiv vurdering at kraftlina vil ha middels (alternativ A) og liten (alternativ B) negativ konsekvens. Vi kan ikkje sjå at forfattarane har argumentert forsvarleg for denne konklusjonen.

Konsekvensvurderingane i miljørapportane varierer frå prosjekt til prosjekt. For emnet inngrepsfri natur har kraftlina og dei to kraftverka Lidal og Romøyri store negative konsekvensar. For geologi og landskap er karakteristikken middels negative konsekvensar for kraftlina (alt. A), Lidal og Berge/Bjåstad (alt. B). For Romøyri er den negative effekten middels til stor og for Hatlestad stor. Dei to andre verka har mindre konsekvensar på dette feltet, etter rapportane å dømmе.

Vi vil hevde at samla sett er dette ei underrapportering. Det storarta og vakre landskapet langs Fjærlandsfjorden har sine kvalitetar ved at det er så lite prega av inngrep som forstyrrear, økologisk og visuelt. For natur og landskap vil vi hevde at konsekvensane av heile prosjektet (kraftverka og kraftlina) er svært store og negative. Det same vil vi hevde gjeld for friluftsliv og opplevingsverdiar. At så mykje inngrepsfri natur, først og fremst villmarksprega, vert borte, styrker argumentasjonen for dette standpunktet. Inngrepsfri natur har større verdi nær fjorden, der areala av klimatiske og andre grunnar er meir produktive enn i høgda, og dessutan er inngrepsfri natur i låglandet sjeldan langs Sognefjorden. Det er vår innvending mot miljørapportane at dei ikkje tek omsyn til at fleire inngrep i heile området samla har større konsekvensar enn summen av eit og eit av inngrepa. Mange tilfelle av middels konsekvensar vert i dette tilfellet meir enn middels. Denne samla effekten seier rapportane ikkje noko om.

For biologisk mangfald er gjennomgangsmelodien middels negative konsekvensar. For ein del artar veit vi at storleiken er ein viktig kvalitet ved biotopane, eller at mange nok av mindre biotopar ligg nær kvarandre, er viktig for overlevingsevna. Fossefallen treng ikkje å bli borte frå eit landskap dersom ein eller nokre få av fossane eller styrka forsvinn, men med så omfattande inngrep som planen går ut på i Fjærland, aukar risikoen mykje. Det er farleg for ein art å vere få i talet, av demografiske grunnar. Det er farlegare om det i tillegg er få biotopar igjen som høver for arten, og særleg på grunn av dagens utsikter til endringar av klimaet.

Naturgeografisk høyrer det aktuelle området til tre vegetasjonssoner: Den boreonemorale, den sørboreale og den mellomboreale. I landet er rundt to prosent eller mindre enn det av desse sonene verna. Det er ei vanleg oppfatning mellom fagfolk (mellom anna presentert i eit foredrag av professor Christian Stenseth 4.4.2005 på eit seminar i Oslo om biomangfaldlova at for å ta vare på artsmangfaldet i norsk natur, må vi verne eller på andre måtar hindre skadelege

inngrep i fire-fem prosent av areala i kvar sone. For langsiktig overleving er kravet 115-20 prosent. Dette er etter vår oppfatning eit tungt argument mot å gje søkjaren konsesjon.

Konklusjonar

Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane meiner etter dette at det ikkje ligg føre eit sakleg grunnlag for å gje søkjaren konsesjon til bygging av dei fem kraftverka og kraftlina. Til det er naturen for storarta og verdfull, det påverka området for stort og føremonane med prosjektet for små.

Den fragmenterte og ufullstendige kunnskapen om naturen i området, og dermed om konsekvensane av prosjekta, er for mangelfull til at utbygging på dette grunnlaget er i samsvar med kravet om kunnskapsbasert naturforvaltning. Ein ansvarleg bruk av føre var-prinsippet tilseier nei til søknadene.

Ein sikker konsekvens er store tap av villmarksprega areal. Dette er ein viktig grunn til at ulempene ved utbyggingane samla sett er svært store. Både sjølv naturverdiane og opplevingskvalitetane i fjordlandskapet er så store at utbyggingane går ut over vårt internasjonale ansvar for å ta vare på det som er særprega i den norske delen av verdsnaturen.

Heilskapen av mykje intakt natur i området, og det at der er lite av større inngrep i området frå før, tilseier etter vår oppfatning av søknaden som heilskap vert avvist. Det er aller viktigast å hindre kraftverka på Lidal og Romøyri, og kraftlina. På grunn av store inngrep frå før ved Berge/Bjåstad er dette den minst skadelege delen av søknaden. Etter ei samla vurdering er det vår oppfatning at også Jordal kraftverk isolert sett vil ha relativt moderate skadar, samanlikna med dei andre elementa i søknaden. Eit grunnlag for desse vurderingane er at eit eller begge av desse verka let seg realisere utan å byggje den planlagde kraftlina."

Norges Naturvernforbund har i brev datert 19.12.2005 sendt samlet høringsuttalelse for de fem kraftverkene og kraftledningene:

"Norges Naturvernforbund viser til "pakke"-søknaden fra Småkraft AS om bygging av 5 kraftverk og en 132 kV kraftledning langs Fjærlandsfjorden i Sogn og Fjordane.

Vi vil støtte og understreke argumentasjonen mot disse planene, slik dette kommer til uttrykk i den meget grundige uttalelsen av 2. desember fra vårt fylkeslag i Sogn og Fjordane.

Fordi denne saken dreier seg om nasjonale og til dels internasjonale verdier, er det berettiget at også Naturvernforbundet sentralt markerer sitt syn.

Vi vil spesielt peke på følgende forhold :

1. De norske fjordene er av National Geographic kåret til de beste reisemålene i verden. Fjærland er av magasinet "Reiser og Ferie" kåret til det beste reisemålet i hele Norge. Søknadene gjelder inngrep i noe av det mest storartede av natur og landskap som finnes - både nasjonalt og internasjonalt. Når det meste av vannet i alle elvene langs fjorden blir borte, blir hele landskapet utarmet. I tillegg vil kraftlinja tilføre landskapet et klart negativt element. Uforstyrret natur øker i verdi som tiden går - også som grunnlag for turisme.
2. Inngrepene vil berøre begge sider av Fjærlandsfjorden. Fjærlandsfjorden er en av de fjordene på Vestlandet som er aller minst preget av tekniske inngrep. De planlagte inngrepene vil i vesentlig grad redusere arealet av inngrepsfri natur i fylket - en kvalitet som blir stadig mer etterspurt og som det er bred politisk enighet om å hindre reduksjon og utarming av.

3. Det er svært viktig at NVE vurderer effekten av de 5 kraftverkene og kraftledningen som et samlet naturinngrep. Det er en stor mangel ved søknaden at forfatterne av konsekvensvurderingene har vurdert hvert enkelt prosjekt for seg - uten å gi en samlet vurdering. De undersøkelser som er foretatt, gir en ufullstendig og til dels tilfeldig kunnskap om bare fragmenter i hvert nedbørsfelt og langs kraftlinjetraseen. Rapportene oppfyller ikke de krav som må stilles til saklig grunnlag for å avgjøre om en utbygging er forsvarlig.

KONKLUSJON:

Norges Naturvernforbund gjentar som sin konklusjon følgende utsnitt fra uttalelsen fra vårt fylkeslag:

"Den viktigaste innvendinga mot kraftanlegga og kraftlina er at eit stort fjordlandskap som i svært liten grad er prega av nyare og større tekniske inngrep blir industrialisert av fleire tyngre inngrep. Både økologisk og visuelt er Fjærlandsfjorden ein lite forstyrra del av dei spesielle norske fjordlandskapa. Dersom planen blir realisert, inneber det eit vesentleg tap av uforstyrra natur. Dette er ikkje berre ei lokal sak Det er heller ikkje berre snakk om eit nasjonalt tap. Dette er ein landskapstype som Noreg har eit internasjonalt ansvar for, ut frå prinsippet om at kvar stat må ta vare på sin eigenart av verdsnaturen . To område av den vestnorske fjordnaturen kom nyleg på Verdsarvlista , som framståande representantar den norske fjordnaturen som noko eineståande i verda. Dette skjedde med lokal og nasjonal oppslutning , og det bør tilseie at eit eigenarta og høgt verdsett landskap som Fjærlandsfjorden heller ikkje blir skusla vekk. "

Norges Jeger- og Fiskerforbund, Sogn og Fjordane har uttalt i brev datert 31.12.2005:

[...]

"Om NJFF Sogn og Fjordane:

NJFF har sentralt over 110 000 medlemar, og her i fylket har vi 27 lokallag med om lag 3000 medlemar. Vårt fylke er mellom dei med størst potensiale for utbygging av vasskraft i småskala, og våre lokallag vil bli engasjert i størst mogeleg grad for vurdering av konsekvensar aktuelle planar har først og fremst for jakt og fiskeinteresser kringom i fylket.

Generelt om temaet:

Det vert fremja mange prosjekt for tida, og kvart av desse vert vurdert opp mot konsekvensane desse får/kan få for ulike sektorinteresser. Eit allereie overbelasta linjenett i vårt fylke fører etter vårt syn med seg behov for ei samordnande planlegging for tilknytning til slike linjenett både på tvers av kommunegrensar og innan regioner. Likedan bør slik planlegging ha for auga at Statnett er i gang med utredning av ei sentrallinje mellom Ørskog og Sogn for å auke leveringstryggleiken på Vestlandet. Linjebygging fører med seg auka press på viltet- ved å forstyrre trekkruiter, auke fallvilt frå fuglebestandane, endra revira til naturen sine renovatørar, samt skape sår i landskapet. Vurdert isolert sett kan dei mange små prosjekta tilsynelatande gi små ulemper, medan det i sum kan bety store- og avgjerande endringar regionsvis.

Det same kan seiast om vurderingane av verknader på fiskestammene, der kvar einskild bekk/elv ikkje blir tillagt særleg betydning for t .d. sjøaurestammen i fjordsystemet. Vi synest ikkje dette er godt nok undersøkt i høve til utbyggingsplanane langs Fjærlandsfjorden - i alle høve ikkje godt nok som underlag for framsetjing av krav om eventuelle kompenserande tiltak.

Dei konkrete planane:

Vi har ikkje hatt høve til å detalj synfare dei ulike utbyggingsalternativa. Det synest likevel aktuelt å sjå nærare på Lidals- og Jordalsprosjekta, som har anadrome strekningar nedst i desse vassdraga. Reduksjon i vassføring i deler av desse vassdraga vil tvillaust medføre endringar i elva sitt "indre liv" med omsyn på massetransport, spyleflaumar/ attgroing av gyteplassar, vassføringar i gytetida o.s.b. Dette er forhold ofte av avgjerande betydning for produksjonen på anadrom strekning i vassdrag. Desse forholda vil krevje grundigare undersøkingar enn det vert lagt opp til med forenkla sakshandsaming, utan tilstrekkeleg tilgong på ressursar og ekspertise.

For prosjekta i Rommedøla, Hatlestadelvi og BergeBjåstad-vassdraga synest det ikkje vere konflikt mellom utbyggingsplanane og fiskeproduksjon, då desse vassdraga på grunn av oppgangshinder ikkje har produksjon av anadrome artar - ev. utanom ål.

Verknader for viltet i området har vi ikkje tilstrekkeleg underlag for å ha kvalifiserte meiningar om- utover at ei viss fortyrring må påreknast i anleggsperioden.

Andre planar i området

Vi er kjende med at det vert arbeid med fleire småkraftprosjekt lenger inne i fjorden - eit forhold som slik vi ser det aktualiserer ei samordna planlegging av linjeføringar i området samt ein meir samla vurdering av effektane på fiskestammene som rekrutter i bekkar/vassdrag som drenerer til Fjærlandsfjorden.

Andre tilhøve

Fjærlandsfjorden og breane er naturelement som inngår i opplevingstilbodet ein satsar på for turismen i Balestrandsregionen. Vi er av den oppfatninga at frie og frå fjorden godt synlege fossefall i liene ned frå breane representerer opplevingskvalitetar som det ikkje er mange att av. Reduserte vassføringar i slike elvar kan skade heilskapsbiletet av bre og fjordlandskapet kring Fjærlandsfjorden. Særleg gjeld dette Rommedøla, som representerer ein markant kvalitet i landskapsbiletet ved innløpet til fjorden.

Samla vurdering

Sett under eitt vil NJFF Sogn og Fjordane rå frå at det vert gjeve løyve til utbygging av Lidal og Jordal kraftverk. I alle høve bør desse vassdraga utredast grundigare med omsyn på anadrom fiskeproduksjon og biologisk mangfald i desse elvane.

Rommedøla bør etter vårt syn ikkje tape vassføringa si i sommarsesongen av omsyn til heilskapen i landskapsbiletet her.

Vi motset oss ikkje bygging av dei andre verka."

[...]

Sogn og Fjordane turlag har i brev av 17.12.2005 uttalt:

"Vi viser til 5 konsesjonssøknader om småkraftverk og 1 konsesjonssøknad om kraftlinje sendt med dykkar brev av 23.09.2005 og 22.09.2005, og til offentleg møte i Fjærland 26.10.2005.

Om Sogn og Fjordane Turlag:

Sogn og Fjordane Turlag er eitt av Den Norske Turistforening sine 51 medlemslag, og fylkeslag for 11 lokale turlag spreidd over heile fylket. Sist oppdaterte medlemstal: 3.904.

Generelt om Fjærland:

Fjærlandsfjorden og Fjærland har sidan slutten av 1800-talet vore eitt av Sogn og Fjordane sine fremste reisemål både for kommersiell turisme og for friluftsliv - særleg brevandring. Bygda har hatt, og har, framsynte og dyktige folk som på ein positiv måte har vidareutvikla tilbodet, slik at Fjærland sin posisjon på desse områda i dag truleg er sterkare enn nokon gong før. Bremuseet, Bokbyen, Mundal hotell, Flatbrehytta og turistbåtruta på fjorden (1. mai - 30. september) er saman med den fantastiske naturen hjørnesteinar i bygda sitt tilbod til turistar og friluftsfolk. I tillegg har ein enda eit hotell, campingplass, mange utleiehytter, Brevasshytta, breførartilbod, "spons ein sau"-prosjektet, mange merka turruter, eige turkart for Fjærland etc.

For det ikkje-kommersielle friluftslivet på bre, som vi (og andre) representerer, er vel Fjærland framleis det fremste senteret i fylket. Flatbrehytta er sentral, og det er ei heil rekkje turruter over breen til/frå Fjærland. Ruter som både har og ikkje har, tilknytning til Flatbrehytta. I tillegg er det ei rekkje vanlege fotturruter både i sjølve Fjærland og opp frå Fjærlandsfjorden. På Sogn og Fjordane Turlag sitt turprogram er det mange turar i/til/frå Fjærlandsområdet. Bygdefolket i Fjærland er aktive friluftsfolk, og flittige brukarar av friluftsområda i Fjærland. Turlaget samarbeider med folk i Fjærland om nokre av turane våre.

Det kommersielle reiselivstilbodet i Fjærland er i svært stor grad basert på ein vellukka kombinasjon av natur, kultur og friluftsliv. Få andre stadar i fylket vårt er friluftsliv ein så stor del av det totale reiselivstilbodet som i Fjærland.

"Spons ein sau"-prosjektet er noko heilt spesielt, og inkluderer mellom anna at sponsarane kan vere med saueeigarane på tur for å ha tilsyn med sauene som er på beite. I det landskapet som er i Fjærland, gir dette heilt spesielle tur- og kulturopplevingar. Bakgrunnen for prosjektet er mellom anna at ein gjennom sauebeiting tek betre vare på kulturlandskapet.

Samla planlegging av småkraftutbygging i Fjærland:

Med den sterke nasjonale og internasjonale posisjonen Fjærland og Fjærlandsfjorden har innanfor natur- og kulturbasert reiseliv og friluftsliv, toler ikkje bygda og fjorden for mange nye naturinngrep før tilbodet vert skadelidande.

I informasjonsmøtet 26.10.2005 vart det opplyst at det i tillegg til dei 5 konsesjonssøkte prosjekta, er 36 andre små kraftprosjekt. Viss for mange av dei totalt 41 prosjekta vert utbygde, vil det etter vårt syn ha ubotelege skadeverknader for reiseliv og friluftsliv i Fjærland. Dette betyr ikkje at det skal seiast nei til all småkraftutbygging, men at talet på kraftverk må vere avgrensa, og at ein må vere veldig grundig i valet av kva prosjekt som skal byggast ut. I prioriteringa av kva småkraftverk som skal byggast ut, må ein spesielt ta omsyn til reiseliv, friluftsliv, biologisk mangfald, kulturminne og urørt natur. Dessutan må ein ta omsyn til kva kraftverk som best er med på å sikre busetnaden, spesielt drifta av gardsbruka i Fjærland.

Vi synest det er positivt at Småkraft AS har fremma konsesjonssøknader for 5 småkraftverk og kraftlinja samstundes. Det gjer det lettare å sjå prosjekta i samanheng. Det som manglar frå Småkraft AS si side, er ei samla konsekvensvurdering. Det er ei vesentleg ulempe, men dei følger vel gjeldande regelverk for småkraftutbyggingar.

Sjølv om ein no kan sjå 5 kraftverk i samanheng, er dette altfor lite når det totalt er 41 prosjekt. Vi gjer framlegg om at handsaminga av konsesjonssøknadane for dei 5 kraftverka vert utsett til ein har laga ei samla vurdering og prioritering av alle dei ca. 41 prosjekta. Dette er spesielt viktig når det heilt klart er fleire av dei 5 prosjekta som bør prioriterast lågt samanlikna med andre aktuelle, enno ikkje konsesjonssøkte prosjekt. Vurdering av alle utbyggingsprosjekt i

Fjærland i samanheng, med tilhøyrande avgrensing i talet, er også viktig for å lage ein fornuftig plan for utbygging av linjenettet. Linjesøknaden må då også utsettast.

For å gjennomføre ei samla planlegging og prioritering av alle utbyggingsprosjekta i Fjærland, gjer vi framlegg om å etablere ei nøytral prosjektgruppe der Sogndal kommune, Fylkesmannen, NVE og representantar for Fjærland er med. Prosjektgruppa må vere oppdragsgjevar for ei grundig kartlegging av biologisk mangfald og kulturminne. Eventuelt også andre tema, t.d. friluftsliv. Finansiering av ei slik kartlegging bør vere eit spleiselag mellom kommunen, fylkesmannen, NVE, DN, MD, OED og dei utbyggerane som til slutt får lov å bygge ut. NB! For at prosjektgruppa sine prioriteringar skal framstå som truverdige, er det viktig at prosjektgruppa er mest mogeleg nøytral. Gruppa må derfor ikkje ha med representantar for utbyggerar, kraftlinjeeigarar og andre med særinteresser innanfor utbygging. Fagkunnskapane innanfor dette området må ivaretakast av NVE, eventuelt av nøytrale som NVE peikar ut! Viss særinteressene innanfor kraft- og linjeutbygging vert haldne utanfor prosjektgruppa, vil vi heller ikkje be om at representantar for friluftsliv og naturvern skal vere med i gruppa. Men vi føreset sjølvstendig at prosjektgruppa har kontakt med, og innhentar informasjon frå, både utbyggerar, linjeeigarar, friluftslivs- og naturvernorganisasjonar, og andre.

Prosjektgruppa sine førebels framlegg med vedlegg må sendast på brei høyring til mellom andre utbyggerar, friluftslivsorganisasjonar, naturvernorganisasjonar, reiselivsorganisasjonar, alle som bur i Fjærland, etc etc før den endelege prioriteringa vert laga. Om ikkje før, så må NVE tungt inn i alle fall i denne fasen. Gjennomføringa av eit slikt kartleggings- og prioriteringsprosjekt vert vel eit pilotprosjekt (?), og bør gjerast så skikkeleg at det vert eit mønsterarbeid for andre bygder/kommunar både i Sogn og Fjordane og i resten av landet!

Kommentarar og synspunkt vedr. kvart einskilt småkraftprosjekt:

Vårt primære synspunkt, er at konsesjonshandsaminga av alle prosjekta vert utsett, sjå ovanfor. Viss vi ikkje får gjennomslag for dette, kjem vi her med synspunkt og prioriteringar som gjeld dei 5 prosjekta som no er konsesjonssøkte.

Generelle kommentarar og synspunkt:

Vi er generelt svært kritiske til utbygging i eit område som er så sentralt for reiseliv og friluftsliv som Fjærlandsfjorden/Fjærland. På den andre sida aksepterer vi at det vert noko utbygging, viss skadeverknadane vert små, og utbyggingane er viktige for å sikre busetnad og drift på gardane. I det etterfølgjande har vi omtala dei einskilde utbyggingane i prioritert rekkefølge, dei vi er sterkast mot, er omtala først, og dei vi er minst kritiske til, er omtala sist.

Når det gjeld omtalen av konsekvensane av utbyggingane, særleg kartlegginga av biologisk mangfald, meiner vi at det arbeidet som er utført, er altfor dårleg. Både for det einskilde prosjektet, og samla. Det regelverket som eksisterer (for småkraftverk), strekk ikkje på nokon måte til for så store samla utbyggingsinngrep som det her er snakk om! Når det i utgreiingar t.d. står at det er stort potensiale for funn av raudlisteartar, men det likevel ikkje er undersøkt om det verkeleg finst slike artar, så er dette heilt uakseptabelt. Enten må slike utbyggingar avslåast med ein gong, eller så må det krevjast skikkelege tilleggutgreiingar!

[...]

3. Hatlestad kraftverk:

Hamradalen, som Hatlestadelvi renn i, er mellom dei spesielt viktige områda for friluftsliv i Fjærland. Dette gjeld også friluftsliv i tilknytning til det kommersielle reiselivet. Området ligg nær sentrum i Fjærland, (Mundal,) og Nesahaugen er eit lett tilgjengeleg turmål med nydeleg

utsikt! Vi har ikkje statistikk som kan stadfeste dette, men truleg er Nesahaugen det eine av dei 2 mest brukte turmåla i Fjærland. (Det andre er Flatbrehytta.) Turar til stølane er også viktige. Som det går fram av konsesjonssøknaden, må ein rekne med at revegetering av røyrgatetraseen og den midlertidige anleggsvegen vil ta lang tid, fleire tiår, noko som vil vere svært uheldig for landskap, reiseliv og friluftsliv.

Kraftstasjonen er planlagd med ei slukevne på mellom 150% og 7% av middelvassføringa. Minstevassføringa som er planlagd om sommaren, er låg. Det er planlagt at 250 m av røyrgata skal ligge i dagen. Dette er så uheldig at vi vurderer det som fullstendig uakseptabelt. Spesielt ettersom den aktuelle strekninga sannsynlegvis er den delen av røyrgatetraseen som er aller mest synleg. (P.g.a. det bratte terrenget.) Viss utbygging vert tillete, må det vere eit absolutt krav at heile røyrgatetraseen vert lagd under jorda. Det beste vil vere at heile røyrgata vert bora gjennom fjellet, slik at ein kan unngå både den skjemmaende røyrgatetraseen som det vil ta så lang tid å revegetere, og den midlertidige anleggsveien.

Turlaget sitt syn på utbygginga: Turlaget går mot at Hatlestad kraftverk får konsesjon. Grunngeving: For oss er det viktig at Hamredalen er så mykje brukt for friluftsliv. Dessutan vil revegeteringa i området ta så lang tid, at inngrepa vil verte svært godt synlege i ein heil generasjon. Det er lenge! Og uheldig både for friluftsliv og reiseliv. Omsynet til kulturminne tel også i vår vurdering. Motsett tel at akkurat denne utbygginga kanskje vil ha positiv verknad for busetnaden i Fjærland. Tiltak som kan gjere utbygginga meir akseptabel:

- At heile, eller nesten heile, røyrgata vert bora slik at ein unngår både røyrgatetraseen som det vil ta så lang tid å revegetere, og ein unngår den midlertidige anleggsvegen.
- At inntaksdammen vert gjort så kort og låg som mogeleg, og at den vert "kamouflert" med naturstein eller på andre måtar.
- At minstevassføringa om sommaren vert auka vesentleg, slik at det framleis vil renne akseptabelt med vatn i elva."

[...]

Den Norske Turistforening har sendt inn følgende merknad i brev av 31.8.2006:

"Vi viser til planane om bygging av fem småkraftverk samt tilhørande 66/132 kV-kraftlinje langs Fjærlandsfjorden, som vi etter å ha tatt kontakt med NVE fekk tilsendt i oktober '05. Vi viser også til Sogn og Fjordane Turlags hørings svar datert 17.12.05.

Vi er klar over at høringsfristen for lengst er ute, men sidan NVE ikkje har avgjort søknadene enda, vil vi knytte noen merknader til prosjekta, særleg med bakgrunn i det oppdraget OED gav NVE tidligare i sommar, nemlig å lage retningslinjer for planlegging/konsesjonsbehandling av småkraftverk. Retningslinjene skal brukast ved utarbeiding av regionale (fylkesvise) planar for småkraftverk samt at NVE skal bruke dei som grunnlag for heilskaplig vurdering av konsesjonssøknader, også i område der det ikkje finst noen fylkesplan.

Retningslinjene er snart ferdige, og skal deretter ut på høring. DNT forventer at styresmaktene, så fort retningslinjene er vedtatt, sørger for at regionale styresmakter (fylkeskommune og fylkesmann) starter opp arbeidet med fylkesvise planar for småkraftverk. Det er sterkt behov for verktøy som gjer det mulig å vurdere den omfattande småkraftverkutbygginga litt meir samla og regionalt. Slik det er nå, blir det ei meir eller mindre tilfeldig behandling av enkeltprosjekt, utan å vurdere negative sumeffektar.

Stortinget er også opptatt av denne problemstillinga, og i Innst. S. 228 (2004-05) fra Energi- og miljøkomiteen til St.meld. 21 (2004-05) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand

uttaler komitéens fleirtal (alle minus Frp): Flertallet viser til at meldingen peker på at fysiske inngrep og endret arealbruk utgjør den viktigste trusselen mot biologisk mangfold, og at summen av mange små inngrep som alene synes ubetydelige, utgjør en snikende fare for mange arter. Disse artene forsvinner ikke umiddelbart, men over tid svekkes livsgrunnlaget, til artene til slutt forsvinner. Denne erkjennelsen må innebære at vi øker oppmerksomheten mot sumkonsekvenser av inngrep som hver for seg fremstår som små. Derfor er det viktig at dei fylkesvise planane raskt blir operative.

Fram til dette verktøyet er klart, bør konsesjonsbehandlinga av enkeltprosjekt som hovudregel opphøre. DNT er svært skeptisk til at styresmaktene skal fortsette å behandle eitt og eitt prosjekt utan å kjenne til sumeffektar eller det enkelte vassdrags regionale/nasjonale verdi, når vi veit at eit nytt forvaltningsregime er på veg. Vi ber derfor om at prosjekt som nå ligg til behandling i NVE blir lagt bort til dei fylkesvise planane for småkraftverk er på plass. Vi vil trekke fram noen prosjekt som understreker at det er særst viktig med ei regional vurdering.

Fem kraftverk og kraftlinje ved Fjærlandsfjorden

Fjærlandsfjorden, som ein nordlig arm av Sognefjorden, er eit område av nasjonal verdi for friluftsliv og turisme, men også når det gjeld landskap og naturverdiar. Småkraft AS søker om bygging av fem småkraftverk med tilhørande kraftlinje, men i tillegg er det planar for 36 andre mindre kraftverk i området. Det er viktig at desse planane blir sett i samanheng, og at sumverknadene av prosjekta blir vurdert. Det ville vere svært uheldig om mange av desse prosjekta skulle bli realisert utan at det er lagt vekt på den samla negative verknaden dette får for landskap, friluftsliv, naturverdiar, kulturminne og turisme ved Fjærlandsfjorden.

I Småkrafts prosjekt har dei fem planlagte utbyggingane til dels stor konflikt med naturmiljø, friluftsliv og landskap. Romøyri kraftverk dreier seg bl.a. om utbygging av Romfossen, som er eit godt synlig landskapselement frå det aller meste av fjorden sør for Romøyri. Med dei framlagte planane blir fossen tørrlagt 11 månader i året, og vassføringa ved fjorden blir redusert til 20% av normal vassføring. Romøyri har også eit godt bevart kulturlandskap med gamle, fine bygningar der elva som renn gjennom området er ein vesentlig del av miljøet. Romedalen er vidare eit attraktivt område for friluftsliv, med eige turkart og spennande turmål som Romhesten og ulike merka/umerka turruter.

Lidal kraftverk skal utnytte lange elvestrekningar, og restvassføringa blir minimal. Området har rike kulturminne, bl.a. det nedlagte bruket Tråna, som er eit flott (men uoppdaga) reiselivsmål. Lidal er eit ypperlig friluftsområde med mange nære og litt fjernare turmål. Potensialet for å finne raudlisteartar i dei nesten tørrlagte bekkeløftene er stort, og noen artar vil trulig forsvinne. Samtidig blir eit stort areal med kvalifisert villmark borte.

Hatlestad kraftverk skal liggje i eit område som er mye brukt til friluftsliv. Restvassføringa blir lita, og 250 m av rørgata er foreslått lagt i dagen. Vidare vil det ta lang tid å revegetere resten av rørgatetraséen og anleggsvegen, noe som er svært negativt både for landskap, friluftsliv og reiseliv.

Berge/Bjåstad og Jordal kraftverk er noe mindre konfliktfylte, og kan kanskje akseptereast dersom avbøtande tiltak som auka vassføring, skrinlegging av permanent anleggsveg, kabling av kraftlinje og flytting av inntak lenger ut (ned) blir gjennomført.

[...]

Konklusjon

Som denne noe ufullstendige gjennomgangen viser, er det svært mange småkraftverk som for tida er til behandling i NVE. Isolert sett er dei negative konsekvensane av å realisere eitt av desse prosjekta kanskje ikkje så store, men summen av alle vil gi svært uheldige verknader både for landskap, opplevingsverdi, friluftsliv, kulturminne, biologisk mangfald og trivsel. I dag har vi ingen verktøy som fanger opp dei totale konsekvensane av mange utbyggingar i ein region. Det var noe av bakgrunnen for at regjeringa i Soria Moria-erklæringa slo fast at det skal utarbeidast fylkesvise planar for småkraftverk som skal sikre naturmangfald, friluftsliv og landskapverdiar.

Etter DNTs syn blir det lite formålstenlig å fortsette konsesjonsbehandlinga av kontroversielle og konfliktfylte prosjekt like før retningslinjene for småkraftverk er klare til å bli tatt i bruk. Vi oppmoder derfor NVE om å ta på alvor Soria Moria og tverrpolitiske signal frå Stortinget om negativ sumverknad av mange mindre inngrep, og legge saksbehandling av småkraftverk på is til dei fylkesvise planane for småkraftverk er på plass.”

Fjærland Bondelag har i brev datert 2.11.2005 uttalt:

”I samband med at det er søkt om konsesjon for bygging av fem småkraftverk, (Berge/Bjåstad kraftverk, Lidal kraftverk, Romøyri kraftverk, Jordal kraftverk og Hatlestad kraftverk) langs Fjærlandsfjorden i Sogndal kommune i Sogn og Fjordane, vil årsmøtet i Fjærland Bondelag koma med følgjande, uttale:

- 1. Bygging av kraftverka vil gje dei involverte gardsbruka inntekter i tillegg til det dei har i dag frå tradisjonelt landbruk. I ei tid då inntektene frå tradisjonelt landbruk er minkande er dette viktig for oppretthaldinga av eit levedyktig og mangfoldig landbruk. Inntektene vil gi dei aktuelle gardsbruka langt betre moglegheit til å utvikle eksisterande næringsgrunnlag på bruka, men og å satse på og utvikle nye næringar. Arbeidsplassane på bruka vil bli sikra. Dette ser Fjærland Bondelag på som positivt.*
- 2. Dei fem vassdraga der det er planlagt kraftverk er i svært liten grad synlege frå fjorden då dei alle går i djupe gjel. I tillegg er vegetasjonen langs alle elvane tett og kraftig. Fjorden som reisemål kan ikkje Bondelaget sjå vil bli forringa av at desse kraftverka blir realiserte. Dei mest synlege elvane og fossane er ikkje omfatta av dei planlagde utbyggingane. Røyr gatene skal gravast ned og naturleg revegetering vil etter få år skjule inngrepet og sikre det biologiske mangfaldet. Produksjon av rein og miljøvenleg energi langs Fjærlandsfjorden samstundes som grunneigarane økonomisk sett vil stå betre rusta til å ta vare på kulturlandskapet med alle sine verdifulle kvalitetar er noko reiselivet truleg kan utnytte i si marknadsføring av Fjærlandsfjorden som reisemål. Fjorden har dessutan potensial til å bli utnytta kommersielt også av andre enn reiselivet.*
- 3. Fallrettar er ein uutnytta ressurs mange gardsbruk og grunneigarar sit på. I ei tid der styremaktene oppmodar grunneigarar å sjå på nye moglegheiter for inntening utanom tradisjonelt landbruk vil bygging av kraftverk gi både inntekter og vera god ressursutnytting. Grunneigarane avhendar ikkje fallrettane ved ei kraftutbygging, men leiger dei ut til Småkraft a/s. Bondelaget ser på dette som god næringsutvikling.*
- 4. Sogndal kommune vil få skatteinntekter frå desse kraftverka. Dette er inntekter kommunen vil få i alle åra kraftverka er i drift og kan leggja inn i sine årsbudsjet og i sine økonomiplanar. Bondelaget ser verdien av at kommuneøkonomien blir styrka.*
- 5. I anleggsperioden vil det bli trong for lokal arbeidskraft. Bondelaget ser på dette som positivt. Dette vil skapa ny aktivitet i bygda.*

6. *Bondelaget set som ein føresetnad at utbyggingane vert gjort på ein skånsam måte og med dei avbøtande tiltaka som er sette i konsesjonssøknadane*

Årsmøtet i Fjærland Bondelag ser positivt på bygging av dei omtalte kraftverka langs Fjærlandsfjorden. Dei positive verknadane for grunneigarane, bygda og kommunen er større enn dei negative sidene utbyggingane vil få.”

Bygdautvalet i Fjærland uttalte i brev datert 29.11.2005 følgende:

”Bygdautvalet ser det som avgjerande viktig at ressursane i bygda blir nytta på ein slik måte at det kjem bygda til gode. Vi har drøfta saka i styremøte og viser elles til informasjonsmøte som Småkraft als og seinare også Sognekraft har halde her.

I og med den dominerande lokale eigarskapen til fallrettane ser vi den omsøkte utbygginga som eit positivt bidrag til næringslivet i bygda og vil på det grunnlaget tilrå at det vert gjeve løyve til utbygging.

Vi vil likevel peike på nokre tilhøve som vi meiner gir grunnlag for å knyte vilkår til konsesjonen.

Kraftlina som må byggjast for å føre produksjonen ut av bygda skal etter Småkraft sine utsegner dimensjonertast for deira produksjon og ikkje meir. Vi meiner at før lina vert bygt, må det ligge føre ei samla vurdering av heile potensialet for å bygge ut vasskraft i Fjærland. Dersom andre også kjem inn som utbyggjarar, må det vere eit vilkår at utbyggjarane samarbeider om lina. Vi har alt eit kraftverk i bygda som ikkje får nytta ut sitt potensiale fordi det ikkje er nok kapasitet i eksisterande kabel.

Næringslivet i Fjærland er basert på landbruk og turisme. I stort omfang er desse integrert. Fjærlandsfjorden er dessutan ei av dei finaste vegane inn til Jostedalen Nasjonalpark. Det må difor under planlegginga leggjast stor vekt på å ta vare på dei naturkvalitetane som fjorden og bygda er kjent for. Dette gjeld både bygging av stasjonane, vassføringsregler for elvane, utløp i sjøen og ikkje minst kraftlina. Helst bør den gå som sjøkabel t.d. frå Rauboti og utetter fjorden.”

Fjærland Reiselivslag har i brev datert 28.11.2005 uttalt følgende:

”For å få betre kunnskap om planane har Fjærland Reiselivslag hatt møte 23. nov. 2005 med Småkraft og grunneigarar i de aktuelle områda. Fjærlandsfjorden er av mange sett som den vakraste av fjordane våre, t.d. har turen inn Fjærlandsfjorden i over 100 år vore den viktigaste dagsutflukten frå Balestrand. Etter at fjordane er plassert på UNESCO si verdsarvliste er interessa for Fjærlandsfjorden ikkje mindre. Fjorden er ein naturleg trase mellom Nærøyfjorden og Geirangerfjorden. Tekniske inngrep i naturen i dette området må difor skje så skånsamt som muleg.

Vi er ikkje nøgd med den omtalen av naturen og av reiselivet som er gitt i miljørapporten som vedlegg til søknaden om konsesjon. Det er tatt for lett på potensiell skade for reiselivet i området.

I møtet med utbyggerane blei desse punkta diskutert og reiselivslaget har fått forsikringar om at utbyggjar er interessert i ein dialog med reiselivslaget under detaljplanlegginga slik at ein kan sikre at alle partar vil vere nøgde med resultatet. På denne bakgrunn vil Fjærland Reiselivslag ikkje gå imot dei føreslegne utbyggingsplanane.

Det er likevel nokre tilhøve som må vurderast nærare slik at totalløysinga kan framstå som eit prakt døme på korleis denne type kraftutbygging kan gjerast. Desse er:

- *Det er naudsynt med krav om at dei nye kraftlinane blir så lite synleg frå sjøen som mogleg. Helst bør det vere sjøkabel frå Rauboti og ut fjorden.*
- *Når det gjeld minstevassføring i elvane må krava utformast slik at det er høve til å justere grensane t.d. kvart femte år.*
- *Kraftstasjonar og vegar må utformast slik at dei forsterkar naturkvalitetane.*
- *Reiselivslaget meiner at Småkraft AS må drøfte med Bygdautval, reiselivslag og grunneigarane gjennomføring av tiltak som kan vere med på å skape ny næringsverksemd dei ulike stadene. Konesjonssøknaden bør innehalde framlegg til ulike tiltak som er til nytte for ålmenta, t.d. kaier, badeplasser, utsetjing av aure osv. Det er og ønskjeleg at utbyggjar gjennomfører tiltak som er direkte til nytte for Fjærlandssamfunnet.*
- *Fjærland har allereie eit kraftverk som ikkje kan nytte sin kapasitet fullt ut pga. av kapasiteten på linjenettet. I tillegg er det fleire andre stader i Fjærland der det kan vere aktuelt med bygging av kraftverk. Det er difor naudsynt å dimensjonere linjenettet slik at eksisterande, og eventuelle nye, kraftverk kan nytte det linjenettet som er føreset utbygd for dei kraftverka det no er søkt konsesjon for.”*

Sognefjord Reiseliv BA har uttalt følgende i brev av 28.11.2005:

”Sognefjord Reiseliv BA er destinasjonselskapet for reiselivet i kommunane Balestrand, Vik, Leikanger og Fjærland i Sogndal kommune. Organisasjonen har som hovudformål å ivareta og utvikle reiselivsinteressene i kommunane, vere vertskap for tilreisande turistar og utvikle infrastrukturtiltak i området.

Sognefjord Reiseliv BA er kjende med utbyggingsplanane av småkraftverk i Fjærlandsfjorden og bygging av ny krafledning langs Fjærlandsfjorden i Sogndal og Balestrand kommunar. For at reiselivet skal få halde på sin identitet og at reiselivet skal få gode vekstmoglegheiter i framtida, ynskjer Sognefjord Reiseliv BA at utbygginga skal skje så skånsomt som råd er for å ivareta naturperla Fjærlandsfjord.

Reiselivet har lange tradisjonar på Vestlandet, og spesielt i Balestrand og Fjærland har reiselivet hatt ein sentral plass og vore til glede for mange heilt tilbake til 1800 - talet med besøkjande frå inn- og utland. Turen på Fjærlandsfjorden har vore av stor verdi for utviklinga av reiselivstilbodet. Fjordturen og naturopplevsane ved og på breen i Fjærland har vore det store høgdepunktet for eit tusentals turistar i mange, mange år. I dag er rundturen den mest selde og mest populære dagsturen frå Balestrand, og også ein svært attraktiv dagstur frå Bergen. Fjærlandsfjorden vert i dag også besøkt av kajakkpadlarar som vil oppleve det fantastiske naturlandskapet. Kajakkfirmaet Moreld har etablert seg i Balestrand og legg opp til framtidige utflukter. Om sommaren er også fleire små og store cruiseskip på veg inn fjorden.

Fjordane på vestlandet vart av National Geographic Magazine kåra til verdas best bevarte reisemål. Ikkje utan grunn, sidan me her finn noko av dei vakraste fjordane i verda med levande fjordbygder. I år vart Nærøyfjorden saman med Geirangerfjorden nominert til å stå på UNESCO si verdsarvsliste. Dette seier oss noko om våre norske fjordar i verdsmålingar. I tillegg vart Fjærland kåra til Norges beste reisemål i magasinet "Reiser og Ferie".

Geoturisme er eit begrep som vekker stor merksemd innan turismen i Europa. Norge er vorte eit foregangsland på dette feltet og er blant dei første i verda som har forplikta seg til å satse på geoturisme, og dermed utvikle reiselivet på ein slik måte at det får utvikle sin eigenart. Lokalt ser me verdien av geoturisme for vår destinasjon - unike stader, flora og fauna, vakre landskap

og tradisjonell arkitektur. Dette tema er me opptekne av, og har tru på at me har kvalitetar det kan satsast på.

Sognefjord Reiseliv er opptekne av at Fjærlandsfjorden i framtida får opplevast som ei unik, uberørt og fredfull fjordperle, og som får leva vidare som ei av dei vakraste! Dei små grendene, fossefalla og vegetasjonen må for all del ikkje øydeleggast og måtte lide under nye, synlege inngrep i dette særreigne fjordlandskapet som møter brebygda.

Sognefjord Reiseliv og reiselivsnæringa i Balestrand, Vik, Leikanger og Fjærland vil ikkje gå i mot utbygginga, men det må leggast stor vekt på følgjande krav :

- Den unike Fjærlandsfjorden må bevarast på best mogleg måte.
- Alle 22 kV, 132/66 kV kraftoverføringar må leggast i kabel langs fjorden.
- Transformatorstasjonen og brytaranlegga må utformast slik at dei fell naturleg inn i eksisterande naturlandskap og bebyggelse. (t.d. innebygd SF6-anlegg)
- Minstevannsføringa må vere så stor at elvar som er synlege frå fjorden framleis må sjå naturlege ut. Dette må tilpassast kvart einkelt vassdrag. Perioden for minstevannsføring må vere i perioden frå 1.5. til 30.9. kvart år.
- Kraftverka og røyrgeater må utformast slik at dei fell naturleg inn i eksisterande naturlandskap og bebyggelse.
- Anlegg og byggeperioden må vere mellom 1.oktober og 1. mai.
- Ny næring langs fjorden må ikkje skje på bekostning av eksisterande reiselivsnæring."

Fjærland Senterparti har i brev av 01.12.2005 uttalt følgende om kraftverksplanene og linjesøknaden:

"Fjærland Senterparti er positive til den verdiskaping ei utbygging av desse vassdraga vil medføra og har ikkje merknader til dei framlagde planane vdr. kraftverka.

Til søknaden om kraftleidning langs Fjærlandsfjorden har Fjærland Senterparti fylgjande merknad:

I Fjærland er det fleire vassdrag som kan vera aktuelle å byggja ut. Pr. i dag pågår det ei registrering/vurdering av desse vassdraga.

Senterpartiet meiner at ei ny kraftleidning må ha tilstrekkeleg kapasitet til å ta imot framtidige utbyggingar i bygda.

Fjærland Senterparti har ikkje merknad til dei to trasevala for kraftleidning langs fjorden."

Eline Orheim har i brev av 01.12.2005 uttalt følgende:

"Eg viser til Småkraft AS sin søknad om bygging av fem kraftverk i Fjærland i Sogndal kommune, og har følgjande merknader til søknaden:

Interessa for fjordlandskap er aukande, og mange oppfattar Fjærlandsfjorden som ein spesielt vakker fjord. Dette er eit omdømme som er bygd opp over lang tid og gjennom over 100 år med aktivt reiseliv. Underteikna driv kulturlandskapsprosjektet "Spons ein sau" i Fjærland og er oppteken av at natur- og kulturkvalitetane langs Fjærlandsfjorden ikkje skal verta forringa gjennom ei kraftutbygging. På bakgrunn av dette ber eg om at følgjande vert vektlagt i handsaming av søknaden frå Småkraft AS:

- *Det bør stillast krav om at Småkraft AS må samarbeide med Bygdautvalet og Reiselivslaget i detaljplanleggingsfasen slik at ein sikrar informasjonsutveksling mellom Småkraft AS og næringsinteresser som vert berørt av utbygginga. Slik kan ein få til ein lokalt tilpassa utbygging.*
- *Tekniske inngrep i naturen må skje på ein berekraftig og framtidretta måte.*
- *Det må vurderast om alle nye kraftlinjer kan gå i jord- eller fjordkabel.*
- *Dersom dette ikkje er teknisk gjennomførbart, bør det inn som eit krav at linjer på land bør vere så lite synlege frå sjøen som mogleg.*
- *Støy og støyskjermingstiltak må vurderast i samband med plassering og utforming av kraftverka. Lydbølgjer reiser langt over vatten og Fjærlandsfjorden er i utgangspunktet eit stille område med lite menneskeskapte lyder.”*

Inge Rauboti har i brev av 01.12.2005 uttalt følgende på vegne av seg selv og Johannes Rauboti om de fem kraftverkene:

[...]

”Undertegnede er begge vokst opp i Rauboti ved Fjærlandsfjorden og har derfor meget god kjennskap til de lokale forhold i utbyggingsområdene.

Virkninger på natur og reiseliv

De fleste planlagte kraftverkene ligger i områder med spredt bebyggelse og for et par av områdene er det fastboende normalt bare i deler av året. For to av kraftverkene er det heller ikke veg fram. Det er derfor for de fleste besøkende sitt vedkommende mest aktuelt å se landskapet langs Fjærlandsfjorden fra fjorden. Det viser seg da at de elvene som er planlagt utbygd ikke er særlig synlig fra mange posisjoner langs fjorden.

De inngrep som er nødvendig for å realisere disse kraftverkene vil naturlig nok måtte bli noe mer synlig for de som beveger seg i naturen lokalt på disse stedene, men dette er stort sett områder med et svært lavt antall besøkende pr år. Det antas heller ikke at områdene vil bli forringet som turmål og rekreasjonsområder i særlig grad.

Virkninger på bosetting

Det er som nevnt spredt bebyggelse langs Fjærlandsfjorden og antallet beboere har blitt redusert en god del den siste generasjonen. Det er vanskelig å finne grunnlag for drift på de til dels små og tungdrevne gårdsbruk langs fjorden. Kraftverkene vil i så måte ha positive ringvirkninger. For det første er det ganske mange grunneiere som vil få inntekter basert på den modellen Småkraft AS har valgt for leie av fallrettigheter fra grunneierne. Dette er viktig for at det skal kunne opprettholdes drift på disse stedene. I tillegg til dette vil den planlagte nettinvesteringen bidra til betydelig bedret leveringskvalitet i området. Dette vil virke svært positivt for de som ønsker å fortsette å bo langs fjorden.

[...]

Konklusjon

Etter vår oppfatning er ulempene ved den omsøkte utbyggingen små. På den andre siden synes det å være betydelige positive effekter lokalt samtidig som en utbygging bidrar til å nå nasjonale målsettinger innen etablering av ny fornybar energiproduksjon.

Dersom det gis konsesjon, blir Fjærland et kraftsenter hvor det er ytterligere potensiale for utbygging med små negative virkninger. En omfattende nettinvestering som her planlegges, bør derfor utføres slik at det kapasitetsmessig ikke stenger for framtidige utbygginger. Herunder synes det mest riktig at Sognekraft som områdekonsesjonær også har konsesjon på den omsøkte kraftledningen.

Ut fra en samlet vurdering vil vi anbefale at konsesjon innvilges for de omsøkte utbyggingene og at 132 kV alternativet velges for kraftledningen langs Fjærlandsfjorden.”

Fallrettshavere til Berge/Bjåstad, Lidal, Romøyri, Jordal og Hatlestad har i brev av 29.11.2005 uttalt følgende:

Som fallrettshavarar til dei fem planlagde småkraftverka langs Fjærlandsfjorden i Sogndal kommune i Sogn og Fjordane ynskjer vi å gi vårt syn på utbygginga av desse fem småkraftverka som no er inne til konsesjonshandsaming.

Tilhøva i desse grendene langs fjorden er nokså ulike. Nokre omfattar bruk som er i drift, andre er nedlagde. Nokre er veglause, og vi finn ulik grad av fast busetnad. Argumenta vil difor variere, men for prosjekta samla må ein kunne slå fast at Fjærlandsprosjekta skapar ny optimisme i ein region som for tida er hardt pressa både når det gjeld næring og det å halde oppe lokale skuletilbod. Nye inntektskjelder vil kunne skapa ulike positive ringverknader i området. Vi vil difor først sjå på kvart einskild krafverkssprosjekt og gje vår vurdering av desse.

Til slutt i denne uttalen vil vi gi ei oppsummerande vurdering av dei positive følgjene desse fem prosjekta samla kan få for både grunneigarar og lokalsamfunn.

[...]

Hatlestad kraftverk

Grendene

Grendene Hamrom og Hatlestad ligg på høvesvis nordsida og sørsida av Hatlestad elvi på vestsida av Fjærlandsfjorden. Det er tre bruk i desse grendene, alle er i drift. Det er fast busetnad på to av bruka. På eitt av bruka er det fleire utleiehytter til turistar. Går ein oppover lia kjem ein til Homradalen der stølane til bruka på Hamrom og Hatlestad ligg. I dag er dalen nytta til sauebeite. Dei som stoppar på rasteplassen på Berge ser rett bort på bruka. Vegen til Distad og vidare til Jordal går forbi begge grendene.

Anlegget

Dette kraftverket vil utnytte vatnet i Hatlestadelvi. Til liks med dei andre elvane, der det er søkt om konsesjon, renn også denne elva i eit djupt gjel ned til fjorden. Inntaket er planlagt eit stykke framom fjellstølen. Røyrgata skal gravast ned og kraftstasjonen plasserast nede ved fjorden. På begge sider av elva er det stølar. Frå fjorden og rasteplassen på Berge er elva kun synleg nokre få plassar.

Miljøomsyn

I konsesjonssøknaden er det føresett minstevassføring som vil sikre at ein også etter ei kraftutbygging vil kunne sjå elva på dei punkt ho er synleg i dag. Overløpsvatn i sommarhalvåret vil koma i tillegg til minstevassføringa. Miljøvernadv. til Fylkesmannen i Sogn og Fj. har tidlegare påpeikt at turopplevlsen til Nesahaugen vil bli redusert ved ei

kraftutbygging. Det er i dag merka stig opp til fjellstølen og vidare opp til Nesahaugen der det er plassert ein turpost. Frå Nesahaugen er utsikta innover bygda fin. Det er derimot ikkje mogleg å sjå inntaket eller elva frå dette punktet. Utsikten frå Nesahaugen og å registrere seg på posten er hovudmålet for dei som tek denne turen. Turpostane i Fjærland er ikkje sett ut for å stå på same staden i all framtid. Trimgruppa i Idrettslaget vurderar om postar skal flyttast til andre dalfører ut frå, mellom anna, kor mange som vitjar kvar einskild post. Posten på Nesahaugen har hatt eit fallande besøkstal dei siste åra. Denne turposten er ikkje mellom dei mest besøkte i Fjærland. Stigen opp til fjellstølen går kun på få plassar slik at ein ser elva. Gjelet elva går i er så djupt at det av tryggleikssyn stigen går eit stykke frå gjelkanten. Frå fjellstølen og vidare innover Homradalen, forbi inntaket, er det eit synleg sauetråkk, men myrlendt terreng gjer det lite egna som turterreng. Det er heller ikkje nytta av turgåarar.

Sjølv om det ikkje er tyngre installasjonar i det området kraftverket ligg i er det ikkje eit område som er inngrepsfritt eller villmarksprega. På begge sider av elva er landskapet prega av landbruksdrift og i den øvste delen av stølsdrift. Utnytting av ressursane i både innmark og utmark gjennom generasjonar har gitt området det preget det har i dag. Utan desse inngrepa ville truleg både Homradalen og Nesahaugen ikkje vore noko turterreng i dag.

Moglege positive følgjer av kraftutbyggingane.

Det er fleire grunnar til at vi som grunneigarar ser positivt på utbygging av dei fem planlagde kraftverka langs Fjærlandsfjorden.

Skånsam utbygging

Det vil bli ei skånsam utbygging der det vert teke omsyn til naturen og miljøet. Dette er noko Småkraft a/s gjennom heile prosessen har understreka og vi grunneigarar har ynskt. Nedgravne røyrgrater, inntak (ikkje oppdemming) og kraftverkstasjonar som er pent utforma og plassert i terrenget på ein lite dominerande måte vil ikkje skjemma landskapet. Kraftverkstasjonane vil ikkje stå tilbake for noko av den bygningsmassen ein finn på dei aktuelle stadene i dag.

I utbyggingsperioden vil det sjølv sagt bli sår i terrenget der røyrgratene går, men dette vil etter få år gro til med stadlege vegetasjonen. Mindre vassføring i elvane vil ikkje få negative følgjer for natur og miljø då alle desse går i djupe gjel (slik som påpeikt ovanfor) og vegetasjonen i svært liten grad får tilført vatn frå desse elvane. I Romøyri vonar ein at kraftutbygginga og kan omfatta elvesikring av ei farleg elv som i nyare tid har teke tre bruer.

God næringsutvikling

Landbruket har i fleire år slite med minkande lønsemd og inntekter.

Styremaktene har oppfordra grunneigarar til å utnytte dei ressursane bruka har for å få fleire bein å stå på. Fallrettar er ein ressurs fleire grunneigarar på Vestlandet har. Inntekter frå utleige av fallrettane vil vera ei kjærkomen påplussing av inntektene frå gardsbruka. Dette vil vera inntekter gardbrukarane ikkje må nytta verdifull tid til å skaffa seg. Tilsvarande inntekter frå løna arbeid utanfor gardsbruket legg band på den beste arbeidstida.

I Lidal vert det bygd kai og anleggsveg oppover lia, desse vil tilfalla grunneigar vederlagsfritt etter anleggsperioden. Både kai og anleggsveg vil vera avgjerande for å gjera uttak av grantømmer (mellom 5000 og 9000 kubikkmeter) lønsam. Kai vil dessutan gjera transporten av sau til og frå Lidal enklare og meir effektiv enn det den er i dag. Tilkomsten til fjellet og beiteområdet vil bli lettare med anleggsveg oppover lia.

I Romøyri kan det byggjast moloar for å hindre at uvær og stormflo skadar murar og naust, og gjer tilkomsten betre og sikrare. Ei utbygging av Rommedøla vil også sikre Romøyri straum for framtida, og sikker tilgang på straum er avgjerande for all næringsutvikling. Straumforsyning vil også vera avgjerande for om det framleis vil vera busetnad i Romøyri store delar av året. Kraftinntektene vil gjera det interessant å overta desse bruka og eigedomane i framtida og drive dei og halde dei ved like. Inntektsgrunnlaget vil vera avgjerande for om bruka blir nedlagde eller drivne vidare. Eksisterande næringar kan utviklast vidare både innanfor tradisjonelt landbruk og tilleggsnæringar slik som utleiehytter for turistar i Jordal og på Homrane.

Hyttetilbodet kan utvidast og utviklast vidare med nye tilbod. Grunneigarane vil med desse inntektene også vera i stand til å investera i nye næringar og gjera bruka meir allsidige i sitt nærings- og inntektsgrunnlag.

Vi som grunneigarar er sjølvstøtt opptekne av at neste generasjon skal ha eit godt økonomisk fundament å byggja vidare drift på. Dette vil også vera med på å hindre fråflytting frå bygda.

Oppretthaldinga av kulturlandskapet

Kraftutbyggingane vil gje grunneigarane inntekter. Grunneigarane har både bygningar, innmark og utmark i dei områda kraftverka er planlagde. Det er knytt store utgifter til både stell og vedlikehald av eigedomane. I dei to veglause grendene Lidal og Romøyri er dette vedlikehaldet særskild ressurskrevjande.

Inntektene kraftverka vil gje, vil vera viktige for både noverande og framtidige eigarar og deira skjøtsel av eigedomane. Kulturlandskapet langs Fjærlandsfjorden er truleg noko alle reisande på fjorden set stor pris på. Kraftinntektene til grunneigarane vil vera med på å sikre at dette kulturlandskapet også i framtida vil glede turistar og andre som ferdast på fjorden. Ved at kraftutbygging sikrar inntektene på gardane, aukar sannsynlegheiten monaleg for at det framleis vert drift på gardane i neste generasjon. Dette er spesielt viktig for sauebruka utover langs fjorden. Drift på desse gardane er heilt avgjerande for oppretthalding av kulturlandskapet. Bruka er etter måten små og brattlendte bruk i motsetnad til bruka lenger inne i bygda.

Tilføring av økonomiske ressursar i form av kraftinntekter vil gjera bruka levedyktige i framtida og det vil vera med på å oppretthalda ein variert bruksstruktur i bygda.

Dei fallrettshavarane som nyttar eigedomane sine til fritidseigedomar har lagt ned eit stort arbeid og mykje pengar på å halde desse pene og velstelte. Dei er alle sterkt knytta til desse eigedomane. Kraftinntektene vil også gje desse grunneigarane langt betre moglegheiter til å halde både bygningar og kulturmark i god stand.

Miljøvenleg ressursutnytting

Produksjon av elektrisk kraft ved å utnytte vassressursane i elvane er ein miljøvenleg energiproduksjon og spesielt ureinar vi dette må gjelde småkraftverk. Lars Sponheim støttar oss i dette synet, då han under opninga av det første kraftverket til Småkraft a/s. peika på at småkraftverk var både billig og grøn energi og ei satsing på dette var difor god miljøpolitikk. (Bondebladet nr. 43, 21. oktober 2004, s. 7) Vassressursane er fornybare og det vatnet ein brukar til produksjonen av elektrisk kraft blir ikkje fjerna, i desse tilfella, frå fjorden. Fjorden får tilført like mykje ferskvatn med eller utan kraftverk.

I ei tid der det ofte vert retta fokus på at grunneigarane må utnytta dei ressursane dei rår over for å betre inntektsgrunnlaget er kraftutbygging ei god ressursutnytting i så måte. Elektrisk kraft er ei etterspurd vare det er lett å omsetja.

Positivt for reiselivet

Miljøvenleg kraftproduksjon langs Fjærlandsfjorden kan også utnyttast i positiv lei av reiselivet i området. Fjærlandsfjorden vil stå som ein meir levande fjord der ressursane langs fjorden blir brukt på ein skånsam, men effektiv måte. Produksjon av rein og miljøvenleg energi meiner vi vil vera av interesse for mange turistar.

Dei mest synlege og spektakulære elvane og fossane vil stå urørde og gi dei synsintrykka turistane ynskjer. Dette er elvar som også i framtid truleg er lite aktuelle for utbygging.

Vi meiner at fjorden har potensiale til kommersiell utnytting av både reiselivet og grunneigarinteresser utan at desse kjem i konflikt med kvarandre. Reiselivet har i stor utstrekning vore avhengig av landbruket for å selja fjordNoreg til turistar. På den andre sida kan landbruket og andre dra vekslar på turismen i form av utleigehytter og andre tilbod turistane etterspør.

Inntekter til kommunen

Kommunen vil få skatteinntekter frå kraftverka. Småkraft a/s har stipulert skatteinntektene til tre millionar kroner, fordelt på eigedomskatt, inntektsskatt frå grunneigarane og naturressursskatt. Skatteinntektene til kommunen vil vera årvisse inntekter som kan leggjast inn i kommunen sine langtidsplanar. Desse inntektene vil koma alle i kommunen til gode gjennom tenesteproduksjonen.

Gode røynsler med kraftutbygging

I Jordal har grunneigaren røynsle med kraftutbygging og dei røynslene er positive. Utbygginga førte til at grenda fekk veg. Veg til grenda gjorde det mogleg å satsa på utleigehytter til turistar i eit heilt anna omfang enn tidlegare. Utan veg ville det vore tvilsamt om det hadde vore fast busetnad i Jordal i dag.

Jordalsdalen har vorte eit område mange ferdast i i dag nettopp fordi tilkomsten til Jordal er lett.

Oppsummering

Dei positive sidene ved utbygging av dei fem småkraftverka langs Fjærlandsfjorden er mange. Fallrettshavarane vil få inntekter som, etter vår meining, vil vera viktig for den einskilde og deira næringsutøving og kulturlandskapsskjøtsel. Kraftutbygging vil både sikre eksisterande og gjennomføre nye infrastrukturtiltak med viktig funksjonar for næring og busetnad. I tillegg vil lokalsamfunn og kommune kunne nyte godt av ringverknadene frå kraftverka i mange år.

Ingen energiproduksjon skjer utan kostnader og negative verknader på natur og miljø. Slik er det og med vasskraft. Miljørapportane til konsesjonssøknadane legg heller ikkje skjul på dette. Men ulempene kraftutbygginga medfører er etter måten små sett i forhold til gevinstane ved rein energi, positive ringverknader og ny optimisme i lokalmiljøet. Endringane i fjordlandskapet vil etter kort tid ikkje merkast i nemneverdig grad av korkje fastbuande eller tilreisande. Dei avbøtande tiltaka er med på å sikre at det vert ei utbygging som tek omsyn til den særprega naturen.

Vi vil på bakgrunn av dette tilrå at det vert gitt konsesjon for bygging av dei fem planlagde småkraftverka langs Fjærlandsfjorden.

Søkers kommentarer til høringsuttalelsene

Søker har i brev av 11.05.2007 kommentert de innkomne høringsuttalelsene slik:

"Bakgrunn

Vi viser til Deres brev av 6. januar 2006 der De ber om Småkraft AS sine kommentarer til mottatte høringsuttalelser vedrørende konsesjonssøknadene for 5 kraftverk i Fjærland, Sogndal kommune, Sogn og Fjordane fylke.

De enkelte kraftverkene er; Lidal, Hatlestad, Berge/Bjåstad, Romøyri og Jordal.

Fellesuttalelser for alle kraftverk:

1. Fjærland Bondelag, 2. november 2005
2. Fjærland Reiselivslag, 28. november 2005
3. Sognefjord Reiseliv BA, 28. november 2005
4. Fallrettshaverne, 29.11 2005
5. Bygdautvalet i Sogn og Fjordane, 29. november 2005
6. Inge Rauboti, 1. desember 2005
7. Eline Orheim, 1. desember 2005
8. Fjærland senterparti, 1. desember 2005
9. Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane, 2. desember 2005
10. Sogndal kommune 16. desember 2005
11. Sogn og Fjordane Turlag, 17. desember 2005
12. Norges Naturvernforbund, 19. desember 2005
13. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, 20. desember 2005
14. Norges Jeger- og Fisk – Sogn og Fjordane, 31. desember 2005
15. Sogndal kommune, 26. januar 2006
16. Sogn og Fjordane fylkeskommune, 6. februar 2006
17. Rolf Romøren, 23. februar 2006
18. Den Norske Turistforening, 31. august 2006
19. Sogndal kommune, samla vurdering 18. desember 2006
20. Sogndal kommune, strandsoneanalyse, 31. januar 2007-02-15
21. Sogn og Fjordane fylkeskommune, 1. februar 2007

De enkelte kraftverk:

[...]

Hatlestad:

26. Statens Vegvesen, 21. desember 2005

[...]

Småkrafts kommentarer til de enkelte uttalelsene:

FELLESUTTALELSER:

1. Fjærland Bondelag, 2. november 2005

Uttalelse:

Bondelaget støtter planene. En utbygging vil ha positive sider; opprettholdelse av levedyktig og mangfoldig landbruk, vil ikke forringe fjorden som reisemål, vil styrke kommuneøkonomien, skaper aktivitet og trenger lokal arbeidskraft i anleggsperioden, leie og ikke avhengig av fallrettigheter er positivt og god næringsutvikling.

Småkrafts kommentarer:

Småkraft er takknemlig for støtten og er enig i uttalelsen.

2. Fjærland Reiselivslag, 28. november 2005

Uttalelse:

- 1. Krav om at kraftlinje blir så lite synlig som mulig fra fjorden. Helst ønskes sjøkabel.*
- 2. Justering av minstevannføring f. eks hvert 5. år.*
- 3. Kraftstasjoner må utformes slik at de forsterker naturkvalitetene.*
- 4. Småkraft må drøfte med bygdeutvalg, reiselivslag og grunneiere om tiltak for å skape ny næringsvirksomhet og ønsker at utbygger gjennomfører tiltak for direkte nytte i bygda.*
- 5. Linjenettet må dimensjoneres for å ta imot kraft fra eksisterende og nye kraftverk i Fjærland.*

Småkrafts kommentarer:

- 1. Kommenteres under egen linjesøknad.*
- 2. Justering av vilkår ønskes normalt ikke da en ønsker forutsigbarhet.*
- 3. Småkraft ønsker at kraftstasjonene skal virke berikende i størst mulig grad. Arkitekten vil derfor ha sterkt fokus på dette.*
- 4. Småkraft er i utgangspunktet positive til dette, men vil se an antall konsesjoner og konsesjonsbetingelser først.*
- 5. Linjenettet vil ta hensyn til mulige andre kraftverk.*

3. Sognefjord Reiseliv BA, 28. november 2005

Uttalelse:

De går ikke imot utbygging men har visse krav/ønsker:

- 1. Fjærlandsfjorden må bevares på en best mulig måte..*
- 2. All kraftoverføring må skje gjennom kabel langs fjorden.*
- 3. Transformatorstasjon og bryteranlegg må utformes slik at de faller naturlig inn i eksisterende naturlandskap og bebyggelse.*
- 4. Minstevannføring 1.5 – 30.9.*
- 5. Kraftverk og rørgate må utformes slik at de faller naturlig inn i eksisterende landskap.*
- 6. Byggeperiode mellom 1. oktober og 1. mai.*
- 7. Ny utvikling må ikke skje på bekostning av eksisterende reiselivsnæring.*

Småkrafts kommentarer:

- 1. Småkraft vil gjøre sitt beste.*
- 2. Sjøkabel hele veien ut blir for dyrt.*
- 3. Småkraft vil gjøre sitt beste.*
- 4. Viser til andre punkt om vannslipping.*
- 5. Småkraft vil gjøre sitt beste. NVE vil godkjenne det hele.*

6. Ønsket noteres, men vil bli vanskelig å gjennomføre av klimatiske grunner.
7. Enig.

4. Fallrettshaverne, 29.11 2005

Uttalelse:

- Fallrettshaverne oppsummer sine synspunkter på utbyggingene; skånsom utbygging, miljøhensyn, god næringsutvikling, opprettholdelse av kulturlandskap, miljøvennlig ressursutnyttelse, positivt for reiselivet, inntekter til kommunen og gode erfaringer med kraftutbygging..

Småkrafts kommentarer:

- Småkraft stiller seg bak notatet og ber NVE å studere det nøye.

5. Bygdautvalet i Sogn og Fjordane, 29. november 2005

Uttalelse:

Utvalet tilrår utbygging og mener utbygging er positivt for næringslivet i bygda. Kraftlinja bør være stor nok til at andre kraftverk kan koble seg på. I tillegg må planleggingen sørge for at naturkvalitetene tas vare på.

Småkrafts kommentarer:

Småkraft takker for støtten og vil imøtekomme ønskene.

6. Inge Rauboti, 1. desember 2005

Uttalelse:

En utbygging gir små ulemper, men betydelige positive effekter lokalt og nasjonalt. Linja ut må få nok kapasitet for fremtidige utbygginger. Sognekraft AS bør være eier av utgående linje.

Småkrafts kommentarer: Enig.

7. Eline Orheim, 1. desember 2005

Uttalelse:

- Det må stilles krav om samarbeide med Bygdautvalet og Reiselivslaget
- Inngrep må skje på en bærekraftig og fremtidsrettet måte.
- Vurdere om alle nye linjer kan gå i jord eller sjø (alternativt så lite så lite synlig fra sjøen som mulig).
- Støyhensyn må tas.

Småkrafts kommentarer:

Dette vil bli hensyntatt.

8. Fjærland senterparti, 1. desember 2005

Uttalelse:

Partiet er positive til planene og den verdiskapningen en utbygging medfører. En kraftledning må ha nok kapasitet til å håndtere andre kraftverk.

Småkrafts kommentarer:

Enig.

9. Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane, 2. desember 2005

Uttalelse:

1. Påpeker at området er et av få ved Sognefjorden uten større tekniske inngrep. Det har stor opplevelsesverdi og inneholder kulturminner. Norske fjorder er kåret som beste reisemålet i verden.
2. Søknaden; tap av INON presenteres.
3. Om konsekvensvurderingene; kritiske kommentarer til disse.
4. Om virkningene for landbruket; påpeker at Lidal er fraflyttet, at gode inntekter ikke nødvendigvis innebærer godt vedlikehold av bygninger og kulturlandskap, bygdeøkonomisk plan savnes.
5. Om avveining i konsesjonsspørsmålet; fordeler kontra ulemper, Fjærlandskraften vil bidra med promiller av total norsk vannkraftproduksjon, mens tap vedrørende allmenne interesser er betydelige mm.
6. Konsekvenser for naturen og landskapet; uberørtheten påpekes og at naturen og landskapet vil bli skadelidende, INON reduksjon, underrapportering i miljørapportene.
7. Konklusjon; ikke saklig grunnlag for å gi konsesjon. Det er viktigst å hindre Lidal, Romøyri og kraftlinja. Berge / Bjåstad er minst skadelig og Jordal gir moderate skader.

Småkrafts kommentarer:

1. Småkraft er enig i at området er vakkert, men mener at foreslåtte utbygginger kan foretas uten at inntrykket og opplevelsen blir forringet.
2. Det bemerkes at INON - kartet ikke er oppdatert (linje mangler) og at Lidal (selv med en del vei) og Romøyri ikke er regnet som større tekniske inngrep etter DNS definisjon. Det er heller ikke masta ved Lidal og 22 kV linjer (selv ikke luftspenn). Topografien er heller ikke hensyntatt. Småkraft mener at NVE må se bak tallene når de vurderer konsekvensene. Overlapping av INON mellom Lidal og Romøyri er ikke tatt hensyn til. Dessuten vil foreslått linje gjennom Grindsdalen "ta" det meste av INON området. Det vil derfor være galt å belaste kun Lidal og Romøyri med INON konsekvensene.
3. NVEs retningslinjer er fulgt og konsulentene har sett det hele i sammenheng.
4. Lidal er fraflyttet, men sauedrift foregår. En utbygging vil bedre disse forholdene. Flere av fallrettshaverne viser til at de vil bruke midler på vedlikehold, bygging av utleiehytter, tilbakeflytting med mer. Å tolke økte inntekter til grunneierne som noe negativt, virker for spekulativt. Angående bygdeøkonomi viser i tillegg en Masteroppgave fra Ås også til positive uttalelser fra Senterpartiet, Bondelag, Bygdeutval, grunneiere (også uten fallretter) med flere.
5. Å påstå at Fjærlandskraften ikke betyr noe er et argument som ikke holder; her gjelder at alle monner drar. For øvrig mener vi at allmenne interesser ikke berøres i utilbørlig grad.
6. Småkraft fremhever at det er ca. 40 elver/bekker i Fjærlandsfjorden som ikke berøres, og at foreslått utbygging tar hensyn til verdiene i området.

7. Småkraft mener at alle kraftverkene kan bygges med akseptable konsekvenser. Det er viktig at alle realiseres for å kunne håndtere de store linjekostnadene.

10. Sogndal kommune 16. desember 2005

Uttalelse: Ønsker samlet vurdering før uttalelse gis.

Småkrafts kommentarer: Ingen.

11. Sogn og Fjordane Turlag, 17. desember 2005

Uttalelse:

Generelt;

1. Turlaget fremhever Fjærland; natur, kultur og friluftsliv og viser til at bygdefolket er aktive friluftsfolk.
2. Samlet planlegging ønskes.
3. Altfor dårlig arbeid vedrørende biologisk mangfold. Regelverket strekker ikke til.

Småkrafts kommentarer:

1. Småkraft mener at Fjærland blir like attraktivt etter en utbygging og at bygdefolket i hovedsak er for.
2. Samlet vurdering er utført.
3. Retningslinjene er fulgt.

[...]

Uttalelse Hatlestad:

Turlaget er imot pga;

1. Betydningen for friluftsliv
2. Revegetering tar tid; en generasjon
3. Kulturminnehensyn
4. Avbøtende tiltak; boring, lav inntaksdam, økt minstevannføring.

Småkrafts kommentarer:

1. Småkraft mener at opplevelsesverdien minimalt reduseres da stien i hovedsak går langt fra elva og at skånsom bygging og revegetering vil redusere skadene.
2. Det er erfaring fra Fjærland at revegetering går svært hurtig.
3. Vil bli tatt.
4. Boring vil bli vurdert og dammen ønskes så lav som mulig ut fra tekniske forhold. Vannslippingen anses som tilstrekkelig.

[...]

12. Norges Naturvernforbund, 19. desember 2005

Uttalelse: Viser til og slutter seg til lokallagets uttalelse.

Småkrafts kommentarer: Ingen ytterligere kommentarer.

13. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, 20. desember 2005

Generelt;

Fylkesmannen (FM) har en del generelle kommentarer, ønsker og krav om supplerende undersøkelser. Det gjelder vassføring, landskap, Røddlistearter / BM / naturtyper. I tillegg er det ønske om Samlet Plan for området.

Småkrafts kommentarer:

Vannføring og landskap

Kontroll av data fra vannføringsmålingene og sammenligning med andre avløpsstasjoner vil bli gjort rett før investeringsbeslutning tas for å få lengst mulig serie. Eksisterende data vil imidlertid bli benyttet ved anskueliggjøringen av elvene ved forskjellige vannføringer.

Generell kommentar, biologisk mangfold (BM)

FM peker i sin høringsuttalelse på at det skulle ha blitt gjennomført feltundersøkelser i prosjektområda til forskjellige tider på året for å få godt nok grunnlag for vurderingene. Det legges her vekt på at lokaliteter med eventuelle rødlistearter, spesielt fossesprøytoner og bekkekløfter, men også bunndyr, samt skog og andre lokaliteter for rovfugl og spetter, skulle ha vært undersøkt bedre. Dette er i utgangspunktet en god idé for å skaffe seg mest mulig kunnskap om BM i området, men kostnadene med slike undersøkelser blir da svært høye. Det er tross alt snakk om småkraftverk. Miljøforvaltningen har gjennom flere år vektlagt at det i småkraftsaker skal gjennomføres biologisk mangfoldundersøkelser til en kostnad på rundt 20 000 kr. Dette gjaldt også i 2004 da disse undersøkelsene ble gjennomført. Samtidig har kravet til omfanget av disse undersøkelsene gradvis økt.

Vi mener at vi gjennom å identifisere verdifulle naturtyper og å si noe om potensialet for forekomst av sjelden arter (les: rødlistearter) ut fra undersøkelser og erfaringer gjort i nærliggende/lignende vassdrag, samt foreliggende opplysninger fra grunneiere og litteratur, har hatt et godt grunnlag for å vurdere konsekvensene for biologisk mangfold i de enkelte vassdragene.

Bunndyr

Felles for de omsøkte elvestrekningene, er at de generelt er bratte og strie. Undersøkelser har vist at det stort sett er arter av stein- og døgnfluer som trives under slike forhold. Av rundt 80 arter forekommende i Norge, er 9 oppført på rødlista. Ingen av de rødlistete artene er knyttet til hurtigstrømmende vann på Vestlandet. Dette er derimot ordinære arter med vid utbredelse i hurtigstrømmende elver over store deler av landet. Vårfluer (hvor hele 59 av rundt 200 arter er oppført på rødlista) trives med få unntak ikke under slike forhold.

Selv om enkelte arter i tørre perioder forsvinner fra de berørte elvestrekningene, er det sannsynlig at driv fra områdene oppstrøms vil føre til at de samme artene tilføres når vannføringen igjen blir høyere.

Fugl

De mest sårbare artene i forhold til vassdragsutbygging, er generelt vanntilknyttede arter som ender, vadefugl i stillestående og sakterennende vann. I mer hurtig-strømmende vann finnes fossefall og vintererle. I de gjeldende prosjektene er det imidlertid arter som hekker i skog som blir hogd i forbindelse med anleggsarbeidet som blir mest påvirket. I prosjekt hvor vannveien legges i tunnel, er dette ikke noe problem. Erfaringer har vist at rovfugl og annen fauna, blir skremt vekk fra prosjektområdet i anleggsperioden, men at de kommer tilbake til området så snart arbeidet er fullført og den menneskelige aktiviteten avtar.

Botanikk

Når det gjelder botanikk, mener vi at retningslinjene er oppfylt. Vi finner det f. eks. unødvendig å undersøke f. eks. slåtteeenger og beitemark som ikke er under fuktpåvirkning, og som på sikt dermed ikke får endrete miljøforhold. Den viktigste forutsetningen for at disse naturtypene skal bevares, er at lokalitetene holdes i hevd med slått/beite og at revegeteringsprosessene får foregå naturlig, uten tilførsel av frøblandinger.

Samla plan Fjærland

Samla plan for Fjærland er utført.

[...]

Uttalelse Hatlestad:

- Fylkesmannen vil ikke tilrå konsesjon ut fra foreliggende søknad. Flyttes inntaket lengre ned og vannveien består av nedgravd rør eller tunnel, vil konsesjon tilrås under omtrent samme betingelser som forutsatt for Berge/Bjåstad.

Småkrafts kommentarer:

- En flytting til kote 400 medfører en reduksjon i produksjon på 2,8 GWh til 9,4 GWh. Utbyggingsprisen blir 2,3 NOK/kWh; dvs. opp 0,2 NOK/kWh. Marginalprisen blir 1,5 NOK/kWh; dvs. svært gunstig. Småkraft holder derfor fortsatt på sitt omsøkte alternativ. Røret på Hatlestad er relativt lite (0,6 m) og det er stor avstand til fjorden på aktuelt område for rør i dagen. Tunnel-alternativ vil bli for dyrt. Kommentarer til de øvrige betingelsene blir som for de andre kraftverkene.

[...]

14. Norges Jeger- og Fisk – Sogn og Fjordane, 31. desember 2005

Uttalelse:

1. Fokuserer en del på linjer
2. Ikke nok undersøkelser på fiskesiden
3. Er i mot Lidal og Jordal pga. anadrom strekning.
4. Er i mot Romøyri av landskapsmessige hensyn
5. De andre utbyggingene er ok.

Småkrafts kommentarer:

1. Linjer vil bli kommentert under linjesøknaden. Se også pkt. 11.
2. Viser til undersøkelsene som vi anser gode nok.
3. Viser til undersøkelsene der konfliktnivået er lavt eller fraværende.
4. NJJ bør ikke tillegges vekt her.
5. Bra.

15. Sogndal kommune, 26. januar 2006

Uttalelse: Kommunen ønsker en samlet vurdering av kraftverk i Fjærland.

Småkrafts kommentarer: Dette er nå gjort.

16. Sogn og Fjordane fylkeskommune, 6. februar 2006

Uttalelse: Fylkeskommunen ønsker behandlingen utsatt til samlet vurdering av kraftverk og linje i Fjærland foreligger.

Småkrafts kommentarer: Ingen.

17. Rolf Romøren, 23. februar 2006

Uttalelse:

- Uttalelsen gjelder primært Lidal og Romøyri og er kommentarer til Fylkesmannens og Naturvernforbundets uttalelser.
- INON: påpeker feil i INON kart (linje og vei mangler) og urimligheter i definisjon av tyngre tekniske inngrep.
- Redusert vannføring Rommedøla: påpeker hvor lite som er synlig og at Sevriselva bidrar med vann.
- Talet på elver i Fjærlandsfjorden: påpeker at det er mange andre og mer synlige elver ved Fjærlandsfjorden.
- Villmark, kulturlandskap og landskapspleie; påpeker at det visuelle inntrykket av utbyggingen blir lite (fjellanlegg), at bevaring og landskapspleie ikke gjør seg selv, med mer.
- Inntekter, ringvirkninger: påpeker direkte og indirekte fordeler av en utbygging.
- Energi og miljø: påpeker at prosjektene gir energibidrag (fornybar) til landsdel og land.

Småkrafts kommentarer:

Småkraft slutter seg fullt ut til kommentarene som på en utmerket måte beskriver dagens og fremtidig mulig situasjon ved en realisering av anleggene.

18. Den Norske Turistforening, 31. august 2006

Uttalelse:

1. DNT henviser til Fylkesvise planer og mener videre behandling må utsettes til dette er gjennomført. Fremhever 36 andre prosjekter i området med påfølgende sumvirkninger.
2. Småkrafts prosjekter har til dels store konflikter med naturmiljø, friluftsliv og landskap.
3. Romøyri; fremhever Romfossen (og nevner at restvannføringen ved fjorden blir 20 % av normal vannføring), kulturlandskap ved Romøyri og friluftsliv.
4. Lidal; fremhever lange berørte elvestrekninger, minimal restvannføring, friluftsområde, INON, stort potensial for rødlistearter (som trolig noen vil forsvinne).
5. Hatlestad; delvis rør i dagen og tid for revegetering.
6. Berge/Bjåstad og Jordal; mindre konfliktfylte og kan kanskje aksepteres med avbøtende tiltak.
7. Linje; linje ut fjorden er helt uakseptabelt, bør begrenses til og satses på 3stk 22 kV linjer, erstatte luftspenn med kabel og rive eksisterende linjer (hvis disse ikke rustes opp for å føre ut kraften).
8. Generelt; viser til sumvirkninger og fylkesvise planer.

Småkrafts kommentarer:

1. Småkraft mener at det bør holde med samla vurdering for Fjærland som utført av Sogndal kommune.

2. *Småkraft mener at av ca. 40 elver utbygges deler av 5 elver. De er av de største, men langt fra de mest synlige.*
3. *På grunn av at Sevriselva kommer inn nedenfor inntaket, blir restfeltet relativt stort. Det gir en restvannføring på ca. 37 % av dagens situasjon ved utløpet i fjorden (uten vannslipping). For å se elva her må en ganske nærme med båt. Øvre deler av fossen rett nedstrøms inntaket er synlig fra fjorden, men avstanden er stor. Andre elver og fosser i fjorden er mer iøynefallende. Kulturlandskapet på Romøyri vil få bedre vilkår for bevaring. Med molo bør mulighetene for friluftslivet bli bedre.*
4. *Se pkt. 12 og 16*
5. *Se pkt. 12*
6. *Ok*
7. *Plan for linjer medfører totalt færre linjer enn i dag.*
8. *Ingen ytterligere kommentarer.*

19. Sogndal kommune, samla vurdering 18. desember 2006

Uttalelse:

1. *Kommunestyret tilrår konsesjon*
2. *Vilkår; minstevannføring minimum tilsvarende alminnelig lavvannføring om sommeren*
3. *Vei og rørgater må ikke komme i konflikt med stier, evt. Må stiene ordnes til igjen etter utbygging.*
4. *Permanente veier må tilpasses terrenget på en god måte etc.*
5. *Inntakene blir gjort minst mulig synlig ved terrengtilpassning etc.*
6. *Støynivået skal holdes innenfor rettlede grenser.*
7. *Tiltaket gjennomføres så skånsomt som mulig etc.*
8. *det skal utarbeides rapport inkl. avbøtende tiltak som gjør greie for hvilke negative konsekvenser utbyggingen vil ha for fossefall.*
9. *Krav om tilpassing av veier og annen næringsvirksomhet etter drøfting / godkjenning av kommunen.*
10. *Kraftstasjonen må trekkes opp fra fjorden eller på annen måte gjøres minst mulig synlige fra fjorden. Turbinvannet skal ledes ut i elveløpet. Endelig plassering skal behandles som byggesak.*
11. *Berge/Bjåstad; ikke anleggsaktivitet februar til juni nær hekkelokaliteter for kongeørn og hønselhauk. Alt. A kan utbygges hvis vannveien legges i tunnel.*
12. *Jordal; ikke anleggsaktivitet februar til juni nær hekkelokaliteter for kongeørn.*
13. *Hatlestad; Så langt råd skal det ikke bygges anleggsvei, men benytte helikopter. Ikke rør i dagen, men tunnel.*
14. *Lidal; Supplerende undersøkelser om biologisk mangfold kreves. ved prosjektering skal det legges frem plan om hvordan ev. konflikter med biologiske verdier skal reduseres. Plan for gjennomføring av tiltak i strandsonen.*
15. *Romøyri; som for 14. Lidal*

Småkrafts kommentarer:

1. *Småkraft er takknemlig for at kommunen går inn for alle prosjektene.*
2. *Ok, forutsatt at det menes alminnelig lavvannføring på årsbasis som skal slippes i de 5 sommermånedene.*
3. *Ok, så vidt mulig. Dette vil bli grundig behandlet i detaljplanene.*

4. *Ok, se 3*
5. *Ok, se 3*
6. *Ok.*
7. *Ok, se 3*
8. *Småkraft ser ikke behovet, men er åpen for en slik undersøkelse.*
9. *Ok, blir gjort i forbindelse med detaljplanene. Småkraft vektlegger et fortsatt godt samarbeid med kommunen.*
10. *Se våre kommentarer under pkt 20, strandsoneanalyse. For øvrig får kommunen uttale seg om dette under detaljplanarbeidet og trenger da ikke egen byggesak.*
11. *Hensyn til hekking vil bli tatt og behandlet i detaljplanene. Utbygging forutsettes etter omsøkte alternativ. Detaljer avgjøres på detaljstadiet.*
12. *Ok, se 11.*
13. *Dette behandles under detaljplanene.*
14. *Ser ikke behovet for supplerende undersøkelser. Øvrige forhold blir behandlet under detaljplanene.*
15. *Som for 14.*

20. Sogndal kommune, strandsoneanalyse, 31. januar 2007

Uttalelse:

Kraftverkene omtales kun kort i analysen.

- *Hovedkommentaren her er at turbinhusene legges litt unna sjøen; dvs. utløp litt opp i elva ovenfor 100 meters beltet.*
- *Synlig del av molo ved Romøyri bør ikke bestå av småfallen tunnelstein, men tre eller mur av stein.*

Småkrafts kommentarer:

- *Småkraft skjønner kommunens ønske, men vi har følgende kommentarer (også sendt i høringsuttalelse til kommunens revisjon av kommuneplan):*

[...]

Hatlestad kraftverk

Kraftstasjonen er forutsatt plassert ved elva nær utløpet i fjorden.

En flytting av stasjonen til ca. 100 m opp i elva medfører et tap på ca. 25 m eller 0,5 GWh. Vannveien vil bli ca. 100 m kortere og ca. 0,5 mill. NOK spares. Marginal utbyggingspris blir ca. 1,0 NOK/kWh; dvs. svært billig.

En flytting vil medføre at kraftstasjonen kommer svært nær eksisterende bebyggelse.

[...]

Konklusjon

Småkraft AS mener at kraftstasjonsplasseringene i omsøkte prosjekter er de beste totalt sett; dvs. når både økonomi og miljø er vurdert.

Arealplanen bør derfor ta hensyn til dette.

Når det gjelder plasseringene i Hatlestad og Jordal, kan små justeringer være aktuelle, men ikke så mye som utkastet tilsier. Dette bør imidlertid vurderes under detaljsøknadsfasen.

Molokravet om tre eller mur over vannivå bør ikke være absolutt (det står også bør i utkastet). Det vil bli laget egne planer for moloen(e) som vil bli forelagt og godkjent av NVE / kommunen.

Det er ikke forutsatt flere luftspenn enn i dag. Et alternativ innebærer sågar riving av eksisterende luftspenn.

21. Sogn og Fjordane fylkeskommune, 1. februar 2007

Uttalelse:

- Fylkesutvalet tilrår konsesjon for alle 5 kraftverkene på visse vilkår og støtter Sogndal kommunes uttalelse.
- Berge/Bjåstad; alt A prioriteres.
- Vannslipping på 80 l/s om sommeren i Romøyri.
- Jordal; alt A foretrekkes.

Småkrafts kommentarer:

- Småkraft takker for positivitet innstilling.
- Småkraft er enig.
- Se tidligere kommentarer.
- Småkraft er enig.

[...]

HATLESTAD:

26. Statens Vegvesen, 21. desember 2005

Uttalelse: Ser ingen konflikt, men tilkomst og kryssing av riksvei må avklares med statens vegvesen.

Småkrafts kommentarer: Ok.

[...]

Småkraft AS konkluderende kommentarer

Småkraft anser at fordelene ved en utbygging klart overstiger ulempene;

- Bidrag til energiforsyningen lokalt og nasjonalt.
- Sikrer bosetting, kommunale inntekter, lokal næringsutvikling og vedlikehold av bebyggelse og kulturlandskap. En Mastergradsoppgave ved Ås tilsier at lokal verdiskapning i dette tilfellet utgjør ca. 250 mill. NOK.
- Akseptable miljømessige inngrep. Kun 5 av ca. 40 elver ved Fjærlandsfjorden berøres (se vedlagte brosjyre).
- Nærmere 25 km med eksisterende 22 kV linjer langs fjorden rives.”

Tilleggsutredninger og justering av søknaden

Flytting av inntak fra kote 620 til kote 400

Etter høringsrunden og befaring ble Småkraft AS bedt om å se på et alternativ der inntaket flyttes fra kote 620 til kote 400 for å unngå inngrep i det åpne landskapet i Hamradalen som vil bli godt synlig i terrenget. I e-post av 26.04.2007 mottok NVE følgende beregninger med inntak på kote 400 istedenfor 620:

*"Produksjonen reduseres fra 12,2 GWh til 9,4 GWh; dvs. 2,8 GWh
 Kostnaden reduseres fra 25,2 mill. NOK til 21,4 mill. NOK; dvs 3,8 mill. NOK
 Utbyggingsprisen øker fra 2,07 NOK/kWh til 2,28 NOK/kWh
 Marginal utbyggingspris blir 1,35 NOK/kWh for de siste 2,8 GWh; dvs. Svært rimelig.
 Konklusjon; Småkraft ønsker opprettholdt kotehøyden som omsøkt."*

Tabell 1: Hoveddata for begge alternativer.

Hatlestad kraftverk, hoveddata		Alt. kt 620	Alt. kt 400
TILSIG			
Nedbørfelt	km ²	4.40	5.30
Middelvannføring (1961 – 1990)	m ³ /s	0.42	0.50
Alminnelig lavvannføring	m ³ /s	0.04	0.04
KRAFTVERK			
Inntak	moh	620	400
Avløp	moh	5	5
Fallhøyde, brutto	m	615	395
Midlere energiekvivalent	kWh / m ³	1.420	0.915
Slukeevne, maks	m ³ /s	0.63	0.76
Slukeevne, min	m ³ /s	0.03	0.04
Tilløpsrør, diameter	mm	600	600
Tunnel, tverrsnitt	m ²	-	-
Tilløpsrør/tunnel, lengde	m	1850	1200
Installert effekt, maks	MW	3.25	2.49
Brukstid	timer	3800	3800
PRODUKSJON			
Produksjon, vinter (1/10 – 30/4)	GWh	4.3	3.0
Produksjon, sommer (1/5 – 30/9)	GWh	7.9	6.4
Produksjon, året	GWh	12.2	9.4
ØKONOMI			
Byggekostnad	mill.NOK	25.2	21.4
Utbyggingspris	NOK /kWh	2.1	2.3
"			

Tunnelalternativ

Småkraft AS ble videre bedt om å legge frem kostnader for at alternativ der vannveien legges i fjell. NVE mottok følgende utredning i brev av 27.02.2008:

"Sweco Grøner, ved Tor Gjermundsen, har sett på teknisk løysing for dette. Samstundes har Småkraft lagt inn kostnader for ei slik løysing basert på erfaringsprisar frå tilsvarande utbyggingsprosjekt.

1. Inntak kote 620; "Fjellalternativet innebærer kraftstasjon ved fjorden som før. Forutsatt vannvei; 350 m nedgravd rør opp til påhugg ved ca.. kote 100, 450 m rør i tunnel, 570 m råsprengt tunnel og 590 m boret sjakt ($d = 0,7$ m); tilsammen 1960 m. Produksjonen øker noe pga. mindre falltap i vannveien. Påhugg nærmere fjorden kan være aktuelt, men det er usikkerhet med løsmasseoverdekningen og uansett blir det dyrere enn beskrevne løysning."
2. Inntak kote 400; "Vannveien blir kortere; 280 m boret sjakt, 400 m råsprengt tunnel, 260 m rør i tunnel (dvs. total tunnallengde 760 m) og nedgravd rør 350 m.

Vassvegen som er skildra for inntak på kote 620 er berekna til 18,4 mill.kr medan for kote 400 er den berekna til 13,1 Mill.kr. Dette gjev ein utbyggingspris på 3,35 kr/kWh (41,2 mill.kr/12,3 GWh) for inntak kote 620. For inntak kote 400 blir utbyggingsprisen 4,48 kr/kWh (35,4mill.kr/7,9 GWh). Sjå vedlegg 3 for kostnadsoppsett.

Småkraft meiner prosjekt som omsøkt med inntak ved kote 620 og nedgrave røyr er ei miljømessig og akseptabel løysing for landskapet. Tidlegare utbyggingar i området viser at revegetering skjer raskt (fylkesveg til Jordal). Etter ein 5 års periode vil det være vanskeleg å sjå utbygginga sidan buskar og plantar veks raskt opp igjen. Vi legg ved bilde av Øyrabekken kraftverk, Kvinnherad kommune, (under bygging) for å illustrere at utbygginga kan gjerast skånsamt også i anleggsperioden."

Søknad om økt slukeevne

Småkraft AS har i brev av 27.02.2008 forelagt oppdaterte kostnadstall, samt søkt om å få øke slukeevnen i kraftverket fra 150 % av middelvannføringen til 200 % av middelvannføringen:

"Bakgrunn

Søknad for bygging av Hatlestad kraftverk vart sendt på høyring frå NVE 23.09.2005.

Småkraft ønskjer å auke slukeevna i frå 150 % til 200 % av Q_{middel} for prosjektet.

Vi foreslår i "nytt alternativ" å sleppe ei heilårig minstevassføring på 40 l/s. I det konsesjonssøkte alternativet var det ikkje foreslått minstevassføring som avbøtande tiltak i vinterperioden. Hydrologisk underlag ligg i vedlegg 1.

Å auke slukeevna frå 150 % til 200 % vil gje færre dagar overløp i Hatlestadelvi. Samstundes vil ei heilårig minstevassføring på 40 l/s sikre at det renn vatn i Hatlestadelvi heile året. Vi meiner endringane for naturmiljø er små for "nytt alternativ" i forhold til opphavleg prosjekt.

		Konsesjonssøkt	Nytt alternativ
Inntak	moh	620	620
Utløpskote	moh	5	5
Lengde	m	1960	1960
Diameter	m	0,6	0,6
Minstevassføring			
1.mai - 30.sept	m^3/s	0,04	0,04
1.okt -30. mai	m^3/s	0,00	0,04

<i>Slukeevne</i>		150%	200%
<i>Max</i>	<i>m³/s</i>	0,65	0,85
<i>min</i>	<i>m³/s</i>	0,03	0,04
<i>Total produksjon</i>	<i>GWh</i>	12,2	13,4
<i>Installert effekt</i>	<i>MW</i>	3,2	3,2
<i>Utbygg.kost i mill.kr</i>		25,3/32,0*	2,0*
<i>Utbygg.pris, kr/kWh</i>		2,07/2,62*	2,59*

*Oppdaterte 2008 kostnader, sjå vedlegg 2"

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader

Om søkeren

Småkraft AS er et produksjonsselskap som ble etablert i 2002. Det eies av fem selskaper i Statkraftalliansen; Skagerak Energi AS, Trondheim Energiverk AS, Agder Energi AS, BKK AS og Statkraft SF. Småkraft AS er etablert for å finansiere og bygge ut små kraftverk inntil 10 MW sammen med grunneierne. Grunneierne vil beholde eiendomsretten til fallet.

Om søknaden

Det er søkt om tillatelse etter vannressursloven § 8 til å bygge Hatlestad kraftverk i Hatlestadelvi, Sogndal kommune i Sogn og Fjordane. Kraftverket vil etter det nå omsøkte alternativet utnytte et fall på 615 m og gi en årlig produksjon på rundt 13,5 GWh. Det er i søknaden foreslått å slippe minstevannføring om sommeren tilsvarende beregnet alminnelig lavvannføring på 40 l/s. Søker har i etterkant endret dette til å gjelde for hele året.

Det er inngått avtale mellom grunneierne og Småkraft AS om utbygging og drift av kraftverket. Formålet med utbyggingen er å styrke det lokale næringsgrunnlaget, samt å bidra til økt kraftproduksjon nasjonalt.

Beskrivelse av området

Fjærlandsfjorden er langstrakt og går i nordøst-sørøst retning. Den er omgitt av høye fjell som stuper bratt ned i fjorden og gir landskapet et mektig inntrykk. Rundt hele fjorden er det elver og bekker som renner ned fra fjellene og inn i fjorden. Mange av dem er viktige landskapselement.

Hatlestadelvi ligger på vestsiden av Fjærlandsfjorden med utløp i fjorden ved grenda Hatelstad, om lag 2 km fra Mundal.

Nedbørfeltet i prosjektområdet er omgitt av høye fjell, og Jordalsnipa (1423 moh), Brekkenipa (1387 moh), Lakkenipa (1098 moh) og Hamrafjell (1097 moh) preger landskapet. Øverst i nedbørfeltet ligger snøen stedvis permanent i høyden, og ca. 6 km nordvest fra planlagt inntaksdam ligger Jostefonni. Hamradalen er en hengende nordøstvendt U-dal. Hatlestadelva er stri i store deler av området og utgjør et stedvis vesentlig landskapselement i selve dalen. Hatlestad og Hamradalen er godt synlig fra fjorden og utsiktspunktet ved Berge, men selve elva er lite fremtredende.

Øvre del av prosjektområdet er preget av åpent landskap med fjellvegetasjon og stølsdrift. Fra ca. 400 moh og ned den bratte lia til fjorden går elva delvis i dype gjel. Lia ned mot fjorden er jevnt bratt og

hovedsakelig bevokst med løvskog. I dalsiden er det løvskog og flere granplantefelt. I nedre del preges landskapet av landbruksdrift og innmark med en kantsone av skog opp mot elva. Ved kote 250 går elva dypt nedskåret i terrenget, og herfra går elva i flere mindre fosser, kulper og stryk.

Pattedyrfaunaen i området er typisk for regionen. Dalen har bra bestand av hjort som har beiteområder i dalsidene i Hamradalen og det går flere hjortetrekk over elva. Det er observert flere trivielle fuglearter, men ingen av stor betydning for biologisk mangfold. Fossekall finnes i området. Det finnes ikke fisk i Hatlestadelvi da elva hovedsakelig er for stri.

Når det gjelder kulturminner finnes ingen faste registrerte kulturminner i området, men det er registrert tre løsfunn ved Hatlestad. Funnene er fra yngre steinalder. Nær inntaksområdet til det planlagte kraftverket ligger det to støler; Hamrastølen og Vårstølen. Ved gårdene på Hatlestad ligger ei gammel mølle som tidligere har utnyttet vann fra en liten sidebekk til Hatlestadelvi. Ved planlagt kraftstasjonsområde ligger et eldre naust, og det er flere gamle steingjerder og steinmurer i prosjektområdet. Ellers er det ikke registrert typeområde for kulturlandskap i prosjektområdet.

Fjærland er et viktig område for fjordturisme hvor landskapet spiller en vesentlig rolle for de mange turistbåtene på fjorden. Det er 6 utleiehytter ned mot fjorden ved Hatlestad. Hamradalen brukes til friluftsliv både av turister som leier hyttene ved fjorden, og av lokalbefolkningen. Det går turstier opp langs begge sider av Hatlestadelvi. Den mest brukte stien går på nordsiden forbi Hamrastølen og videre opp til Nesahaugen (665 moh). Denne stien er også utgangspunkt for lengre turer innover Hamradalen.

Eksisterende inngrep i vassdraget

Det finnes ingen vassdragstekniske inngrep i vassdraget i dag. Det går en offentlig veg langs fjorden fra Fjærland via Hatlestad til Rauboti. Det går videre en 22 kV kraftlinje fra Hatlestad til Mundal og Fjærland.

Grendene Hatlestad og Hamrom ligger på hver sin side av elva og det er tre gårdsbruk her som alle er i drift. Det er fast bosetning på to av dem.

Teknisk plan

Reguleringer og overføringer

Bygging av Hatlestad kraftverk medfører ingen reguleringer eller overføringer.

Inntak

Det er planlagt inntak ved kote 620. Inntaket vil bestå av en gravitasjonsdam i betong med ca. 4 m høyde og 20 m bredde. Tiltakshaver har også blitt bedt om å utrede et alternativ der inntaket flyttes til kote 400, dvs. nedenfor stølsområdet.

Vannvei

Fra inntaket vil driftsvannet føres ned på sørsiden av Hatlestadelvi til kraftstasjonen i en totalt 1960 m lang rørgate. Røret er planlagt med en diameter på 0,6 m og skal graves ned så langt det er mulig. Fra ca. kote 340 skal rørgata gå i dagen over en lengde på ca. 250 m forbi/rundt en bergknaus. Rørgata må her klamres fast i fjellsiden og vil således bli godt synlig.

Tiltakshaver har også utredet alternativer for vannvei i tunnel etter forespørsel fra NVE.

Kraftstasjon

Kraftstasjonen er planlagt i dagen på kote 5 ved elva nær utløpet i fjorden. Stasjonen vil få en grunnflate på 60 m². I følge det konsesjonssøkte alternativet skal det installeres en peltonturbin med en effekt på 3,2 MW. Kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 0,63 m³/s og minste slukeevne på 0,03 m³/s. Til sammenlikning er middelvannføringen beregnet til 0,42 m³/s og alminnelig lavvannføring oppgis å være 0,04 m³/s, slik at maksimal slukeevne tilsvarer om lag 150 % av middelvannføringen.

Søker har i brev av 27.02.2008 søkt om å øke slukeevnen til 200 % av middelvannføringen. Det søkes da om å oppjustere installasjonen til 4,3 MW og maksimal slukeevne til 0,85 m³/s.

Elektriske anlegg

Kraftverket vil bli installert med en generator med ytelse 3,8 MVA og en spenning på 6 kV. Transformatoren er planlagt med samme ytelse og en omsetning på 22 kV. I følge søknaden er kraften planlagt ført i en 6 km luftlinje med spenning 22 kV til Jordal.

Tiltakshaver har i etterkant lagt frem nye planer. I følge de nye planene skal alle eksisterende luftlinjer langs fjorden fjernes, og nye linjer skal legges som jord- eller sjøkabler. Det er planlagt ny transformatorstasjon lokalisert i Lidal, og kraften vil føres i 22 kV sjøkabel fra Jordal og over fjorden til Lidal. Her vil kraften fra de fem omsøkte kraftverkene transformeres opp til 132 kV for så å føres over til Leikanger gjennom Grindsdalen.

Det er Sognekraft AS som er områdekonsesjonær. Eksisterende ledningsnett har for liten kapasitet for innmating av kraften fra de fem planlagte kraftverkene. I tillegg til konsesjonssøknadene for kraftverkene i Fjærland er det derfor sendt egen søknad om bygging av ny felles kraftlinje. Det vises til eget vedtak for denne linjen.

Veier

Det er planlagt å anlegge en 100 m permanent atkomstveg til kraftstasjonen som en avstikker fra veien på Hatlestad. Rørgatetraseen vil bli brukt som anleggsveg. I tillegg kan det være behov for en midlertidig anleggsveg på ca. 900 m som avstikkere til rørgatetraseen. Eventuelle anleggsveger vil bli fjernet ved slutføring av anlegget.

Massetak og deponi

Hoveddelen av grøftemassene vil i følge søknaden bli brukt til gjenfylling og etablering av veg i stasjonsområdet. Eventuelle overskuddsmasser er planlagt plassert lokalt og tilpasset terrenget, eventuelt benyttet til lokale byggeformål.

Ved behov for tilleggsmasser til omfylling rundt tilløpsrøret er det planlagt å benytte lokale massetak i nærheten.

Hydrologiske virkninger

Hatlestad kraftverk vil utnytte et nedbørfelt på 4,4 km² med et årstilsig på 15,4 mill m³. Middelvannføringen er beregnet til 0,42 m³/s, og alminnelig lavvannføring er 0,04 m³/s. NVEs estimer ligger noe lavere med en alminnelig lavvannføring på 25 l/s og med beregnet 5-persentiler for sommer og vintervannføring til hhv. 138 og 21 l/s.

Feltet til Hatlestadelvi har stor variasjon i avrenning mellom sommer og vintersesong, med høyest vannføring sommer og tidlig høst, mens vintervannføringen er naturlig lav. Hyppige flommer kan likevel forekomme hele året.

Som representativ stasjon er 71.5 Feios benyttet. Nedbørfeltet til Feios er noe større enn for det planlagte kraftverket og har mindre nedbør og avrenning enn planområdet som skyldes lokale lo- og le-effekter. Som i Feios, er det noe "bre" permanent snø i øvre del av Hatlestadelvi. Også ellers er feltene relativt like. Sannsynligvis er flomtaket noe underestimert på grunn av mindre felt, mer nedbør og raskere vannføringsvariasjoner. Beregninger med programmet LAVVANN og lavvannsanalyser av data fra Feios harmonerer rimelig godt.

En utbygging etter de først omsøkte planene med slukeevne lik 150 % av middelvannføringen og minstevannføring bare om sommeren, vil medføre at ca. 71 % av tilsiget blir fraført den berørte elvestrekningen. Resten vil renne forbi inntaket i form av overløp over dammen, minstevannføring og ved vannføringer mindre enn minste slukeevne slik at kraftverket må stoppe. I følge varighetskurven som følger søknaden vil det i sommerhalvåret gå overløp over inntaksdammen i underkant av 40 % av tiden, mens det om vinteren bare vil være overløp i ca. 8 % av tiden. Det vil si at det kun vil gå minstevannføring i store deler av vinterhalvåret med unntak av noen få kortvarige flomperioder, mens det om sommeren vil være lengre perioder med restvannføring i elva.

Hvis slukeevnen økes til 200 % av middelvannføringen vil om lag 72 % av tilsiget bli fraført den berørte elvestrekningen. Her er det iberegnet minstevannføring hele året. Hovedforskjellen mellom alternativene er at ved å øke slukeevnen blir det færre dager med overløp og reduserte flomtopper i vassdraget. Vannføringen i vassdraget blir da i større grad jevnt lav og naturlig variasjon i vassdraget reduseres.

Videre vil restfeltet, som er beregnet til 1,55 km², bidra med en restvannføring på utbyggingsstrekningen på rundt til 0,07 m³/s på årsbasis målt ved stasjonen. Dette vil i hovedsak komme i perioder med mye nedbør og tilsig.

Produksjon og kostnader

Hatlestad kraftverk vil etter de først omsøkte planene få en årlig produksjon på omkring 12,2 GWh til en utbyggingspris på 2,67 kr/kWh, dvs. en total kostnad på 32 mill.kr. Det er her iberegnet slipp av minstevannføring kun om sommeren.

Ved å øke slukeevnen til 200 % av middelvannføringen vil årsproduksjonen bli på 13,4 GWh. Utbyggingsprisen er da beregnet til 2,39 kr/kWh med samme total kostnader som ovenfor. Det er her iberegnet slipp av minstevannføring hele året. Alle kostnader er oppgitt med prisnivå for 2008.

Hvis inntaket flyttes til kote 400 har tiltakshaver beregnet en årsproduksjon på 9,4 GWh til en utbyggingspris på 2,28 kr/kWh og en total kostnad på 24,4 mill.kr. (prisnivå 2006)

Hvis vannveien legges i fjell er det beregnet en utbyggingspris og total kostnad på hhv. 3,35 kr/kWh og 18,4 mill.kr. for inntak på kote 620, og 4,48 kr/kWh og 13,1 mill.kr for inntak på kote 400.

Kostnadene inkluderer ny felles kraftlinje ut fra Fjærland som skal deles mellom de fem kraftverksprosjektene. Disse kostnadene er imidlertid usikre da de avhenger av løsningsalternativ og hvor mange kraftverk som får konsesjon.

NVE har kontrollert de fremlagte beregningene over produksjon og kostnader. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til Småkrafts beregninger. Det vil likevel være søkers ansvar å vurdere den bedriftsøkonomiske lønnsomheten i prosjektet.

Arealbruk og eiendomsforhold

I følge søknaden vil bygging av kraftverket vil medføre bortfall av 0,7 daa i inntaksområdet. Rørgate i dagen vil båndlegge 4,0 daa, mens kraftstasjonsområdet vil få bortfall av 1,6 daa. Rørgatetraseen og anleggsveg vil under bygging av kraftverket kreve 31,4 daa, men skal tilbakeføres etter ferdigstillelse av anlegget.

Fall- og grunneierrettighetene i prosjektet er privat eid av de grunneierne som står bak søknaden i samarbeid med Småkraft AS. Småkraft og grunneierne har inngått avtale om et samarbeid om utbygging og drift av kraftverket.

Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

Prosjektområdet er i kommunens areaplan berørt av flere bestemmelser. Hoveddelen av prosjektområdet er plassert i LNF-område, men selve Hatlestad og Homraneset er imidlertid delt inn i tre soner (HU2, BS3 og BS4) der det tillates begrenset bygging av noen hytter og hus.

Kommunen har videre nylig vedtatt egne regler for strandsonen og det er ikke tillatt å føre annen bebyggelse enn båtnaust og lignende nærmere enn 50 meter fra flomålet. Dersom det gis tillatelse til Hatlestad kraftverk må forhold til kommunens arealplandel avklares direkte med Sogndal kommune.

Samlet plan (SP)

Omsøkte prosjekt er under gjeldende grense for behandling i SP, og det finnes ikke andre SP-prosjekt som berøres av utbyggingen.

Verneplan for vassdrag

Vassdraget inngår ikke blant de vassdrag som er vernet.

Inngrepsfrie områder

Bygging av Hatlestad kraftverk er beregnet å medføre bortfall av ca. 2,3 km² av inngrepsfrie naturområder sone 2 (1-3 km fra større inngrep). Tiltaket vil ikke medføre reduksjon av villmarkspregede områder.

Nasjonale laksevassdrag

Vassdraget inngår ikke blant de nasjonale laksevassdragene.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden har vært behandlet etter reglene i kap. 3 i vannressursloven. Den er kunngjort og lagt ut til offentlig gjenomsyn. I tillegg har søknaden vært sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner samt berørte parter for uttalelse. I forbindelse med høringen av de fem omsøkte kraftverkene arrangerte NVE et offentlig folkemøte i Fjærland der NVE og representanter fra kraftselskapet var til stedet og orienterte om prosjektet og saksbehandlingen. NVE har videre vært på befaring i området sammen med representanter for søker, Sogndal og Leikanger kommune, Fylkesmannen,

fylkeskommunen, Sognekraft, Sogn- og Fjordane turlag, Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane og grunneiere.

Flere av høringspartene har valgt å kommentere de fem kraftverkene samlet ved å se på helheten langs fjorden og den samlede belastningen. I det følgende gis et sammendrag av høringsuttalelsene som gjelder Hatlestad kraftverk. Høringsuttalelsene som dreier seg om en samlet vurdering av alle søknadene er behandlet i eget notat.

Uttalelser til søknaden

Sogndal kommune vedtok i formannskapet 15.12.2005 at det var ønskelig å få utarbeidet en samlet plan for vassdrag som er aktuelle å bygge ut i Fjærland før NVE behandler søknaden videre. Kommunen uttalte spesielt for Hatlestad kraftverk at vannvegen med rør i dagen opp lia fra Hatlestad vil bli synlig fra fjorden og rasteplassen på Berge. I tillegg vil inntaksplasseringen i et åpent landskap i Hamradalen bli godt synlig. Kommunen mener at temaet biologisk mangfold ikke er behandlet tilfredsstillende i søknaden.

I sitt vedtak av 18.12.2006 for samla vurdering av småkraftverk i Fjærland går kommunen inn for en utbygging av alle de omsøkte kraftverkene inkludert Hatlestad under visse vilkår. Generelle vilkår er blant annet at det skal slippes en minstevannføring om sommeren minimum tilsvarende alminnelig lavvannføring, at alle anlegg utføres med best mulig terrengtilpasning, og at konflikter med turstier søkes unngått. Støynivået fra kraftstasjonene skal være innenfor veiledende grenser. De ønsker en rapport som viser mulige negative konsekvenser utbyggingene vil ha for fossefall, og ev for vintererle. Plassering av kraftstasjonene skal flyttes opp fra fjorden med utløp i elveleiet. Endelig plassering vil bli behandlet som byggesak i kommunen.

For Hatlestad kraftverk tilrår kommunen at det om mulig ikke bygges anleggsveg, men at helikopter benyttes ved nedlegging av rørgate. Der nedgravd rørgate ikke er mulig, skal det bores tunnel. Sogndal kommune har utarbeidet en strandsoneanalyse for Fjærlandsfjorden som ble oversendt NVE 31.01.07.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane går imot at det gis konsesjon til Hatlestad kraftverk av hensyn til landskapsbildet og friluftsliv. Fylkesmannen vil imidlertid tilrå en redusert utbygging på visse betingelser.

For å unngå inngrep i det åpne landskapet i Hamradalen som vil bli godt synlig i terrenget, anbefaler fylkesmannen at inntaket flyttes ned til ca. kote 400. Samtidig må inntaket gjøres minst mulig synlig i terrenget. Videre må rørgata graves ned eller drives i tunnel slik at rørgata ikke blir liggende i dagen. Minstevannføring lik alminnelig lavvannføring må slippes om sommeren (1.5.-30.9.). For å unngå konflikt med viktige miljøverninteresser må det gjennomføres supplerende undersøkelser av ferskvannsbiologien. I tillegg må fossesprøytsamfunn og naturtypen "velhevdet naturbeitemark" utredes nærmere. Veg og rørraséer må ikke komme i konflikt med stiene i området, ev må stiene gjenopprettes etter anleggsarbeidet. Vegen til inntaket må kun være en midlertidig anleggsveg. Sjenerende støy må forhindres og kantvegetasjon langs vassdraget må tas vare på. Fylkesmannen forutsetter at tiltakene blir gjennomført så skånsomt som mulig med god terrengtilpasning, og istandsetting så snart som mulig etter anleggsarbeidet.

Sogn og Fjordane fylkeskommune behandlet de fem kraftverkssøknadene i Fjærland i fylkesutvalget 01.02.06. Fylkeskommunen stiller seg bak Sogndal kommunes vedtak om å utsette saksbehandlingen av de fem planlagte kraftverkene inntil en samlet vurdering av aktuelle konsekvenser foreligger. De er enig med kommunen om at det er viktig å få en samlet vurdering av hvilke prosjekt som kan være aktuelle for utbygging i hele Fjærlandsbygda i sammenheng med aktuelle nettløsninger.

I sitt vedtak av 31.01.2007 går fylkeskommunen imot utbygging av Hatlestad kraftverk slik søknaden foreligger. Dersom konsesjon skal gis, mener fylkeskommunen at inntaket må flyttes nedenfor det åpne landskapet i Hamradalen, samt at vannveien må graves ned eller bores i fjell. Fylkeskommunen påpeker at søker er pliktig å melde ifra dersom automatisk fredete kulturminner avdekkes under arbeidet.

Den Norske Turistforening (DNT) mener at alle de fem omsøkte kraftverkene har til dels stor konflikt med friluftsliv, naturmiljø og landskap. De oppmoder NVE om å avvente saksbehandling av småkraftsøknader inntil fylkesvise planer for småkraftverk er på plass og at alle prosjektene i Fjærlandsområdet må ses i sammenheng. Når det gjelder utbygging av Hatlestad kraftverk påpeker DNT at dette vil skje i et område som er mye brukt til friluftsliv. DNT påpeker at prosjektet vil medføre liten restvannføring, deler av rørgata skal gå i dagen, og det vil ta lang tid å revegetere rørgatetraseen og anleggsvegen. DNT mener derfor at tiltaket vil være negativt for landskap, friluftsliv og reiseliv.

Norges Naturvernforbund går imot utbygging av de fem kraftverkene og viser blant annet til manglende fylkesvise planer for småkraftverk som sin begrunnelse. De har ikke kommentert utbygging av Hatlestad kraftverk spesielt.

Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane har sendt en samlet uttalelse for de fem kraftverkene. De mener utredningene er for dårlige og at det ikke foreligger et godt nok grunnlag til å gi konsesjon. De mener at alle prosjektene må få avslag. En utbygging av Hatlestad kraftverk spesielt er ikke vurdert i uttalelsen.

Sogn og Fjordane turlag går imot at det gis konsesjon til Hatlestad kraftverk. Turlaget mener utbyggingen vil være uheldig for friluftslivet og reiseliv ved at inngrepene vil bli godt synlige i lang tid fremover. Hensynet til kulturminner taler også mot utbygging. Ellers påpeker de at utbyggingen kan gi positiv virkning for bosetningen i Fjærland.

Turlaget foreslår videre tiltak som kan gjøre utbyggingen mer akseptabel. De stiller krav om at hele, eller nesten hele, vannveien bores i tunnel for å unngå rørgatetrasé og anleggsvei. Inntaksdammen må gjøres minst mulig synlig, og minstevannføringen må økes vesentlig i forhold til søknaden slik at det vil renne akseptabelt med vann i elva.

NJFF- Sogn og Fjordane går ikke imot at det gis konsesjon til Hatlestad kraftverk da vassdraget ikke har produksjon av anadrome arter på grunn av oppgangshinder. NJFF uttaler at de ikke har tilstrekkelig grunnlag for å vurdere virkninger for viltet i området. De påpeker likevel at viltet vil bli forstyrret i anleggsperioden.

Statens vegvesen – region Vest påpeker at søker må ta kontakt med Vegvesenet for å avklare hvordan tilkomst og kryssing av fylkesvegen forbi Hatlestad skal foregå. Ellers har Vegvesenet ingen kommentarer til søknaden.

Fjærland Bondelag stiller seg positive til utbygging av de 5 omsøkte kraftverkene i Fjærland. De uttaler at utbyggingen vil bidra til å opprettholde et levedyktig og mangfoldig landbruk for de involverte gårdsbrukene. De påpeker at de aktuelle vassdragene er lite synlige fra fjorden, og at de dermed ikke vil forringe naturopplevelsen på fjorden for turister. Bondelaget mener det er god næringsutvikling ved at fallrettighetene fortsatt eies av grunneierne, men leies ut til Småkraft AS. Videre ser bondelaget verdien i at kommuneøkonomien blir styrket gjennom skatteinntekter fra kraftverkene. I anleggsperioden vil det bli behov for lokal arbeidskraft, noe som vil gi ny positiv aktivitet i bygda. Det settes som en forutsetning at utbyggingene blir gjort på en skånsom måte inkludert de avbøtende tiltakene som er foreslått i konsesjonssøknaden.

Bygdautvalet i Fjærland er positive til at det gis konsesjon til alle kraftverksprosjektene på visse betingelser. Grunnet dominerende lokal eierskap til fallrettighetene vil utbyggingen gi et positivt bidrag til næringslivet i bygda. De mener at det bør utarbeides en samla vurdering av alt vannkraftpotensialet i Fjærland, før kraftledningen kan bygges.

Fjærland Reiselivslag er positive til utbygging av de 5 omsøkte kraftverkene i Fjærland på visse betingelser. De påpeker at Fjærlandsfjorden blir sett på som en av de vakreste fjordene våre, og etter at Geirangerfjorden og Nærøyfjorden ble plassert på UNESCOs verdensarvliste er interessen for norske fjorder økt ytterligere. Tekniske inngrep må derfor gjennomføres så skånsomt som mulig. Reiselivslaget mener at det bør settes en minstevannføring i elvene som kan revideres hvert femte år for å justere nødvendig vannslipp. Videre må kraftstasjoner og veger utformes slik at de forsterker naturkvalitetene. Reiselivslaget mener at Småkraft må inngå drøftinger med Bygdautval, reiselivslag og grunneierne ved de ulike vassdragene for gjennomføring av tiltak som kan skape ny næringsvirksomhet der. Tiltak som er aktuelle er kaier, badeplasser og utsetting av aure. Det er også ønskelig at utbygger gjennomfører tiltak som er direkte til nytte for Fjærlandssamfunnet.

Sognefjord Reiseliv BA er destinasjonsselskapet for reiselivet i Balestrand, Vik, Leikanger og Fjærland. De går ikke imot utbygging av de fem kraftverkene, men en eventuell konsesjon må gis på nærmere angitte betingelser. Det kreves at Fjærlandsfjorden må bevares på best mulig måte. Minstevannføringslipp må være så stor at elvene som i dag er synlige fra fjorden fortsatt vil se naturlige ut. Perioden for minstevannføring må være i perioden fra 1.5 til 30.9. Videre må kraftstasjon og rørgater utformes slik at de faller naturlig inn i eksisterende naturlandskap og bebyggelse. Anleggsperioden må være mellom 1. oktober til 1. mai. Ny næring langs fjorden må ikke skje på bekostning av eksisterende reiselivsnæring.

Fjærland Senterparti er positive til at det gis konsesjon til de fem kraftverkene og har ellers ingen merknader til disse planene.

Eline Orheim leder kulturlandskapsprosjektet "Spons ein sau" i Fjærland, og mener at en eventuell konsesjon til de fem kraftverkene må gis på nærmere gitte betingelser. Orheim er opptatt av at natur- og kulturkvalitetene langs fjorden ikke skal bli forringet av kraftutbygging. Hun mener at det bør stilles krav om at utbygger samarbeider med Bygdautvalet og Reiselivslaget i detaljplanleggingen, slik at utbyggingen blir lokalt tilpasset. Tekniske inngrep må skje på en bærekraftig og fremtidsrettet måte og støyskjermingstiltak må vurderes ved plassering og utforming av kraftstasjonene.

Inge Rauboti og Johannes Rauboti har vokst opp i Rauboti og hevder å ha god kjennskap til de lokale forholdene i utbyggingsområdene. De er positive til at det gis konsesjon til de fem kraftverkene.

Fallrettighetshaverne har sendt en uttalelse til fordel for utbygging av de fem småkraftprosjektene rundt Fjærland. For Hatlestadelvi påpekes det at minstevannføringslipp, sammen med overløp om sommeren, vil føre til at elva fortsatt blir synlig fra de punktene den er synlig fra i dag. Fra turposten på Nesahaugen vil det ikke være mulig å se inntaket, og turmålet vil derfor ikke bli forringet. De mener videre at turposten på Nesahaug har et fallende besøk. Falleierne påpeker at Hatlestad ikke er inngrepsfritt eller villmarkspreget ved at landskapet er preget av landbruksdrift og i den øverste delen av stølsdrift. Uten denne driften ville trolig ikke Homradalen og Nesahaugen vært turterreng i dag.

Samlet plan for Fjærland

På bakgrunn av kravene i flere av høringsuttalelsene om en samlet vurdering av småkraftpotensialet i hele Fjærland, ble rapporten "Samla vurdering av småkraftverk i Fjærland" utarbeidet av Luster Energiverk AS i samarbeid med administrasjonen i Sogndal kommune. Rapporten tar for seg

potensielle utbyggingsprosjekter i Fjærland og konfliktgraden til disse. Her er 17 mulige prosjekter presentert med en samlet installasjon på ca. 65 MW og et produksjonspotensialet på totalt ca. 230 GWh. Flere av disse vurderes som ikke realistiske i nær fremtid enten av økonomiske eller av miljømessige grunner. De fleste av disse prosjektene ligger i indre Fjærland, og med unntak av de 5 omsøkte kraftverkene er det bare ett prosjekt som ligger ved selve Fjærlandsfjorden. Foruten de 5 omsøkte kraftverkene er det tre andre prosjekter som er ansett som realistiske innen nær tid; Mundalselvi, Horpedalselvi og Tverrdalselvi. Til sammen vil disse åtte prosjektene totalt ha en årlig middelproduksjon på over 160 GWh og en installasjon på ca 44 MW.

NVE har videre fått opplyst at det jobbes konkret med flere konsesjonssøknader for prosjekter i indre Fjærland som vil bli sendt inn så snart konsesjonen for den nye kraftlinjen er avklart og nettkapasiteten er løst. Potensialet for verdiskapning i Fjærland i forbindelse med vannkraft er således betydelig.

Rapporten om en samlet vurdering av småkraftverk i Fjærland var ute på høring høsten 2006. Rapporten og uttalelsene til denne vil inngå som en del av NVEs beslutningsgrunnlag ved konsesjonsbehandlingen av de fem omsøkte småkraftverkene i Fjærland inkludert Hatlestad kraftverk.

Dette er beskrevet nærmere i NVEs notat ” Samlet vurdering av 5 kraftverk i Fjærlandsfjorden” som er vedlagt denne sak.

Tiltakets virkninger - Fordeler og skader/ulemper

Nedenfor er det gitt en oversikt over hva NVE anser som de viktigste fordelene og skader/ulemper ved bygging av Hatlestad kraftverk:

Fordeler

En utbygging etter de omsøkte planene vil gi inntil 12-13 GWh årlig i ny produksjon avhengig av alternativ. Utbyggingen vil videre gi økt næringsgrunnlag for de grunneierne som er med i prosjektet og bidra til opprettholdelse av lokal bosetting og ivaretagelse av kulturmiljøet.

Ulemper

Utbyggingen slik den er omsøkt med inntak på kote 620 vil medføre synlige inngrep i det åpne landskapet i Hamradalen og rundt Hamrastølen. Hatlestad og Hamradalen er godt synlig fra fjorden og fra riksveien på andre siden av fjorden, og spesielt inngrep som rørtrasé og rørgate i dagen kan forringe opplevelsesverdien av landskapet. Tiltaket vil videre medføre sterkt redusert vannføring i Hatlestadelvi på utbyggingsstrekningen, noe som kan forringe opplevelsen fra turstiene oppover i dalen. Tiltaket innebærer videre fysiske inngrep i et område med utpreget landskaps-, natur- og kulturmiljøverdier.

NVEs vurdering

Småkraft AS har søkt om tillatelse til utbygging av Hatlestadelvi mellom kote 620 og kote 5. Hele utbyggingsstrekningen ligger på de involverte grunneiernes eiendom. Søknaden foreligger med ett hovedalternativ fra søkers side med inntak på kote 620, rørgate delvis nedgravd og forslag til slukeevner og minstevannføringslipp som beskrevet lengre frem. NVE har senere bedt om å få utredet alternativer der inntaket flyttes til kote 400, samt alternativer der vannveien føres i tunnel.

Fjærland Bondelag, Fjærland senterparti, samt Inge og Johannes Raudboti er positive til en utbygging av Hatlestad kraftverk. Sogndal kommune, Bygdeutvalget i Fjærland, Fjærland Reiselivslag og Eline Orheim er positive til en utbygging, men på visse vilkår. NJFF- Sogn og Fjordane, Statens Vegvesen og Sognefjord Reiseliv BA aksepterer en utbygging under visse forutsetninger. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane og Sogn og Fjordane fylkeskommune går imot omsøkte utbygging, men aksepterer en redusert utbygging med inntak på kote 400 og rørgate nedgravd eller i tunnel. Sogn og fjordane turlag går i mot en utbygging av Hatlestad kraftverk, men kommer med forslag til hva som kan gjøre utbyggingen mer akseptabel som flytting av inntak og vannvei i tunnel. Den Norske Turistforening, Norges Naturvernforbund og Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane går i mot en utbygging av Hatlestad kraftverk.

Landskap

Fjærlandsområdet som helhet omgis av mektig natur. Kombinasjonen av fjord, høye fjell og gamle kulturmiljøer gir landskapet generelt et spesielt særpreg. Hatlestad og Hamradalen er godt synlig fra fjorden og fra riksveien på andre siden av fjorden, og synlige inngrep i dette terrenget kan forringe opplevelseskvaliteten av landskapet. Når det gjelder selve Hatlestadelvi som landskapselement fra fjorden er ikke denne spesielt eksponert da elva skjærer seg ned i landskapet og er omkranset av vegetasjon. Nabovassdrag som for eksempel Distadelvi lengre sør har større betydning som landskapselement og dermed opplevelseskvaliteten i Fjærlandsfjorden. Hatlestadelvi er derimot et viktig element i det åpne landskapet i Hamradalen og for de som ferdes på stiene oppover i dalen. Her renner elva med små kulper og stryk til dels over blankskurt fjell. Ved en eventuell konsesjon er det derfor viktig at elva som landskapselement i dalen ivaretas. Det kan etter vårt syn gjøres gjennom slipp av tilstrekkelig minstevannføring, spesielt i sommersesongen.

Flere av høringsinstansene påpeker at inntak som omsøkt på kote 620 med nedgravde rør og anleggsvei vil medføre store inngrep i det åpne fjellandskapet øverst i Hamradalen som vil bli svært synlig både fra turstiene og fra fjellområdene rundt. Vegetasjonen er også her av en slik karakter at revegetering sannsynligvis vil ta lang tid. Det påpekes at landskapet nedenfor Hamrastølen, fra ca. kote 400, er mindre sårbart og synlig på grunn av mer vegetasjon og mindre åpent landskap. Flere av høringspartene, som blant annet Fylkesmannen og Fylkeskommunen, mener derfor at inntaket må flyttes ned til kote 400.

Et annet ankepunkt ved utbyggingen av Hatlestad kraftverk som omsøkt er røtraseen som er planlagt i et bratt og eksponert terreng ned lisen. Både den nedgravde rørgata, og ikke minst strekningen der røret skal klamres rundt fjellsiden i dagen, vil medføre store landskapsmessig inngrep. NVE mener derfor at av landskapsmessige hensyn må store deler av vannveien gå i tunnel. Da skal det heller ikke være nødvendig med anleggsveier oppover lisen slik at en unngår alle synlige inngrep mellom inntaket og kraftstasjonen.

Når det gjelder plassering av inntaket mener NVE at selve inntakskonstruksjonen kan bli vel så eksponert ved plassering på kote 400 da den kommer nært inn på områdene rundt Hamrastølen. Hvis inntaket plasseres på kote 620 som omsøkt, men at vannveien legges i tunnel på det aller meste av strekningen samtidig som det pålegges en tilstrekkelig minstevannføring, vil en utbygging av Hatlestad kraftverk etter vårt syn være akseptabel ut fra landskapsmessige hensyn. Det vil kun være på den nederste strekningen at nedgravd rørgate kan være aktuell og bare dersom dette er den beste tekniske løsningen. Dette kan avklares gjennom godkjenning av detalplaner.

Flere av høringsinstansene er opptatt av at alle tekniske inngrep som inntak, vannvei, kraftstasjon og anleggsveier utformes slik at de faller naturlig inn i eksisterende naturlandskap og bebyggelse. Detaljene rundt de tekniske inngrepene og landskapsmessige forhold er noe som faller inn under

konsesjonsvilkårene og som vil bli ivaretatt gjennom NVEs godkjenning av detaljplaner og oppfølging i byggetiden i etterkant av en eventuell konsesjon. Etter vår mening vil virkningene av de tekniske inngrepene bli moderate dersom det tas tilbørlig hensyn ved utarbeidelse av detaljplaner og ved oppfølging i byggetiden.

Friluftsliv og turisme

Det går stier på begge sider av Hatlestadelvi. På nordsiden av elva går det en merket, og mye brukt tursti opp til Hamrastølen og videre opp til Nasahaugen. På sørsiden går det en mindre brukt sti opp til Vårstølen. Elva er godt synlig og et viktig landskapselement spesielt på øvre deler av strekningen. På de nedre deler går elva i et dypt gjel og er ikke synlig fra stiene. Hamrastølen er et mye brukt turmål.

En utbygging av Hatlestad kraftverk som omsøkt vil etter NVEs syn medføre inngrep som vil bli merkbare for de som ferdes langs vassdraget. Inntaket vil fremstå som fremmedelement i landskapet, og vil bli synlig både med plassering på kote 400 og på kote 620. NVE mener likevel at med avbøtende tiltak og grundig landskapsmessig planlegging vil dette være akseptabelt med tanke på friluftsliv. Ved at vannveien legges i fjell vil de fysiske inngrepene mellom kraftstasjon og inntak ikke bli synlige, og anleggsveier skal i liten grad være nødvendig. En tilstrekkelig minstevannføring, spesielt om sommeren, vil være et viktig avbøtende tiltak for opplevelsesverdien for de som ferdes langs elva.

Fylkesmannen er opptatt av at tiltaket ikke kommer i konflikt med stiene i området. Ved en eventuell konsesjon følger det av vilkårene at turstier som er i jevnlig bruk og som vil bli ødelagt eller utilgjengelige skal legges om.

Når det gjelder turisme og utfart på fjorden mener NVE at Hatlestadelvi ikke er et spesielt fremtredende landskapselement sett fra fjorden. Dersom vannveien legges i tunnel mener NVE at en utbygging av Hatlestad kraftverk i liten grad vil forringe opplevelseskvaliteten fra selve Fjærlandsfjorden så lenge det pålegges minstevannføring.

Inngrepsfrie naturområder (INON)

En utbygging av Hatlestad kraftverk etter de omsøkte planer vil medføre bortfall av et INON-område på 2,4 km² i sone 2. Den planlagte utbyggingen ligger i et område som allerede er påvirket av menneskelig inngrep. Bilveien forbi Hatlestad krysser elva. Det går en kraftlinje langs fjorden og det er bebyggelse i Hatlestad som gjør at området ikke fremstår som uberørt. NVE mener at INON området i denne sammenhengen er av middels verdi, og isolert sett mener vi at reduksjonen av et sone 2 område som følge av en utbygging av Hatlestad kraftverk ikke bør ilegges avgjørende vekt i vår vurdering.

Biologisk mangfold og viktige naturområder

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane mener de undersøkelser som er utført ikke er tilstrekkelige, og mener det må gjøres grundigere undersøkelser av spesielt ferskvannsbiologien i vassdraget. I tillegg mener fylkesmannen at fossesprøytsamfunn og naturtypen "velhevdet naturbeitemark" må utredes nærmere. NVE mener de utredninger som er utført, både i forbindelse med konsesjonssøknaden og senere ved utarbeidelse av Samlet plan for Fjærland, viser at potensialet for funn av rødlistearter er liten. Vi har derfor ikke pålagt tiltakshaver ytterligere undersøkelser av biologisk mangfold når det gjelder Hatlestad kraftverk.

Små fossesprøytsoner finnes i Hatlestadelvi nedstrøms kote 250 der elva er dypt nedskåret i terrenget med flere mindre små fosser, kulper og stryk. Fossene er imidlertid antatt å være for små, og med for ustabil vannføring, til at de har vesentlig verdi for fossesprøytvegetasjon. Naturtypen "velhevdet

naturbeitemark" forekommer hyppig over kote 200 i prosjektområdet. Dette er artsrike miljøer der mangfoldet er avhengig av fortsatt tradisjonell skjøtsel og beite for å overleve. Verdien er satt til lokalt viktig, men det er ikke registrert truede arter. Eventuelle negative konsekvenser på naturtypen kan etter NVEs syn avbøtes med vannvei i tunnel, og med landskapsmessig tilpassing av inntak og ev. anleggsvei.

Nede ved sjøen forekommer oter som er oppført i den norske rødlista som sårbar. I følge miljørapporten som følger søknaden bruker oteren Hatlestadelvi i mindre grad enn mange av de andre elvene i området, på grunn av at den er storsteinet og uten fisk. NVE kan derfor ikke se at en utbygging av Hatlestadelvi vil medføre vesentlige negative konsekvenser for oter.

Sogndal kommune ber om at det blir utarbeidet en rapport som gjør rede for eventuelle negative konsekvenser utbyggingene vil ha for fossefall. Det er registrert fossefall i Hatlestadelvi, men det ble ikke påvist hekking i området. Vassdraget er likevel av en slik karakter at arten kan bruke dette til både hekking og næringssøk. Dersom vassdraget bygges ut uten tilstrekkelig restvannføring vil elvestrekningen miste sin verdi som leveområde for fossefall. NVE mener dette er forhold som kan avbøtes med blant annet pålegg om minstevannføring. Fossefallet kan også forflytte seg og drive næringssøk ovenfor den berørte utbyggingsstrekningen, eller i et av nabovassdragene. NVE kan derfor ikke se at det er behov for ytterligere utredninger av virkningene på fossefall.

Fisk og fiske

Det er ikke fisk i Hatlestadelvi, heller ikke oppstrøms inntaket da elva er for stri og bratt. Det er heller ingen anadrom strekning i elva på grunn av vandringshinder. Tiltaket vil derfor ikke medføre negative konsekvenser for fisk og fiske.

Kulturminner og kulturmiljøer

Det er ikke kjente automatisk freda kulturminner i området, men det er i nasjonale databaser registrert tre løsfunn ved Hatlestad. Funnene er fra yngre steinalder. Ved gårdene på Hatlestad ligger ei gammel mølle som tidligere har utnyttet vann fra en liten sidebekk til Hatlestadelvi. Ved planlagt kraftstasjonsområde ligger et eldre naust, og det er flere gamle steingjerder og steinmurer i prosjektområdet. Disse kan bli midlertidig berørt ved etablering av kraftstasjon og eventuell rørtrasé. Totalinntrykket av de gamle kulturmiljøene kan også bli endret i negativ retning. Dette er forhold som etter NVEs syn kan ivaretas igjennom grundig planlegging og oppfølging i byggefasen.

Stølene Hamrastølen og Vårstølen ligger nær inntaksområdet til det planlagte kraftverket, og redusert vannføring og rørgate kan påvirke kulturmiljøet rundt de gamle stølene. Dette er forhold som etter NVEs syn kan avbøtes med tilstrekkelig minstevannføring og at vannveien legges i tunnel som diskutert over under "Landskap".

Ellers er det ikke registrert typeområde for kulturlandskap i prosjektområdet.

Landbruk

Det er tre aktive gårdsbruk i Hatlestad og det er fast bosetning på to ev dem. Det drives med sau og kyr og det er hogstmoden skog til eget bruk. Det meste av landbruksdrifta skjer ved munningsområdet for elva, men stølene blir benyttet til beite. En utbygging av Hatlestad kraftverk vil ikke gi noe noen negative virkninger for landbruket. Tvert imot kan inntektene fra kraftverket gjøre det lettere for grunneierne å opprettholde bosetning og drift, samt ivareta de gamle brukene og kulturlandskapet.

Utbyggingsalternativer

Søknaden om utbygging av Hatlestadelvi foreligger med ett hovedalternativ fra søkers side med inntak på kote 620 og rørgate delvis nedgravd. Småkraft AS mener dette er en miljømessig og akseptabel løsning for landskapet, og viser til tidligere utbygginger i området der revegetering har skjedd raskt som eksempelvis fylkesveg til Jordal. De ønsker derfor å opprettholde omsøkt alternativ.

NVE mener en rørtrasé som omsøkt i det bratte og eksponerte terrenget ned fjellsiden er uakseptabelt. Vi støtter ikke tiltakshavers syn om at revegeteringen her vil skje raskt. Spesielt i øvre deler av prosjektområdet der vegetasjonen er skrinn vil det ta lang tid før rørtraseen er vokst igjen. Vi legger også vekt på at Hatlestad og Hamradalen er godt synlig fra fjorden og fra utsiktsplassen ved Berge på andre siden av fjorden. Synlige inngrep i dette terrenget kan forringe opplevelseskvaliteten av landskapet. NVE mener derfor at ved en utbygging av Hatlestad kraftverk må vannveien i all hovedsak legges i tunnel.

En utbygging med inntak på kote 620 vil berøre en ca. 850 m lengre strekning av elva enn en utbygging med inntak på kote 400. Samtidig vil den også gi ca. 2,8 GWh mer i årlig produksjon til en rimeligere utbyggingspris. Ved å flytte inntaket ned til kote 400 vil elvestrekningen i det åpne landskapet øverst i Hamradalen forbli urørt og opprettholde sin naturlige vannføring. NVE er imidlertid av den oppfatning av at selve inntakskonstruksjonen kan bli vel så eksponert ved plassering på kote 400 da den kommer nært innpå kulturlandlandskapet og området rundt Hamrastølen.

Med avbøtende tiltak som vannvei i tunnel, tilstrekkelig minstevannføring og landskapsmessige tilpasninger, mener NVE at en utbygging med inntak på kote 620 ikke vil medføre vesentlige større konsekvenser enn en utbygging med inntak på kote 400. Da alternativ 620 gir mer kraft til en vesentlig rimeligere utbyggingspris mener NVE at dette totalt sett er det beste alternativet.

Kraftstasjonen er planlagt i dagen på kote 5 nær elvas utløp i fjorden. Stasjonen er planlagt med utløp i fjorden. Sogndal kommune ber generelt om at alle de omsøkte kraftstasjonene rundt Fjærlandsfjorden trekkes opp fra fjorden over 100 meters beltet og får utløp i elva. Småkraft skriver i sine kommentarer til høringsuttalelsene at for Hatlestad kraftverk vil dette gi et falltap på ca. 25 m og et produksjonstap på 0,5 GWh. Vannveien vil bli ca. 100 m kortere, og dermed noe billigere. Marginalprisen er i følge Småkraft likevel svært rimelig for disse siste meterne på ca. 1,0 kr/kWh. I tillegg mener Småkraft at flytting av kraftstasjonen vil medføre nye inngrep nærmere eksisterende bebyggelse. NVE mener at det for Hatlestad kraftverk ikke er vesentlige biologiske eller landskapsmessige hensyn som tilsier at kraftstasjonen bør flyttes. Etter NVEs syn er det viktigste at man finner en løsning som sammen med tunnelåpningen gir en best mulig landskapsmessig tilpasning. Nøyaktig plassering av kraftstasjonen kan følges opp av NVE under detaljplanleggingen og oppfølging i byggetiden ved en eventuell konsesjon.

Kort om sumvirkninger

Samtlige høringsinstanser tar opp temaet sumvirkninger og forringelse av opplevelseskvaliteten av Fjærlandsområdet ved utbygging av de fem omsøkte småkraftprosjektene. Siden alle prosjektene berører samme fjordlandskap, og mange av de samme vassdragstypene, kan flere utbygginger sammen få negative virkninger selv om hvert enkelt inngrep isolert sett kan ha liten betydning. Dette kan være bortfall av viktige landskapselement som fosser og stryk, men det kan også være samlede konsekvenser for en art, en naturtype, friluftsjakter eller INON-områder.

For å kunne vurdere sumvirkningene av småkraftverkene, og for å kunne se landskapet i Fjærlandsområdet i sammenheng, har NVE behandlet de fem omsøkte prosjektene og ny 132 kV

kraftlinje parallelt. Rapporten som omhandler en samlet vurdering av alle potensielle småkraftprosjekter i Fjærland ligger også til grunn for NVEs vurderinger og konklusjon.

Når det gjelder Hatlestadelvi mener NVE at elva er lite eksponert i fjordlandskapet og at en utbygging som nå skissert med vannvei i tunnel ikke vil forringe totalbildet eller opplevelseskvaliteten i Fjærlandsfjorden verken isolert sett eller sett i sammenheng med de andre prosjektene i Fjærland. Vi viser ellers til eget bakgrunnsnotat vedrørende sumvirkninger av småkraftutbygging i Fjærland som følger som vedlegg til denne sak.

Oppsummering

En utbygging av Hatlestad kraftverk vil gi rundt 13,5 GWh årlig i ny produksjon. De siste årene har det for mange blitt stadig vanskeligere å finne lønnsomhet i jordbruket. I tillegg er distriktene i Norge til dels preget av fraflytting og befolkningsnedgang. NVE mener det planlagte kraftverket kan være et bidrag til å styrke det lokale næringsgrunnet, og ser dette som positivt. Inntektene fra kraftverket kan gjøre det mulig for grunneierne å fortsatt holde liv i de gamle brukene og kulturlandskapet som er en viktig del av det flotte Fjærlandslandskapet.

Hovedargumentene imot en utbygging av Hatlestad kraftverk er i hovedsak knyttet til det totale landskapsbildet og forringelse av opplevelseskvaliteten til Fjærlandsfjorden sett i sammenheng med de andre omsøkte småkraftprosjektene. Rørgate i et eksponert fjellterreng og inngrep i det åpne landskapet i Hamradalen med følgende konsekvenser for turgåere og kulturlandskap er også argumenter mot en utbygging.

NVE mener at dersom vannveien legges i tunnel på hele utbyggingsstrekningen, samt bruk av helikopter ved bygging slik at anleggsveier i hovedsak unngås, vil de negative virkningene ved en utbygging av Hatlestad kraftverk i stor grad unngås. Eventuelle andre konsekvenser kan avbøtes med grundig landskapsmessig planlegging, samt slipp av tilstrekkelig minstevannføring på utbyggingsstrekningen hele året.

NVE har vurdert planene slik de er forelagt. Med de tiltak som diskutert over kan vi ikke se at det foreligger forhold som berører allmenne interesser slik at det er grunnlag for å gå imot konsesjon.

NVEs konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelser mener NVE at fordelene og nytten av tiltaket overstiger skaden for private og allmenne interesser som blir berørt slik at kravet i vannressursloven § 25 er tilfredsstillt. NVE gir derfor Småkraft AS tillatelse etter § 8 i vannressursloven til å bygge Hatlestad kraftverk på de vilkår som følger vedlagt.

Forholdet til energiloven

Det er også fremlagt planer for installasjon av elektrisk høyspentanlegg og kraftlinjer. Sognekraft AS er områdekonsesjonær i det aktuelle nettområdet. Eksisterende ledningsnett har for liten kapasitet for innmating av kraften fra de fem planlagte kraftverkene. Parallelt med behandlingen av konsesjonssøknadene for kraftverkene i Fjærland har NVE også behandlet egen søknad om bygging av ny felles 132 kV kraftlinje fra Lidal til Leikanger gjennom Grindsdalen. Det vises til eget vedtak av i dag for denne linjen. Når det gjelder planlagt 22 kV linje fra kraftverket til transformatorstasjonen i Lidal kan denne bygges innenfor Sognekraft AS sin områdekonsesjon, og det ikke nødvendig med egen konsesjon for denne. Virkningene av linjetilknytningen inngår i NVEs helhetsvurdering av prosjektet.

Merknader til konsesjonsvilkårene

Konsesjonsvilkårene er basert på standard konsesjonsvilkår for tiltak som gjelder kraftutbygging der NVE gir tillatelse etter vannressursloven § 8. Vi har ikke funnet grunn til å kommentere poster i vilkårene der det er foreslått brukt standardvilkår uendret og der det ikke har kommet innspill i høringsuttalelsene. For øvrige poster har vi følgende kommentarer:

Post 1.: Vannslipping

I konsesjonssøknaden var Hatlestad kraftverk planlagt med en maksimal slukeevne på 0,63 m³/s noe som tilsvarer rundt 150 % av middelvannføringen. Det er i etterkant søkt om å øke slukeevnen til 0,85 m³/s, noe som tilsvarer rundt 200 % av middelvannføringen. Laveste slukeevne er oppgitt til hhv. 30 og 40 l/s. Det er planlagt en minstevannføring tilsvarende beregnet alminnelig lavvannføring på 40 l/s om sommeren, eller hele året dersom slukeevnen kan økes til 200 % av middelvannføringen.

Middelvannføringen ved inntaket er 0,42 m³/s. I søknaden er alminnelig lavvannføring beregnet til 40 l/s noe som tilsvarer rundt 10 % av middelvannføringen. NVEs estimerer ligger noe lavere der alminnelig lavvannføring er beregnet til 25 l/s, mens 5-persentil sommer- og vintervannføring er beregnet til hhv. 138 l/s og 21 l/s. Tiltakshaver har videre beregnet at en utbygging med slukeevne på 200 % av middelvannføring og minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring hele året vil gi en midlere årlig produksjon på 13,4 GWh til en utbyggingspris på 2,39 kr/kWh (2008 priser).

NVE mener det er viktig at kraftverket bygges på en slik måte at det er igjen en tilstrekkelig restvannføring i Hatlestadelvi som kan ivareta naturmiljøet i og langs elva i størst mulig grad. Ved at slukeevnen økes fra 150 % til 200 % av middelvannføring vil det bli færre dager med overløp, samt reduserte flomtopper i Hatlestadelvi. En slik løsning vil gi mindre naturlige variasjoner i vannføring igjennom året. NVE mener likevel at dette kan aksepteres, men det bør slippes mer minstevannføring enn omsøkt for å sikre ulike allmenne interesser. En minstevannføring bør blant annet være slik at elva opprettholder en viss verdi som landskapselement i Hamradalen. Den må også ivareta levevilkår for fossefall, samt annen vanntilnyttet flora og fauna.

Vassdraget har store variasjoner i midlere lavvannføring igjennom året, noe som også gjenspeiles i de estimerte 5-persentilene for sommer og vinter. NVE mener at en minstevannføring som avbøtende tiltak skal gjenspeile sesongmessige behov for både landskapsmessige og biologiske verdier, og mener det bør være en høyere minstevannføring om sommeren enn om vinteren. For å ivareta Hatlestadelvi som landskapselement mener vi det skal slippes 140 l/s i sommersesongen. Om vinteren mener vi det er tilstrekkelig med 25 l/s for å ivareta de allmenne interesser i og langs elva som blir berørt av tiltaket.

I tillegg vil restfeltet, som er beregnet til 1,55 km², bidra med en restvannføring på utbyggingsstrekningen på rundt 70 l/s på årsbasis (midlere restvannføring ved utløpet i fjorden).

NVE har beregnet at kravet til slipp av minstevannføring vil gi et brutto produksjonstap på om lag 1,35 GWh i forhold til det omsøkte slipp av minstevannføring. Nettotapet vil være noe mindre da det må påregnes flomoverløp i perioder, og da kraftverket uansett må forventes å stå i perioder med lite tilsig. Etter vårt syn er ikke den reduserte produksjonen avgjørende for prosjektets lønnsomhet. Samtidig vil dette minstevannføringskravet i større grad ivareta elvas landskapsmessige og biologiske verdier.

Fjærland Reiselivslag ønsker en minstevannføring som kan revideres hvert femte år. NVE mener vi har tilstrekkelig grunnlag til å fastsette minstevannføringen og har derfor ikke gått inn for et slikt vilkår.

Tiltakshaver pålegges å dokumentere at kravet om minstevannføring overholdes. Den tekniske løsningen rundt slippet av minstevannføring ivaretas igjennom godkjenning av detaljplanene. Tiltakshaver pålegges å dokumentere at kravet om minstevannføring overholdes.

NVE har lagt en maks/min slukevne på hhv. 0,85 og 0,04 m³/s til grunn for sine vurderinger.

Post 4: Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn, mv.

Detaljer ved prosjektet som plassering av inntak, vannvei, kraftstasjon, veier og landskapsmessige forhold vil bli fulgt opp etter at konsesjonen er gitt. Godkjenning av planer og tilsyn med byggearbeidene er lagt under NVE. Vi minner om at detaljerte planer skal godkjennes av NVE og sendes vårt regionkontor i Førde i god tid før arbeidet blir satt i gang.

Det skal i detaljplanleggingen legges stor vekt på landskapsmessige tilpasninger slik at fjord- og kulturlandskapet forringes minst mulig. Det skal søkes etter å finne løsninger som gir best mulig skjul av de tekniske inngrepene både fra fjorden, utsiktspunktet ved Berge og fra turstiene. Inntaket skal søkes landskapsmessig tilpasset slik at det blir minst mulig synlig for omgivelsene. Vannveien skal legges i tunnel på det meste av strekningen. Det vil kun være på den nederste strekningen at nedgravd rørgate kan være aktuell og bare dersom dette er den beste tekniske løsningen. Det skal da søkes etter å finne den løsning som sammen med tunnelåpningen gir best mulig landskapsmessig tilpasning. Inntak og vannvei skal etableres med boring og bruk av helikopter slik at en unngår anleggsveier oppover lisiden.

Tiltaket vil medføre et stort masseoverskudd fra fjellanlegget. Noe av massene er tenkt brukt til etablering av moloer, mens resten skal deponeres i fjorden. NVE forutsetter at Småkraft AS utarbeider en plan for bruk og deponering av tunnelmasser i detaljplanene, og at ev. utfylling og deponering i sjø avklares med Fylkesmannen i Sogn og Fjordane og med Kystverket. Sogndal kommune ønsker videre en plan for gjennomføring av tiltak i strandsonen. Dette må følges opp igjennom detaljplangodkjenningen.

Flere av høringspartene er opptatt av at det må legges stor vekt på støydempende tiltak fra kraftstasjonen da vannflaten kan bære støyen langt utover fjorden. Dette må følges opp under detaljplanleggingen slik at en er sikker på at kraftverket ikke vil medføre sjenerende støy for omgivelsene eller støybelastning utover fjorden.

Fjærland reiselivslag ønsker at utbygger samarbeider med lokale aktører om ny næringsutvikling, samt sørge for at utbyggingen blir lokalt tilpasset. NVE går inn for at Småkraft AS, sammen med grunneierne av de kraftverkene som får konsesjon, etablerer en gruppe bestående av bl.a. bygdelag, reiselivslag og andre lokale aktører. Gruppen skal delta i detaljplanleggingen av småkraftverkene rundt Fjærlandsfjorden. Planleggingen skal også foregå i samarbeid med NVEs regionkontor i Førde da det er NVE som har vedtaksmyndighet.

Det skal også søkes etter å finne løsninger og avbøtende tiltak som gjør anleggsarbeidet minst mulig forstyrrende i turistsesongen.

Post 5: Naturforvaltning

Standardvilkår for naturforvaltning tas med i konsesjonen og gir mulighet til å pålegge undersøkelser og tiltak med hensyn til generell naturforvaltning. Eventuelle pålegg i medhold av dette vilkåret må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Post 6: Kulturminner

Vi minner om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jf. kulturminneloven § 8 (jf. også vilkårenes pkt. 3).

Post 8: Terskler m.v.

Dette vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonær å etablere terskler, eller gjøre andre biotopjusterende tiltak som avbøte ev. erosjonskader, dersom dette skulle vise seg nødvendig.

Andre merknader

Forholdet til forurensningsloven

Det er også søkt om tillatelse etter forurensningsloven. NVE kan ikke gi tillatelse etter forurensningsloven og vi ber utbygger selv ta kontakt med fylkesmannen for å avklare behovet for eventuell tillatelse etter denne lov både i anleggs- og driftsfasen. Fylkesmannen påpeker i sin uttalelse at dersom overskuddsmasser skal deponeres i fjorden er det nødvendig med særskilt tillatelse etter forurensningsloven. Vi minner også om at ev. deponering av masser i sjø også krever godkjenning fra Kystverket.

Forholdet til plan og bygningsloven

Sogndal kommune skriver i sin høringsuttalelse at endelig plassering av kraftstasjonen skal håndteres som byggesak i kommunen. NVE gjør oppmerksom på at prosjekter som er gitt tillatelse etter vannressursloven er unntatt fra byggesaksbehandling (jf. Forskrift om saksbehandling og kontroll i byggesaker) og detaljene ved utbyggingen vil bli fulgt opp gjennom NVEs godkjenning av detaljplaner og oppfølging i byggetiden. Kommunen vil da få anledning til å uttale seg til detaljplanene. Forholdet til kommuneplanens arealdel må imidlertid avklares før tiltaket settes i gang.

Fylkesvise planer for småkraftverk

Den Norske Turistforeningen oppmoder NVE om å avvente saksbehandlingen av småkraftsøknadene inntil fylkesvise planer for småkraftverk er på plass. Olje- og energidepartementet (OED) ga i juni 2007 ut retningslinjer for fylkesvise planer for små kraftverk. Sogn og Fjordane Fylkeskommune er i gang med sitt planarbeid som er forventet å være ferdig i desember 2009. Før disse planene er ferdig vil fylkeskommunen behandle innkomne søknader parallelt og i tråd med retningslinjene. NVE vil vise til Samlet plan for småkraftverk i Fjærland som ble laget i tråd med ønske fra bl.a. Fylkeskommunen og Sogndal kommune. Etter vår mening gir denne et godt grunnlag for en samlet vurdering av kraftverkene. OEDs retningslinjer for små kraftverk er også lagt til grunn for vår behandling av søknaden.